

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

847
J. O. ÅBERG.

På
Bragdernas
Sält

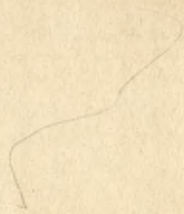
Berättelse från Carl XI:s
skånska krig 1677 ○ ○ ○

Pris 85 öre.

Landskrona,
Landskrona-Postens förlag.

På bragdernas fält.

Berättelse från Carl XI:s skånska krig 1677

af

J. O. Åberg.

Landskröna.
Landskröna-Postens förlag.

Hå på präglad papper

Utgivet af H. O. A. Berg

H. O. A. Berg

Landskrona 1900.
Landskrona Tryckeri Aktieförsäkring

I.

Gubben Lans. En oangenäm underrättelse. På spaning.

Ungefär halfvägs mellan Billeberga kyrka och staden Landskrona, det vill säga något mera än en half mil öster om den nämnda staden, låg vid tiden för denna skildring (1677) en nära nog halft förfallen backstuga några alnar ifrån den smala och krokiga vägen. Mången förbipasserande undrade storligen hvem, som kunde bo der inne, eller om någon mensklig varelse nu hade mod att dväljas der. Och skäl till denna undran funnos äfven, ty utom det att det söndriga torftaket såg ut som om det hvilken minut som helst skulle störta in, hade väggarne der och hvar så breda springor, att den myfikne utan svårighet kunde få en blick in i denna lboning.

Vid vackert och varmt väder kunde det nog gå för sig att vistas i den skrala backstugan, men då höststormarne och de ymniga regnskurarne piskade på, eller ännu värre, då vinterns isande snöstormar hopade väldiga drifvor, då skulle det sanmerligen fordras ej blott en genomhärdad kropp, utan äfven ett ovanligt mod att kunna uthärda der.

Och dock fanns det en man, som hade denna härdade kropp och detta ovanliga mod och det var den gamle soldaten Tobias Lans. Första gången, han gick ut i kriget, var när danske konungen,

Kristian IV, afundsjuk öfver Gustaf II Adolfs segrar öfver Sveriges fiender på andra sidan Östersjön, med ett oförlåtligt öfvermod sökte hjelpa protestanternas sak i Tyskland. Det kom då till en hufvuddrabbning vid Lutter am Barenberge, en i Braunschweig vid floden Lutter belägen by, år 1626, då Kristian blef i grund slagen och hela hans här så godt som upprifven.

Tobias Lans var med der, endast tjugu år gammal, och det var blott med största möda, som han lyckades undkomma blodbadet.

Så började kampen mellan Karl X Gustaf och Fredrik III. Den slutade genom freden i Roeskilde den 26 februari 1658, då, bland andra provinser, Skåne blef ett svenskt landskap.

Under slitningsåren hade Tobias Lans öfvergifvit krigstjensten och efter hand allt mer och mer slutit sig till sin nye konung, så mycket mera som han under sina krigsår ej haft något understöd af sin forne monark. Derfor byggde han sin hydda, den nu så skröpliga backstugan, halfvägs mellan Landskrona och Billeberga kyrka, och då vi nu gjort hans bekantskap, hade han blott för några dagar sedan kunnat i ensamhet fira sin sjuttiondeförsta födelsedag. Alla hans känslor för Danmark hade gått förlorade; han var svensk till lif och själ och en af snapphanarnes mest afsvurne fiender.

Vi skrifva en af dagarne i sista hälften af maj månad år 1677. De föregående åtta dagarne hade det regnat nästan oafbrutet hela dygnet om, och man kan därför rätt föreställa sig hur den gamle soldaten skulle känna sig i den skröpliga backstugan. Också hade en hans släkting, hvilken bodde inne i staden, försökt alla öfvertalningens vägar för att få gubben in till sig. Till en början nekade han på det bestämdaste med dessa ord:

“Hvad pratar du för smörja! Skulle inte en gammal knekt, som uthärdat så många vintrars snö-

stormar, kunna stå för det här regnsqvalpet. Det vore en evinnerlig skam för honom.“

Slägtingen, som väl kände till den gamles envishet, drog sig tillbaka, fullt öfvertygad om, att ingenting förmådde rubba Tobias Lans' hallstarrighet.

Men af "regnsqvalpet" blef det snart annat. Våldiga regnskurar började ösa ned och länge dröjde det icke, förrän den lilla backstugans tak var så genomvätt, att det till slut sände ned små regnflojder öfver den gamle soldaten.

Då ändtligen började gubben Lans att tycka att det begynte kännas mer än vanligt kusligt och då regnet en dag "stod som spö i backen", knogade han vid middagstiden in till slägtingen i staden. Hans ankomst just denna dag väckte naturligtvis en oerhörd förvåning och denna stegrades till sin höjdpunkt när Tobias Lans gaf till känna, att han beslutit stanna kvar hos slägtingen. Han skulle bara först hemta några viktiga saker, dem han i brådskan glömt att medtaga. Nästa morgon skulle han komma tillbaka.

"Nå, det var då ändtligen klokt af dig", utbrast slägtingen. "Du får bo i lilla vindschamman och har således inte långt ned till Sanct Görans sjö."

Det hus, hvilket egdes af gubbens anhörige, var nemligen beläget i hörnet af Sanct Görans gränd och Stora norra gatan.

Alltså stultade Tobias Lans hem igen och då han ändtligen hann sitt mål, voro kläderna så genomvåta och tunga, att han knappast förmådde bära dem.

Oaktadt den raskhet, som gubben Lans, trots sin höga ålder, vid många tillfällen plägat utveckla, kände han sig efter den hårda promenaden i ruskvädret så uttröttad, att han snart föll i djup sömn, obekymrad om de kallduschar, hvilka tidt och ofta stänkte öfver honom.

Han vaknade tidigt följande morgonen såsom han alltid haft för vana allt sedan ungdomsdagarna. Men, hvarför stirrade han så besynnerligt ut genom det lilla fönstret och ref sig så häftigt i det ännu ganska tjocka håret och i det ned på bröstet böljande helskägget? Hvad var det för en förändring, som plötsligt kom gubbens anlete att stråla som solen.

Jo, det var just solen sjelf, som från en fullkomligt molnfri himmel kastade sina lifgifvande strålar in genom backstugans lilla fönster, eller egentligen glugg och bredde sina ljusfloder in öfver den gamle soldatens torftiga bädd, under det foglarnes jublande morgonhymner klingade från den lilla skogsdungen, som låg blott några alnar ifrån kojan. Vinden hade verkligen hastigt kastat om under natten och drifvit de tunga regnmolnen i sär, hvaraf naturligtvis följde en alldeles motsatt väderlek.

Med nästan ungdomlig vighet sprang Tobias Lans upp från bädden och utropade, i det han slog upp den ruskiga dörren på vid gavel, på det att de friska vindarne måtte kunna spela in i stugan:

“Nu, kusin Greta, får du allt lång näsa skulle jag tro. Ha, ha, ha!”

Så hette nemligen hans här ofvan omtalade släkting. Hon yttrade också till sin gamla piga samma morgon:

“Vindskammaren får allt stå tom, det kunna vi vara säkra på.”

Och Greta fick rätt.

Då vårgräset och de färska löfven ett par dagar derefter hunnit torka; gick den gamle soldaten ut till den förut nämnda, lilla skogsdungen, för att hemta torrt underlag till bädden, och höll på dermed nästan halfva dagen. Då han vid middagstiden kom hem med det sista fånget och just skulle öppna dörren, stannade han och betraktade med synbar nyfikenhet en mansperson, som hastigt när-

made sig från staden. Som gubbens ögon började att blifva något klena, satte han ena handen öfver dem för att skärpa synen.

Plötsligt utbrast han för sig sjelf:

“Om inte mina ögon bedraga mig, så är det Claus Brade, den skickligaste pistolsmeden i hela Skåne. Hvad har han måne för ärende?”

Derpå fick den gamle soldaten snart besked, ty den nykomne hade nått och jemt hunnit inom hörhåll, förrän han skrek:

“Bort härifrån! Konung Kristian håller just nu på med att landsätta en ansenlig här i staden och — —.”

“Talar du sanning,” afbröt gubben Lans och släppte i häpenheten hela fångtet ned på marken.

“Ja. Det är därför som jag skyndat hit ut för att få sällskap när jag nu går för att underrätta kung Karl om den fara, som hotar honom. Följer du med?”

“Det var en fråga det”, svarade Tobias Lans, liksom stött öfver att hans gamle vän, pistolsmeden, så kunde misstro honom. “Men, hvarför är inte pojken din, Herlof, med?”

“Det der förstår du nog, om du bara tänker närmare på saken”, inföll Claus Brade torrt. “Men, skynda dig! Om pojken få vi talas vid under färden.”

En knapp half timme derefter voro de båda vännerna på väg österut för att uppsöka den svenska hären. Det blef en högst besvärlig marsch öfver uppblötta slätter och moras och genom skogar, hvilkas träd och buskar der och hvar ännu dröpo efter det långvariga regnet. Men, begäret att varna den svenske konungen och omintetgöra den danskes tydliga afsigt att öfverrumpla sin motståndare, gjorde att modet och krafterna höllos uppe. Utan långa hvilostunder ilade den gamle soldaten och pistolsmeden framåt, ideligen uppmuntrande hvarandra.

II.

Köpmannen och hans dotter. Ett hårdt slag.

I hörnet af Smedjegatan och Norra Säbygatan var den rike köpmannen Otte Skiels hus beläget och alltså icke långt ifrån kyrkogården och stadskyrkan. Denne Otte Skiel ansågs vara en af stadens mest förmögne borgare och rättade äfven sitt uppförande derefter. Högdragen och i högsta grad ogin mot alla, som stodo under honom, var det naturligt att han skulle stöta flertalets hjertan ifrån sig, men detta bekymrade honom ej det ringaste. Han visste nemligen att rikedom gifver magt och hade vid många tillfällen äfven sett bevis derpå, hvad honom sjelf rörde.

Att han var en af samhällets "styrande fäder" är gifvet, och ve den, som vågade sätta sig upp emot honom, då han föreslog någonting, af hvilket han sjelf kunde hafva nytta eller vinst. Ej nog med att det gröfsta ovett haglade kring den förmätnes öron, han blef äfven så envist och skamligt förföljd med de lumpnaste medel, att han slutligen föredrog att draga sig undan. Men, äfven sedan detta skett, upphörde ej Ottes förföljelser, ty det fanns i Landskrona få personer som voro så hätska och långsinta som han. Derför var han också på samma gång afskydd och fruktad af alla.

På hvad sätt Otte Skiel fått sin, efter den tidens åskådning, nästan ofantliga förmögenhet, derom pratades ofta män och qvinnor emellan, dock i största hemlighet, ty hade detta prat hunnit fram till Ottes öron, så skulle dess frambärare aldrig skådat dagens ljus.

Denne rike köpman egde många fartyg, som jemt och ständigt lågo ute på seglats och nästan

aldrig vände tillbaka utan dyrbara laddningar, somliga af ganska besynnerlig natur.

Hvarifrån hade de tagits? Detta var den brännande frågan och att den ej var så särdeles svårlost, det insågo äfven många. Ty kunde de svenska, holländska och äfven danska fartyg, som aldrig kommo tillbaka och hvilkas besättningar likaledes voro spårlöst försvunna, framträda med sina anklagelser, skulle nog de mest hårresande tilldragelser kommit i dagen. Men, som det heter: der ingen åklagare finnes, der finnes ej heller någon domare, och Otte Skiel bar högt och med en viss fräckhet sitt hufvud.

Han hade alltid stått på Danmarks sida och gjorde så äfven nu, samt ordade vidt och bredt om de stora belöningar, som konung Kristian skulle gifva honom för hans trohet. Och det var kanske uteslutande dessa belöningar, som föranledde honom till att hylla den danske konungen.

Var Otte Skiel afskydd och hatad, så var hans enda barn, vackra Dordi, såsom den nittonåriga flickan allmänt benämdes, så mycket mera älskad. Hon var också den enda, som i någon mån lyckades mildra fadrens hårda lynne och många voro de, som hade henne att tacka för att ej olyckan drabbade dem.

Af sin moder, hvilken i följd af grym behandling under många år, aflidit å stadens hospital året före denna skildring, hade Dordi ärft det milda sinnelaget, men äfven det bestämde och kraftiga uppträdandet när det gällde att förfäkta en rättvis sak och, hindra en orättvisa. Detta gjorde också att hon med fadren ej sällan hade ganska hårda duster att utstå, men hon gaf sig ändå icke hur mycket än Otte Skiel rasade.

Äfven i ett annat hänseende var hon olik fadren, nemligen deruti att hon sedan länge tillbaka höll med svenskarne. Men, det är gifvet att detta

måste ske med den största hemlighet och försigtighet, ty skulle fadren få den allra ringaste kännedom om hennes tänkesätt, så vore hon helt säkert olycklig, i det att han kanske skulle misshandla henne, såsom han många gånger gjort med hennes olyckliga moder.

Derför vågade icke Dordi anförtro dessa sina känslor åt någon, nej icke ens åt den gamla tro-tjenarinnan Britta. Och följden deraf blef, att hon på sista tiden, isynnerhet när konung Kristian landsteg med sin här i Landskrona, visade ett nästan skyggt sinnelag och helst inneslöt sig i det lilla gafvelrummet en trappa upp, hvarifrån hon hade utsigt öfver stadskyrkan och den templet omgiffvande kyrkogården.

“Nu stundar det antagligen en svår tid igen, ja kanske svårare än någonsin förut, jag minnes väl hur mycket elände det var förra året när snapphanehöfdingarne Sven Påfvelsson, Nils Tideman och Ubbe på Frisholmen ömsevis huserade här i trakten, mördade, brände och sköflade. Ingen vågade sig ens midt på ljusa dagen utom stadsmuren. Och när nu danske konungen sjelf i spetsen för en stark härsmakt kommit hit, våga sig nog de vilda snapphanarna åter fram, alldenstund svenskarne ej, såsom jag hört berättas, på länge äro att förvänta hit. Det är väl därför att de veta sig vara så betydligt underlägsna danskarne. För mig sjelf fruktar jag icke, ty om det gäller skall jag nog veta, att draga mig ur knipan, men hur det skall gå med *henne*, det är ovisst att säga. Far får tänka hvad han vill om att jag vägrade att följa honom, ty jag kan inte slita mig ifrån den, som jag håller så kär. Jag vill hålla noggrann vakt om henne och skulle någon allvarsam fara hota, så offrar jag gerna mitt lif för att rädda hennes. Men se, der

kommer Påfvel alldeles som vore han kallad. Undrar just hvad han har att förtälja.“

Med dessa ord skyndade Herlof, Claus Brades son och biträde i yrket, att hastigt öppna dörren till det låga hemmet, beläget vid östra sidan af Rörsjön och icke långt ifrån den i norr och söder löpande Dammgränden, hvilken fått sitt namn af Borgmästareängen eller dammhagen, till hvilken den ledde.

“Jag vill slå vad om att du har något viktigt att förkunna efter som du kommer med en sådan brådska,“ utbrast Herlof och betraktade nästan oroligt Påfvel.

“Ja, du har gissat rätt,“ svarade denne och steg öfver den låga tröskeln under det hans uppsyn tydligt sqvallrade om den förlägenhet, som han förgäfves bemödade sig om att dölja.

“Nå, så sjung ut då!“ nästan skrek Herlof. “Pina mig ej längre!“

“Det är en ledsam underrättelse, som jag har att gifva dig!“

“Det har väl inte gått illa för far?“

“Nej inte hvad jag vet.“

“Eller kanske att danske kungen gifvit sina knektar lof att plundra och — —“

“Nej, inte det heller. Har du mod att höra på?“

“Ja. Pina mig bara inte längre.“

“Nåväl. För ungefär en timme sedan lät Otte Skiel inspärra sin dotter i en af fästningens celler och en stark soldatvakt sattes att bevaka henne.“

En dödlik blekhet öfverfor Herlofs kinder och några oartikulerade ljud banade sig väg öfver hans läppar. Det dröjde en ganska lång stund innan han kom till så mycken besinning, att han kunde göra denna fråga:

“Hur vet du det?“

“Det är inte länge sedan jag träffade Britta och det är hon, som berättat det för mig.“

Under minst en kvarts timmes tid gick Herlof med häftiga steg fram och åter i det ganska stora rummet utan att yttra ett enda ord och utan att Påfvel hade hjerta i sig att störa honom, ty att han var på det högsta upprörd, det framgick tydligt både af det skiftande minspelet i hans ansigte och af de våldsamt knutna händerna. Slutligen stannade han framför Påfvel och sporde med en röst, som hade något gruffligt i sig.

“Nämnde Britta något om orsakerna till inspärningen?”

“Nej, inte ett enda ord“.

“Och du kom dig inte heller för att spörja derom?”

“Nej, jag blef i förstone alldeles förskräckt och när jag äntligen vaknade till eftertanke, var hon borta“.

Att denna underrättelse var ett hårdt slag för Herlof, det märktes nog. Påfvel tog derpå afsked, men lofvade att komma tillbaka andra dagen. Då hade nog Herlof hunnit sansa sig så pass mycket, att de kunde öfverlägga om hur de skulle gå till väga för att kunna befria Dordi.

Utän att yttra ett enda ord tryckte Herlof nästan konvulsiviskt Påfvcls båda händer.

III

Blickar tillbaka. Snapphanarne.

Det af svenskarne vunna slaget vid Lund den fjerde december 1676 omkullkastade till en början Kristian V:s förhoppningar att kunna rycka till sig åtminstone Skåne. Den förut så nedslagne Karl XI vaknade deremot ur den dvala, som hittills fjettrat honom och nästan helt och hållet förlamat den kraft och verksamhet, som så väl behöfves i

ett krig. "Han fick", säger en författare, "ökad förtröstan på sig sjeif, ökadt anseende hos både vänner och fiender".

Men, om man tror att danske konungen så lätt förlorade modet trots den svåra motgången, så be- drager man sig storligen. Slagen till lands var han ännu herre till sjös, tack vare en ypperlig flotta, en sjövan och käck besättning och, framför allt, tappre och skicklige anförare. Under hela vintern 1676—77 arbetades oförtrutet på att öka denna flotta och när våren det sist nämnda året inbröt var den färdig att utlöpa. Den tappre Nils Juel blef dess befälhafvare.

Men, äfven Karl XI rustade för att få sin flotta i godt stånd. Så började en rad af sjöstrider och i dessa lågo svenskarne för det mesta under, synnerligast vid Femern, en ö vid Schleswigska kusten och i Köge bugt, belägen på östra kusten af Seeland.

Helt annorlunda gick det för danskarne i Skåne. Vål hade konung Kristian, för att vara så säker som möjligt om framgång, ingått förbund med Brandenburg, Hessen och Münster och dermed betingat sig hjälptrupper, men hans sak blef ändå icke förbättrad och det ehuru danska hären icke saknade skickliga anförare. Den brandenburgske generalen Goltz, en af sin tids förnämste fältherrar, blef danska arméns öfverbefälhafvare.

Mot denna omfattande fara vidtog också Karl XI vidt omfattande rustningar och det svenska folkets offervillighet kände snart sagdt inga gränser. Från den högste till den lägste skyndade man sig att bringa fosterlandet sina gåfvor, ej blott i penningar och andra saker, för hvilka penningar kunde erhållas, utan äfven i lifsförnödenheter och stridbart manskap. Frankrike, med hvilket land Sverige var i förbund, lemnade en million femhundra tusen daller silfvermynt och för två hundranittiotre tusen,

åtta hundra nittioen daler samma mynt bortpantade Karl XI åtskilliga gods, tillhörande kronan.

Då Karl XI i slutet af mars månad bröt upp från sitt vinterqvarter, uppgick helä hans styrka till omkring sju tusen man och när Kristian V, såsom förut är nämndt, landsteg i Landskrona, var hans här dubbelt starkare än den svenska, eller omkring fjorton tusen man.

Det var mot denna styrka som Sveriges oförfärade konung och armé nu modigt gingo att pröfva sina krafter.

Ett vida större plågoris än de stridande, regulara härarne, hade Skåne i en stor del af deras egna innebyggare, de så kallade snapphanarne. Under en långvarig förbindelse med Danmark hade på ömse sidor om Öresund uppstått slägt- och vänskapsförhållanden, hvilka ej voro så lätta att bryta.

De aderton år, som förflutit sedan Karl X Gustaf genom freden i Roeskilde (1658) införlifvade de forna danska provinserna Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän med Sverige, hade naturligtvis ej i någon nämvärd grad kunnat utsläcka de känslor, hvilka de fyra landskapens befolkning hyste till det forna moderlandet, och detta gälde isynnerhet om de djupa leden. Visserligen funnos de, som voro nog klarsynta att inse, att de eröfrade provinserna aldrig mera skulle återfalla till Danmark, och att det således först som sist vore nödvändigt att böja sig för den svenske konungen, men dessa utgjorde blott ett ringa fåtal gent emot den stora massan och vågade högst sällan lägga sina svenskvänliga tänkesätt i öppen dag.

Den sluge Kristian V insåg också hvad dessa allmänhetens känslor kunde hafva för betydelse för hans vidtflygande planer och han gjorde därför allt hvad i hans förmåga stod för att väcka till lif en

mäktig folkrörelse, ett så kalladt guerillakrig, mot svenskarna. Det lyckades öfver förväntan och de så kallade snapphanarne framträdde med alla de afasor, som äro oskiljaktiga från ett dylikt krig. De råa hoparne blefvo inom kort så godt som förvildade och till slut gjorde de snart sagdt ingen skillnad mellan vän och fiende, blott de sågo lägliga tillfällen yppa sig till att få plundra. Dermed följde också mord och andra vederstyggligheter i spåren.

I förbigående må här nämnas, att de skånska snapphanarne ej voro de första friskarorna med detta namn, ty redan år 1644, då Lennart Torstensson befann sig i Danmark för att på svenska rådets befallning tacka dess konung och folk, framträdde snapphaneskaror i Holstein. Och under Karl X Gustafs krig med samma rike visade de sig på Seeland. Snapphanerörelsen under Karl XI var alltså ej annat än en fortsättning på de holsteinska och seeländska friskarornas uppträdande åren 1644, 1658 och 1659. I denna berättelses handling ingripa de mer än en gång, hvadan anledning då finnes att närmare skärskåda dem.

IV.

Förgyllta Stiernan. Lyssnarne.

Under sådana tider som nu hade uppgått öfver Sveriges nyförvärfvade landamären, enkanterligen Skåne, var det naturligt att hvar och en, som hade aldrig så liten månhet om det timliga goda, skulle göra allt för att skrapa åt sig så mycket som möjligt deraf. Och mången gång skedde detta på ett sätt, som ovilkorligen skulle föra sin man rakt i lagens armar. Den allmänna villervallan hindrade dock ofta olagligheterna att beifras och ju mera

deras utöfvare sågo detta, desto säkrare blefvo de och desto ihärdigare fullföljde de sin en gång utstakade plan: Att rikta sig på andras bekostnad.

Vid Stora Östergatan, som ifrån Torget lopp söder om den förut nämnda Dammhagen (Borgmästareängen), egde förre tunnbindaren Kåre ett halfskräpigt, men ganska stort, hus. Vid krigets utbrott vållade hans kända tänkesätt för danskarne, att huset plundrades och var nära att stickas i brand. Men, en lycklig tillfällighet afvärjde dock denna hotande fara. Men, hvad som icke kunde afvärjas, det var den ekonomiska ruin, som nu drabbade Kåre.

Månadtals irrade han omkring på landsbygden och mer än en gång var han starkt frestad att gifva sig in i snapphaneleden, — han skulle då hvarken behöfva frysa eller svälta.

Men, så förhärdad var han ändock ej, oakadt han hade svåra inre strider att utkämpa. Möjligen var det också fruktan för svenskarnes hämd, ty i själ och hjerta var han en feg stackare när det gälde på allvar, hur mycket han än skröt och braverade, när han såg att han hade godmodiga menniskor att göra med.

Något måste dock göras, men hvad?

Då han en dag var på väg till sitt sköflade hem, dit han ibland gick för att åtminstone få tak öfver hufvudet, varsnade han ljussken från den så kallade Nattmanslyckan, belägen på andra sidan Stora Östra gatan. Skenet kom naturligtvis från nattmannens der liggande boställe.

Kåre gick dit och fann innehafvaren ännu hemma.

“Hvad“, utbrast Lunge nattman och gjorde temligen stora ögon, “du lefver då ännu! Och jag som så många gånger hört att du skulle vara död! Välkommen och sitt ned en stund. Ännu är inte min stund kommen — du förstår!“

Detta lät icke Kåre säga sig två gånger och sedan ölståndkorna fyllts, var samtalet snart i gång och blef allt lifligare för hvarje ny påfyllning. När den fjärde var tömd reste sig Lunge och sade:

“Nu är jag tvungen att gå till min tjänst. Men, lyd nu mitt råd. Ingen skall hindra dig derifrån, det kan du vara säker på, ty flere sådana ställen behöfvas under de här tiderna i staden“.

“Ja, jag skall lyda dig. Farväl och tack för rådet“.

Ungefär ett par veckor derefter spred sig plötsligt den underrättelsen, att ett nytt näringsställe, eller krog, som ett dylikt då kallades, uppstått vid Stora Östra gatan strax invid Borgmästarängen och midt emot Nattmanskyrkan. Skaror af nyfikna strömmade dit och stannade förvånade när de öfver den låga dörren till Kåres utplundrade hus sågo hängande på en, ett par alnar utskjutande jernstång, en väldig, af smäckra tunnband förfärdigad stjerna, målad med glänsande, gul färg och inuti densamma med eldröda bokstäfver: *Förgyllta Stiernan*.

Naturligtvis strömmade mängden in och förvåningen växte, när den upptäckte sjelfvaste Kåre bakom disken.

Väl tyckte ej myndigheterna om tunnbindarens egenmäktiga tilltag, men sedan han för sina tänkesätts skull fått Otte Skiel på sin sida, tilläts det honom att ostörd fortsätta sin rörelse. Den tog allt större fart och vid tiden för denna skildring var Kåre krögare, som han då kallades, en smått förmögen man.

Hvar och en vet nogsamt hur lifligt det äfven i fredstid plägar se ut i en stad, der militär af olika vapen är samlad. Hvilka scener skola icke då upprullas under brinnande krig? Och huru myc-

ket få ej innevånarne sitta emellan äfven vid de obetydligaste saker?

Detta fingo nog landskroniterna erfara i rika-
ste mått i och med Kristian V:s ankomst dit i
spetsen för sin, till omkring fjorton tusen man upp-
gående här. Soldaterna spredo sig öfver allt i sta-
den och föröfvade allehanda ofog, hvilka i allmän-
het fördrogos med tillkämpadt lugn, ty de förför-
delade ansågo sig ej hafva någon rättvisa att på-
räkna, äfven om deras klagomål voro aldrig så
befogade.

Det var dock en och annan, som vågade för-
soket och bland dem var Otte Skiel. Efter att för-
gäfvos hafva gjort ett par försök, lyckades han
ändtligen få tillträde till konungen. Sedan han först
öfvertygat honom om sina orubbliga, danskvänliga
känslor, sjöng han rent ut med hvad han hade på
hjertat och slutade med att bedja konungen stäfja
sina knektars framfart. Detta verkade. Genera-
lerna Arensdorff, Holm och Bibau ilade ut i staden
och drefvo soldaterna, af hvilka de flesta hade be-
rusat sig, in i deras qvarter, hvarefter de underly-
dande officerarne strängeligen tillsades att noga
hålla knektarne i styr, på det att ej svenskarne i
förtid genom flyktingar skulle få underrättelse om
danskarnes ankomst.

Den hatade Otte Skiel hade alltså gjort en god
gerning, antagligen därför att han sjelf fruktade
för att blifva plundrad.

Under det de tre generalerna styrde allt till
rätta inne i staden, var en hop danska knektar, i
sällskap med några liktänkande stadsbor, samlade
hos Kåre krögare och att ölet flöt i strömmar, det
säger sig sjelf. Kåre var, såsom man plägar säga,
idell solsken och gång på gång höjde han sin stänka
under det han skrek:

“Lefve kung Kristian och Danmark och måtte
han denna gång segra öfver våra förtryckare!”

“Har du mening med hvad du säger?” utbrast en korpral och sträckte morskt på sig under det han spände sina glåmiga ögon så starkt han kunde i krögaren.

“Ja, det har han“, skreko stadsborna och den jettelike Tore blockmakare trädde oförfäradt fram till korpralen, lade sin tunga hand på dennes axel och nästan röt fram dessa ord:

“Jaså, du beskyller oss för att ljuga! Ne-nej, du, det får du allt ta' tillbaka. Vore ni lika renhåriga som vi, så — —“.

Tore blockmakare fick ej tala ut sin mening, ty danskarna började att larma och skrika af alla krafter:

“Det är öfvervåld mot vår förman. och det måste vi hämnas!“

“Ja, klå honom både gul och blå, det är han värd!“

“Åh, vänta till i morgon!“ skrek korpralen argt. “Jag skall nog betala honom innan qvällen.“

“I morgon“, hördes nu en temligen lugn stämman, “då är det för sent“.

“I morgon! Hvad pratar du för smörja?“

Den lugna stämman fortfor:

“Jag kom händelsevis att på middagen lyssna till ett samtal mellan två officerare och då yttrade den ene att han hört af general Bibau att uppbröttet härifrån är bestämdt till i morgon bittida“.

“Nå, då är det bäst att betala honom genast“, skrek korpralen och rusade blindt på Tore, men denne grep lugnt sin motståndare i nacken och slungade honom som en vante öfver disken.

Detta hade gått så hastigt, att Kåre krögare ej hann vika undan, Korpralen-projektilen träffade honom rakt på bröstet och båda lågo i en hög kraflande och svärjande på det smutsiga golfvet.

Signalen till ett slagsmål var nu gifven och att det skulle blifva blodigt framgick tydligt af tillhyggena.

Men just i dessa ögonblick tillkom ett par officerare, som händelsevis befunno sig i trakten och efter några ögonblick var lugnet återställt. Innan officerarne aflägsnade sig med knektarne, sade den ene till Kåre krögare med en röst, som ej tålde någon motsägelse:

“Den här krogen skall ögonblickligen stängas. När vi i morgon bittida tågat bort, får du öppna den igen.”

Förgyllta Stiernan hade också en bakdörr, som ledde till den ganska rymliga gårdsplanen. I skydd af denna på glänt stående bakdörr åhörde två unge män trätan inne i krogen. Då officeren gaf Kåre den skarpa tillsägelsen aflägsnade de sig, tysta som de kommit och ej sedda af någon öfver gården need till den närliggande Dommarehagen. Ditkomna sadde den längste under det en hoppets stråle lyste uur hans ögon:

“Vi hafva nu från två håll hört, att de skolla aftåga i morgon. Då blir det tid för oss attt handla.”

“Ja, jag kommer till dig på förmiddagen.”

“Kom så tidigt du kan.”

“Ja. Farväl!”

“Farväl!”

Den längste var Herlof, den andre hans vänn, Påfvel.

V.

Hvem skall segra?

Det var minsann ej några roliga dagar, som nu tycktes stunda för Dordi, aldra helst som fadreen blef allt mera vresig. Dertill besjälades hon stundligen af en dyster aning om, att någon olycka vvar

i antågande. Hon satt för det mesta vid det lilla fönstret och stirrade, nästan frånvarande ut öfver nejden mot kyrkan, men aldrig mest åt det håll, der Rörsjön var belägen. Och dervid pressades alltid tunga suckar ur hennes bröst.

Då och då kom gamla Britta upp för att söka trösta sin unga matmoder och hon använde alla möjliga medel dertill. Ibland lyckades det någorlunda, men endast för tillfället, ty när Britta aflägsnat sig, försjönk hon åter i sina sorgsna tankar.

En följd af den unga flickans uppjagade inbillning var att hon för det mesta hade orolig sömn och plågades af oroliga drömmar, hvarunder hon ofta plögade tala långa meningar, ibland rediga, ibland motsatsen.

En förmiddag inträdde Otte Skiel i dotterns kammare. Den unga flickan såg genast på hans utseende, att han hade något föga vänligt på hjertat. Utan att ens helsa, och utan, såsom han annars brukade, taga plats i den lilla soffan, sporde han med iskall stämma:

“Hur har du sofvit i natt?”

Dordi, som ej begrep meningen med dessa ord, svarade:

“Godt som jag tror.”

“*Jaså, som du tror,*” utbrast Otte gäckande och med tonvigt på hvarje ord, samt fortsatte med samma tonfall: “*Men, det tror inte jag.*”

Den unga flickan betraktade honom med verklig förvåning och hon sporde sig sjelf hvad meningen kunde vara. Hon fick dock icke lång tid till eftersinnande, ty Otte fortfor:

“När man talar i sömnen, då brukar man alltid blotta de känslor, man annars gör allt för att dölja.”

“Hvad menar du med det, fader?” sporde Dordi, nu med mera obestämd röst.

Otte Skiel betraktade sin dotter med en min,

som i sig hade någonting gäckande ilsket. Det syntes tydligt på de mer eller mindre hårda ryckningarne i hans anlete, att han kämpade en svår kamp för att ännu så länge kunna behålla sitt lugn.

“Jo, du skall snart få höra hvad jag menar,” svarade han med skärande stämma och satte sig i den lilla soffan.

Det uppstod nu en stunds tystnad, pinsam på båda sidor, mest likväl hos Dordi. Slutligen utbrast köpmannen med iskall och ovanligt skarp stämma:

“Jag ville i natt göra mig underrättad om hur det stod till med dig. Jag har nemligen de senaste dagarne tydligt märkt hur förändrad du blifvit och anade då att det ej kunde stå rätt till med ditt själstillstånd. Nåväl, jag smög mig hit upp och fann dig sofvande, temligen lugnt. Men, jag hade ej varit inne i kammaren två minuter, förrän du började att oroligt vända dig af och an och slutligen hörde jag dig mumla halfhögt: “Ned med danskarne; måtte svenskarne segra.” Ja, så uttryckte du dig och deraf har jag kunnat förstå, att du är svenskvän.”

Såsom förut blifvit sagdt hade den unga flickan helt och hållet ärft sin affidna moders bestämda karaktär och detta visade hon nu. Bleknande utan att darra hvarken i kroppen eller på rösten, såg hon fadern lugnt i ögonen och sade:

“Din aning har besannats, fader. Skåne har i nära tjugu år tillhört Sverige och, — — —.”

“Ja, se så, det der vet jag också“, afbröt Otte Skiel och hade största möda i verlden att styra sin vrede. “Om den saken få vi sedermera talas vid. Detta var icke det värsta jag hörde, det kommer nu.”

Vid det sista ordet steg Otte häftigt upp och började att mäta det lilla kammargolfvet med hastiga steg.

Och Dordi? Hennes båda händer voro kramp-

aktigt hopknäppta öfver hjertat, liksom ville hon hämma dess våldsamt bultande slag. Blekheten hade icke vikit ifrån hennes kinder, den hade tvärtom tilltagit i oroväckande grad, och de första skälningarna började att skaka hennes gestalt. En dyster aning sade henne hvad som nu skulle komma.

Och ehuru den hårdhertade fadern tydligt märkte dotterns själstillstånd, gjorde han likaväl ej några miner af att söka hindra detsamma: han tvärtom tycktes njuta af de qval, hon led. Slutligen trädde han fram till henne och sade, utan att åno taga plats i soffan:

“Efter ett par minuter började du åter tala i sömnen, men då hade du bytt om ämne och fått tag i ett, som naturligtvis måste ligga dig närmare om hjertat än tillgifvenheten för de usla inkräktarne. Ha, ha, ha, skrattade han så infernaliskt. som endast en mörkrets ande kan skratta och skar bokstafligen tänderna så att det gnistrade, “det är ju också naturligt, men — — ja, vidare! Med tydligare stämma än förut och nästan ångestfullt ropade du: Älskade Herlof, rädda mig ur min faders händer; och då du — —.“

Hans ord blefvo här afbrutna af ett hjertskärande anskri från dottern, som till utseendet medvetlös sjönk ned på soffan. Den onaturlige fadren brydde sig likväl ej derom, utan sporde med skärande stämma, i det han våldsamt stampade i golvet, så att det gaf genljud i hela huset:

“Hvem är den der Herlof?”

Och när dottern ej svarade fortfor han:

“Har min aning bedragit mig eller icke? Är det sonen till pistolsmeden Claus Brade?”

Den halfva svimning, i hvilken Dordi till en början varit försatt, hade gått öfver vid fadrens sista fråga. Likblek, men med de vackra ögonen strålände af hänförelse, reste hon sig upp. Hennes välbildade gestalt tycktes blifva större, musklerna

spändes mer och mer, onaturligt såsom det syntes, och hufvudet reste sig stolt liksom en drottning då hon blickade fadren rakt i ögonen och utbrast med stark, hänförd, stämma:

“Ja, det är han.”

“Och du vågar älska sonen till min dödsfiende, till honom, som alltid stått mig emot och som gjort allt för att nedsvärta mig“, röt Otte Skiel under det hans motbjudande ansigte än blef likblekt, än blodrött. “Jag skulle kunna döda dig här på stället.”

“Gör det,” utbrast den unga flickan, “*men, min kärlek bliver jag alltid trogen.*”

Under väl tio minuters tid rasade Otte Skiel nästan som ett vilddjur i den lilla kammaren och det gick så långt, att husets folk med gamla Britta i spetsen förskräckt flydde derifrån.

Slutligen lugnade sig Otte, ty det var med honom som med alla häftiga och våldsamma personer, att raka motsatsen snart inställer sig. Med en nästan graflik stämma yttrade han:

“Du skall få lefva, men jag har funnit på ett medel, att ändå begrafva dig. Der skall från och med i dag din bostad blifva.”

Med dessa ord pekade han mot den kalla, dystra fästningen och rusade blixtnabbt ut ur kammaren, utan att bekymra sig öfver det hjertslitande ångestskri, som banade sig väg öfver dottrens läppar, innan hon afsvimmad störtade ned på golfvet.

Då hon återfick medvetandet befann hon sig i en af fästningens celler.

VI.

Under rasten. Ankomsten till Rönneberga högar.

“Nu måste jag hvila en stund,” pustade gubben Lans och sjönk stönande ned på en liten, halfhög kulle. “Det är, Gu'nås, inte nu som det var i fordna tider. Då betydde milslånga sträckor rakt ingenting för mig.”

“Nej, det har du allt rätt i,” suckade Claus Brade och tog plats bredvid den gamle soldaten. “Men, det är ändå besynnerligt, att du, som är sjuttioett år gammal, likväl kan stå ut med så mycket. Jag är inte mera än femtiofem år, och ändock känner jag hur krafterna börja aftaga och —”

“Hå, hå,” afbröt den gamle soldaten och skratade rätt godt, “när jag inte var äldre än så, kunde jag springa i kapp med hvilken trettioåring som helst, det kan du lita på.”

Och när gubben Lans yttrade dessa ord, såg han ned på Claus pistolsmed liksom med en viss medömkan.

“Åh, inte behöfver du vara stursk för det,” utbrast Claus och gjorde en “sötsur” grimace. “Du skall tänka på hvad för ett yrke jag har.”

“Ja, ja,” menade den gamle soldaten, “det låg inte något ondt i mina ord, det kan jag försäkra dig. Men, du förstår nog att en gammal knekt kan hafva sin lilla storhet, hur utsliten han än må vara. Nog begriper jag att pistolsmedsyirket pressar sin man hur kraftig han än må vara. Men, vi hafva ännu inte fått tillfälle att prata om din pojke och

det der andra, du vet. Medan vi rasta här, kan det ju gå för sig.“

“Jo, jo men, du, så har just varit min mening och hade inte du påmint mig derom, så skulle jag sjelf börjat. Men, hör du,“ utbrast han och reste sig upp, under det han ifrigt kliade sig på ena benet, “jag tror, besitte mig, att vi helt enkelt satt oss i en myrstack.“

“Aj, aj“, lät det från den gamle soldatens läppar, under det han rullade nedför kullen och gned sig på båda benen, “du har minsann rätt. Så'na argsinta små kräken, som inte kunna låta oss vara i fred!“

Skrattande uppsökte de en annan plats och voro nu så försigtiga, att de undersökte den, innan de satte sig.

“Nå,“ utbrast gubben Lans förnöjd, sedan det visat sig att den nya hviloplatsen var fri från de små, stickande kräken, “här tror jag att vi i lugn kunna utbyta våra tankar.“

“Det tror jag också“, svarade Claus Brade. “Jo, du, det är nu så illa stäldt, att pojken min, Herlof, älskar Dordi.“

“Hvarför skulle det vara illa stäldt?“ sporde gubben Lans förvånad.

“Det förstår du nog, bara du vill“, menade Claus, “ty lika så väl som jag känner du till hur elak Otte Skiel är. Tror du att det skulle det minsta röra hans samvete att lega någon, som sloge ihjäl pojken min? Ne-nej, du“.

“Men, han har ju inte något samvete“, inföll gubben Lans tvärsäkert.

“Så mycket värre“, menade Claus. “Dock skall jag hoppas att Otte ej måtte få nys om — —“.

“Tycker hon om honom då?“ afbröt gubben Lans.

“Ja intet annat än hvad jag vet, Herlof har sjelf sagt mig det“.

Det blef här en stunds tystnad. Slutligen bröts den af Claus Brade:

“Om jag bara visste hvar Gunnar vore, så skulle jag vara nöjd! Men han är kanske inte mera bland de lefvandes antal“.

“Ja visst, ja; din andra pojke! Han for ju till sjös?”

“Ja. Nog försökte både jag och Herlof att bringa honom på andra tankar, men han var för envis och till slut måste jag låta honom få sin vilja fram“.

“Hur länge är det som han vistats borta?”

“Vänta, låt mig tänka efter. Jo, nu i vår är det jemt två år sedan han gick ut“, svarade Claus Brade och suckade djupt.

“Två år“, mumlade gubben Lans för sig sjelf, men ändock så högt, att pistolsmeden tydligt hörde det, “det är en lång tid för den, som väntar“. Högt sporde han: “Men, du har väl haft underrättelser från honom under hela den tiden?”

“Nej, inte det allra minsta“, pustade Claus och petade sig i ena ögonvrån.

“Då kan det ju hända att han gått förlorad“, yttrade gubben Lans med deltagande.

“Ja, i så fall ske Herrens vilja“, nästan framhviskade pistolsmeden, under den djupaste rörelse. “Hvad han vill, är alltid bäst.“

Det sorgliga ämnet gjorde, att samtalet afstannade här och hvar och en af de gamle försjök i sina djupa tankar. Dessa blefvo allt djupare och innan de visste ordet af hade sömnens genius tilllyckt de trötta ögonlocken. Och han hade gjort det så grundligt och bastant, att de ej återkommo till verklighetens värld förrän morgondagens första solstrålar hunno tränga igenom det glesa löfverket. Det första föremål, som den påträffade var den snarkande gamle soldatens venstra öga.

Som en raket for gubben Lans upp, gned sig i ögonen, gäspade väldigt och högljudt och bligade sedan några sekunder mot solen.

“Upp med dig!” skrek han slutligen tätt intill pistolsmedens ena öra. “Vi ha försöfvit oss!”

En sekund derefter stod också Claus Brade på benen och icke många minuter hade gått till ända förrän de båda gubbarne uppnått vägen, som löper förbi Rönneberga.

“Kanskē att vi träffa dem åt det här hållet“, utbrast Claus.

“Ja, men tänk, om vi alls inte träffa dem“, menade gubben Lans. “Då ha vi sprungit förgäfves.“

“*Vi måste träffa dem*“, svarade Claus pistolsmed med tonvigt på hvarje ord. “Trakten är väl inte alldeles folktom heller, och det måtte väl finnas någon, som antingen sett dem, eller också hört talas om hvar de hålla till.“

“Ja, ja, du kan allt ha rätt“, inföll den gamle soldaten. Framåt!“

Så sent som den 30 december 1676 hade staden Helsingborg blifvit intagen af svenskarne. Ett par veckor derefter gick den svenska hären i vinterquarter.

Karl XI:s rastlösa åtrå att tillfoga sina fiender så stort afbräck som möjligt, gaf honom ej tid att hvila sig länge. Detta bevisas bäst deraf, att under hvilotiden den käcke Johan Göransson Gyllenstjerna, död i Landskrona vid 45 års ålder den 10 juni 1680, biträdd af Hans och Axel Wachtmeister, i februari månad 1677 rensade Bleking från danskar och bemäktigade sig de båda fästningarne Karlshamn och Kristianopel. Utanför denna sistnämnda

tillfångatog han sjuttio snapphanar och lät genast stegla dem.

I Skåne hade vid denna tid danskarne, utom Landskrona, staden Kristianstad. Den ville Karl XI gerna åt och tågade dit i slutet af mars månad. Danske generalen Meerheim var befälhafvare i staden och han visste att med sådan skicklighet och sådant mod försvara sig, att kung Karl, oaktadt alla ansträngningar, icke kunde vinna den ringaste framgång.

När dertill inlopp den underrättelsen, att konung Kristian på Seeland höll på att samla en anseelig här för att landstiga i Skåne (det var samma här, som vi nyss sett landstiga i Landskrona), qvarlemnade Karl XI en afdelning under general Schoultz och skyndade att möta den nya faran.

Oaktadt sin underlägsenhet ryckte Karl XI modigt fram mot Landskrona, och stannade vid Rönneberga högar, belägna straxt i nordost om staden.

Det var dock ej uteslutande på egen ingifvelse som han tog detta vågsamma steg, hvilket, om ej lyckan varit med honom, otvifvelaktigt skulle hafva haft både hans och hela svenska arméns undergång till följd.

Bland alla hans generaler och fältöfverstar var Rutger von Ascheberg den djerfvaste och mest stridslystne. Det blef en lång och ifrig öfverläggning mellan konungen och hans närmaste.

Denna öfverläggning hölls under sjelfva tåget. Konungen var till en början tvehågsen och med honom flera generaler. När Ascheberg en stund hört på skäl och motskäl begärde han att få säga sin mening och det syntes tydligt att man längtade efter att få höra den.

Och Rutger von Ascheberg sjöng ut så att det dånade i väggarne, som inneslöto det medel-

stora rummet. Hans ögon gnistrade och hans röst lät som en åska då han uttalade dessa ord:

“Med förvåning har jag hört många tapper man afråda tåget mot vår fiende. Äro vi svenskar icke måna att se vår fiende i hvitögat, när behövet så påkallar? Hafva vi icke visat det under skånska fälttåget både vid Halmstad och Lund? Och skola vi nu såsom strykrädda kättingar krypa undan, oaktadt danske konungen enligt sägen, kommer med en stor öfvermakt? Bort det. Icke viljen väl I, mina herrar krigskamrater, att det svenska folket skall om oss säga att vi blifvit matta efter de två segrar vi vunnit och ej orka slåss mera? Och hvad skall menige man tänka om oss? Det blir ej vackra tankar, så mycket kan jag säga er. Svensken vill kämpa till sista bloddroppen för sin kung och sitt land, men ser han, att de, som föra honom an, äro feiga stackare, då faller han modet och får stryk. Nej, låtom oss genast gå rakt på fienden och antingen segra, eller dö. Detta är mitt råd till eders majestät“.

Under det von Ascheberg talade glimmade det så underligt i Karl XI:s ögon och när talet var slut, räckte han generalen sin hand och utbrast:

“Det är afgjordt; jag följer edert råd, det må bära, eller brista“.

Och dervid blef det. Tåget gick i sträckmarsch till Rönneberga högar der svenska hären uppstälde sig, afvaktande den danska. Bland dessa högar finnes isynnerhet en, den största af dem, som är märkvärdig därför att sagan förtäljer att en skånsk konung vid namn Rune, af hvilken högarne antagligen sedan fått sitt förvrängda namn, der blifvit begravnen. Denna hög kallas också för Bålhögen.

“Ser du, Claus“, utbrast gubben Lans och pekade på en ganska hög kulle, vid hvars fot vägen

strök fram, "tror du att den der ryttaren är svensk eller dansk?"

"Jaså, den der, som rider der uppe", menade Claus Brade. "Han måste naturligtvis vara svensk, eftersom danskarna ännu inte lemnat staden och fästningen. Vi måste hafva tag i honom!"

Derpå började de båda gubbarne att springa framåt och med hviftande med hufvudbonaderna sökande ådraga sig den ensamme ryttarens uppmärksamhet. Detta lyckades slutligen och inom kort befunno de sig uppe på kullen.

Men af den häftiga språngmarschen voro de till en början så medtagna, att de icke kunde få fram ett ord. Deras bröst häfde sig som blåsbälgar och när de ville tala, förnams blott ett stönande och hväsande ljud. Slutligen kom pistolsmeden till så pass mycken sans, att han kunde få fram dessa ord:

"Herr — — herr — — ja, jag vet inte hvem Ni är, men jag ser att ni är en svensk ryttare och då är det ju lika bra — — vi hafva skyndat oss från staden för att uppsöka kung Karl och säga honom, att hela danska hären för ett par dagar sedan landstigit der borta i staden och när jag i går middag lyckades smyga ut, förekom det mig som om den snart ämnade sig derifrån — —".

Den gamle soldaten, hvilken ofvändt haft sina blickar rigtade mot Landskrona, afbröt nu pistolsmedens ord sålunda:

"Jag såg nyss hjälmars skymta fram derborta! Ja, ja — — se — — se!"

Genom en liten dal framtågade i detsamma en oräknelig mängd krigsfolk under ljudet af pukor och trumpeter. Det var kung Kristian, som med hela sin härsmagt tågade rakt på Rönneberga högar för att ännu en gång pröfva krigslycken mot sin blifvande svåger, Karl XI.

Sedan ryttaren under några minuter betraktat de antågande ryttarne vände han sig till Claus och Lans med dessa ord:

“Kom efter till lägret, så skolen I erhålla belöning för eder trohet“.

Då han i detsamma skulle sätta sporrarna i hästens sidor, utbrast gubben Lans:

“Men hvem skola vi fråga efter för att — —“.

“Ja, det är sant. Det glömde jag alldeles bort“, utbrast ryttaren. “Jo, fråga bara efter drabanten Karl“.

Med dessa ord ilade han i fursprång till svenska lägret.

Claus och Lans följde efter så fort de orkade gå, ty den der språngmarschen hade, huru uthvilade de än kände sig till en början, ändock varit ganska påkostande för dem.

VII.

Vid Rönneberga högar.

Danska härens öfverbefälhafvare var, såsom förut blifvit nämndt, den brandenburgske generalen Goltz. Han var en tapper krigare, men framför allt ett fältherresnille. Detta bevisade han också genom de anordningar, han vidtog i och för detta fälttåg. Det säges äfven, om med skäl, eller icke, att det var han, som icke allenast tillstyrkt, utan äfven planerat danska arméns tåg mot Rönneberga högar.

Hvart man än ser sig omkring, såväl i det allmänna som det enskilda lifvet, skall man öfverallt mötas af en vidrig skepnad, hvars namn är *afundsjukan*. Den tränger in öfver allt och hindras ej af

något. Icke ens något så heligt och dyrbart som ens eget fosterland kan köra denna megära på flykten.

Under det konung Kristians här stod uppställd i slagordning, beredd att störta sig öfver de underlägsna svenskarne, samlades öfverste Bibau och general Hahn jemte några högt stående danska herrar, i general Arensdorffs tält.

“Skola vi“, sade den sistnämde, efter det han noga sett till att ej några lyssnare funnos, “skola vi, mine herrar, tåla att en utlänning, låt vara, om han är aldrig så skicklig, undantränger Danmarks egna söner och — —“

“Nej, nej“, ropade de närvarande“, vi kunna ej tåla det!“

“Men, så har nu skett“, fortfor Arensdorff och blickade mörkt ned framför sig. “Vi, danske generaler, som alltid kämpat tappert och troget för konung och fädernesland, vi hafva blifvit undankastade och en främling tagen i stället.“

“Det har nog sina skäl“, inföll nu Bibau under det ett ironiskt leende spelade kring hans läppar.

“Skäl“, brusade en af de höga herrarne upp, “hvad skulle det vara för skäl, om jag får fråga?“

“Ja, ja“, ropade alla de andra med en mun, “fram med det skälet!“

“Jag anar det nog och han har kanske inte så orätt“, mumlade Hahn för sig sjelf.

“Jag tycker att det ligger i så öppen dag, så att man, såsom det heter, kan taga på det med händerna“, utbrast Bibau, under det att det ironiska leendet ännu hvilade kring läpparne. “Vi veta ju alla, att konung Kristian slutit förbund med flera tyska stater. Bland dessa är Brandenburg den förnämsta. Nåväl, när han då sätter en brandenburgsk general till öfverbefälhafvare öfver danska hären, har han ju icke så litet gjort sig förtjent af den brandenburgske kurfurstens erkänsla. Jag vet

nu inte om detta *uteslutande* varit driffjedern till hans handlingssätt, men, att det ingått i detsamma såsom en viktig beståndsdel, derom är jag alldeles fullt öfvertygad.“

De öfriga, isynnerhet Arensdorff, sågo något snopna ut, ty på hvad Bibau framkastat hade de alls icke tänkt. Den, som först ryckte sig lös från de mindre angenäma tankarne, det var Arensdorff.

“Ja, ja“, utbrast han, men nu med mindre tillförsigt än förut, “låt vara att det ligger *någon* sanning i Bibaus yttrande, men, jag fasthåller ändå hvad jag i början sade, nemligen att det är orätt uti att så behandla landets egna barn. Och“, fortfor han betydligt ifrigare, “om vi nu skulle segra, då kommer ju han, främlingen, att vinna en ovan-skelig ära, och vi, genom hvilka hans planer kunnat utföras, så godt som ingen, eller också en högst ringa sådan.“

“Aha“, tänkte för sig sjelf en af herrarne, som blott af tvång följt med till mötet, “är det der skon klämmer. Han är således uppretad öfver att icke *han* blef öfverbefälhafvare. Personlig afundsjuka således.“

Då ingen besvarade Arensdorffs ord, utbrast han:

“Viljen I följa mig till kungen?“

“Ja.“

När de kommo i närheten af konungens tält sågo de general Scholtz träda ut ur detsamma. De drogo sig därför något åt sidan och han passerade förbi utan att märka dem. Några ögonblick der-efter stodo de inför Kristian V.

Denne syntes högst förvånad och han yttrade genast:

“Öfverbefälhafvaren lemnade mig för några minuter sedan. Hären är uppställd och vi skola genast anfalla våra underlägsna motståndare och förgöra dem.“

“Det är just angående denna sak som vi kom-

mit för att allvarligt tala med eders majestät," utbrast Arensdorff, som förde ordet. "Till en början, hur vet eders majestät så säkert, att svenskarne äro oss underlägsna?"

Konungen teg några minuter, derpå sade han:

"Det kunna vi nog se. Dessutom hafva våra spejare berättat oss detsamma."

"Då har eders majestät blifvit helt och hållet förd bakom ljuset", invände generalen med kraftig stämma. "Jag har sjelf med egna ögon sett hur ganska många truppafdelningar hålla på att stöta till den svenska hären. Om den ännu icke är jemnstark med vår i afseende på krigsfolk, så är dock skilnaden högst obetydlig. Tror eders majestät att den svenske konungen skulle gått oss till mötes med ett sådant mod, som han nu gjort, om han icke känt sig stark nog dertill. Derpå svarar jag nej. Dessutom har öfverbefälhafvaren underskattat den ställning, som våra motståndare valt. Han tror den vara svag, men, så är långt ifrån förhållandet; den är starkare än någon kan föreställa sig. Mitt och dessa andra herrars råd är därför, att vi ej nu skrida till anfall, ty utgången kunde blifva vådlig nog för oss, utan afvakta här på platsen ett gynsamare tillfälle. Detta torde kanske icke vara så långt aflägsset."

Konung Kristian stod en god stund med hufvudet lutadt i ena handen och såg ganska betänksam ut. Han var ju också mellan två eldar. Kanske att Goltz, såsom utländing, icke stort brydde sig om hur det skulle gå med den här som han hade under sitt befäl.

Slutligen såg Kristian V till de andre herrarne och sporde med en viss häftighet:

"Gillen också I hvad general Arensdorff anført?"

"Ja", blef det enstämmiga svaret.

"Nåväl", utbrast konungen och vände sig till

Arendsdorff, Hahn och Bibau, "må trupperna gå i kvarter och tälten uppsättas."

Dermed var också general Goltz förslag oinlett. Att den tappre brandeburgaren skulle känna sig ganska illa till mods öfver det förödmjukande nederlaget, är ju helt naturligt, men han var nog klok att dölja sin harm och "låtsa som om det regnade".

Hans hemlige motståndares känslor gingo naturligtvis i en annan riktning; de voro nöjda öfver att de förmått korsa den hatade främlingens planer och frånrycka honom den segerkrans, som annars utan tvifvel skulle tilldömts honom. Men troligtvis fröjdade det dem aldrig mest att de lyckats tillfredsställa sin gnagande afundsjuka.

Den danska hären hade på det ifrigaste längtat efter att få komma i strid, och ju längre tiden led framåt utan att befallning dertill gafs, desto mera växte otåligheten.

Då adjutanterna ändtligen sprängde ifrån högkvarteret, då jublade mången, som varit med vid Lund, öfver att han nu skulle få i blod aftvä skymfen af detta nederlag. Men så befaldes i stället att tälta, och den fordna glädjen förbyttes till en början i en dyster nedslagenhet och öfvergick slutligen till harm och förbittring.

Och dessa sist nämnda känslor gäfv sig på flera ställen till känna både genom ord och handling.

Superintendenten öfver presterskapet vid den svenska hären i Skåne, samt konungens bikt-fader och öfverhofpredikant var Haquinus Spegel, som år 1714 dog i Upsala såsom Svea rikets erkebiskop, och af hvilken vår psalmbok eger flera herrliga psalmer.

Han hade nätt och jemt hunnit gifva konung Carl

XI nattvarden, ty konungen ville mottaga den innan han gick ut i den strid, i hvilken han beslutit att antingen segra eller dö, när fältmarskalken Simon Grundel Helmfelt trädde in i tältet, der den heliga handlingen försiggått och med ett "förlåt ers majestät", yttrade:

"Fienden tyckes ej vilja inlåta sig i någon strid, ty dess led upplösas och tälten uppsätts."

"Det kan icke vara möjligt, min kära Helmfelt", utbrast konungen och tog ett par steg tillbaka. "Det måste vara en synvilla."

Och utan att afvakta fältmarskalkens svar ilade han ut, steg till häst och fick sjelf med egna ögon öfvertyga sig om att Helmfelt talat sanning.

Det dröjde också länge innan svenskarne blefvo fullkomligt öfvertygade om att de icke "sågo i syne".

Karl XI hade just stigit af hästen för att taga sig en fotpromenad genom lägret, då en officer trädde fram i sällskap med Claus Brade och gubben Lans.

"Der", sade han och pekade på konungen, "står drabanten Karl."

Konungen hade nemligen befalt, att de båda gubbar, som nämde den der drabanten, skulle föras till honom, utan att de visste att han var kungen.

"Jaså", utbrast han, då han genast fick syn på de båda gubbarne, "der har jag just dem, som först visade mig på fienden tidigt i morse. Nå, hvad vill ni hafva i belöning?"

Karl XI hann knappt tala ut meningen och ännu mindre gubbarne svara, då von Ascheberg red fram.

"Det behöfs starkare bevakning i skogen der borta, ers majestät", sade han.

"Nå, så för dit den då", befallde konungen.

Hur gubben Lans och Claus pistolsmed bligade ömsom på hvarandra och ömsom på "drabanten Karl!"

“Jaså, var det kungen, som vi träffade“. mumlade de för sig sjelfva, “det hade — —“

“Nå, gubbar, sägen nu fort hvad lön ni skola hafva“, hördes i detsamma konungens stämman. “Jag har brådt om.“

Då blottade Claus och Tobias Lans sina hufvud och den sistnämde sade, under det hans röst darrade af sinnesrörelse:

“Jag hörde nyss, att det är kungen, som vi stå inför. Det gläder både min vän, Claus Brade, den skickligaste pistolsmeden i Landskrona och mig, en gammal, sönderbruten soldat, att vi fått se vår kung och tala med honom. Någon lön vilja vi inte hafva och — —“

“Jaså du är en skicklig pistolsmed“, afbröt konungen. “En sådan skulle jag behöfva. Vill du stanna kvar?“

“Ja“, svarade Claus utan betänkaude. Derpå vände han sig till Lans: “När du kommer hem, så underrätta Herlof genast om hvad som händt.“

“Det är allt bäst att också du, gubbe, stannar kvar“, utbrast konungen, “så framt du ej vill falla i fiendehänder.“

“Har ingen fara; jag känner smygvägarne här omkring. Mig skall ingen snappa bort.“

“Nåväl; tag då detta med dig på färden och farväl med dig.“

Karl XI försvann hastigt och Tobias Lans stod der med fyra blanka riksdaler i den valkiga näfven. Det var en hel förmögenhet för den gamle soldaten.

Vid middagstiden sammankallade Karl XI generalerna Fabian Fersen, Helmfelt, Mardenfelt, jemte några andra. Von Ascheberg var icke närvarande, utan istället på ströftåg, ty då trufdes denne, Sveriges förmämste partigångare, bäst.

“Nu“, sade konungen och hoppet jemte stridslusten, glimmade i hans ögon, “synes det nog att konung Kristian fruktar oss, efter som han icke vågar angripa, oakadt han har en dubbelt så stark här som jag. Hvarför skulle vi ej nu begagna oss af det gynsamma tillfället! Ett sådant återkommer må hända aldrig mera.“

“Ers majestät“, svarade Marderfelt lugnt, “det skulle, enligt min åsigt, vara att störta oss i oberäkneliga faror, ty vi kunna ej veta, hvad konung Kristian menar med detta.“

“Jag instämmer“, utlät sig nu Helmfelt. “Det måste medgifvas, att danske konungens sätt att gå till väga, är mycket besynnerligt. Först har han sin här uppställd i slagordning och vi kunna vänta hans anfall när som helst. Så upplöses helt oförmodadt hans stridsordning och han slår läger. Men, detta är icke alls något bevis för att han fruktar oss. Han har nog, såsom Marderfelt yttrade, någon hemlig plan med det der tilltaget. Mitt råd är därför att vi, då mörkret fallit på, i all tysthet bryta upp och i ilmarscher skynda ned till Kristianstad. Det skulle ju kunna hända, att vi lyckas taga den fästningen innan danskarne hinna sansa sig.“

Då nu Fabian Fersen biträdde de andras meningar, utbrast Karl XI:

“Ske då såsom I viljen! För att vilseleda fienden skola under hela natten vakteldarna hållas brinnande och förposter utsättas. Och hvar i sin stad, skolen i tillhålla soldaterna, att iakttaga den största tystnad, ty derpå beror företagets lyckliga utgång.“

Det skedde så, som bestämdt var och då mörkret föll på aftågade den svenska hären tyst och skyndsamt åt Kristianstad till. Den sista, som lemnade lägret, var Karl XI. Till skydd hade han vestgöta ryttare under befäl af öfverste Ugglar.

Det var aftonen af den tjugusjunde maj 1677 som återtaget från Rönneberga högar anträdde.

När om morgonen dagen efter danskarne funno svenska lägret borta, stod snopenheten att läsa i allas anleten. De bröt också genast upp och skyndade efter svenskarne.

Den sista dansken hade knappt hunnit försvinna, då gubben Lans reste sig ur en af buskarna tätt invid, räckte lång näsa och utbrast:

“Nu hafva ni blifvit lurade med besked. Det är rätt åt er.”

VIII.

Flykten. Oförmodadt återseende.

Det är icke svårt att föreställa sig hvilka qual Dordi skulle lida. Hon kunde icke veta, när hon om qvällen lade sig på den hårda bädden, om hon skulle lefva den andra dagens morgon och helsa den vänliga solstråle, som blott för ett par minuter tittade in genom den smala gluggen så högt uppe på väggen, att den, utan hjälp af yttre medel, icke kunde nås af människohänder.

Och så hade den grymme fadren ju sagt att hon skulle lefvande begrafvas inom dessa kalla murar. De våldsammaste rysningar skakade den unga flickans kropp, när tankarne förde henne dit.

“Hans mening är nog att jag skall få samma olyckliga öde som min arma moder“, tänkte hon och dolde snyftande, ansigtet i händerna. “Men“ fortfor hon med obeveklig stämma, “min kärlek vill jag blifva trogen. Det löfte, som jag gifvit Herlof sviker jag aldrig.”

Och dessa ord upprepade hon för sig sjelf många gånger om dagen och de stärkte i betydlig grad både hennes mod och krafter.

Det var aftonen af den tjuguaåttonde maj, straxt efter solnedgången. Dordi, som kände sig ovanligt kraftig, skulle just gå till hvila, då hon förnam ett ovanligt buller utanför dörren. Hon kunde snart urskilja glädjerop och andra yttringar af den yrasten fröjd.

“Hvad i all verlden har händt“, utbrast hon för sig sjelf. “Kan det vara — —“

Längre blef ej hennes mening, ty dörren öppnades och den gamle knekt, som plägade bära in maten till henne, trädde in, lade nyckelknippan mot all vana ifrån sig på den hårda träbänken och yttrade, under det han raglande satte maten der bredvid:

“Vi hafva segrat öfver svenskarne! Vid Rönneberga högar hafva våra tappra soldater under befäl af vår hjeltekonung, Kristian V, tillfogat svenskarne ett blodigt nederlag. Hurra, Lund är hämnadt!“

Och under det han så talade, började han att nära nog som en galning dansa omkring i den lilla cellen.

Den unga flickan betraktade honom också med blickar, hvilka tydligt talade samma språk. Hon ämnade till slut spörja honom om på hvad sätt han fått denna underrättelse, då han sjelf fortfor:

“Striden hade inte slutat förrän i dag vid middagstiden. Då hade svenskarne flytt söderut och de våra skyndade genast att förfölja. Hela svenska hären har blifvit nedgjord, eller fången. Och ni kan inte tro när denna underrättelse kom hit, det är blott ett par timmar sedan, hvad den väckte för en oerhörd glädje. Ja, död åt inkräktarne, lefve konung Kristian V!“

Dordi hade med sin skarpsynthet genast upptäckt, att den gamle knekten var mer än vanligt berusad, annars hade han naturligtvis icke så oförsigtigt lagt ifrån sig nycklarne. Ja, dessa nycklar,

ack, om hon egde dem i sina händer. Då skulle hon nog taga sig ut, ty hon hade mer än en gång varit med sin fader på besök i fästningen, till hvilken han lemnade ganska stora leveranser. Af barnslig nyfikenhet hade hon då ströfvat omkring i gångarne, och ingen hade sagt något derom, ty en så ung flicka och dertill Otte Skiels dotter, var naturligtvis icke farlig för fästningens bestånd.

Hon kände därför till en stor del af gångarne, men isynnerhet den, som ledde ned till den port, genom hvilken man kom till begravningsplatsen för garnisonen, hvilken plats låg helt nära norra fästningsvallen, men utanför densamma. Afvenså visste hon, att den gamle knekt, som nu bar mat till henne, hade i sin knippa nyckeln till denna port.

“Jaså”, utbrast hon slutligen, “det har då ändtligen gått så långt, att kung Karl varit tvungen att vika ur fältet för danskarne. Då är väl fröjden här stor, kan jag tro?”

“Om den är stor!” utropade knekten och sväf-vade något på målet. “Ja, det skall ni veta! Här är ett allmänt gästabud; en så glad dag hafva vi ej haft på länge!”

Då han uttalade de sista orden, raglade han till och föll derpå raklång ned på stengolfvet. Det bastanta fröjderus, han tagit, hade så småningom ökats då han kom in i den qvafva cellen, isynnerhet som han stängt dörren efter sig. Ett par minuter till och väldiga snarkningar gafvo till känna att ruset gjort sin tillbörliga verkan i högsta grad.

Spänstig som en fjäder, sprang den unga flickan upp. Hoppet om räddning blef nu så mycket mera rotfästadt hos henne, som hon hade klart för sig att ingen post fanns i gången, ty hvarje gång maten bars in till henne, brukade han se till att allt gick så, som det var befaldt.

Men, det var ej tid att dröja många minuter. Att den rusige knekten icke skulle vakna så snart, det framgick tydligt af de tunga andetagerna, men, det kunde ju falla någon af de mindre rusige officerarne eller soldaterna in att göra en rund i gångarne. Alltså, bort!

O, hvad hennes hjerta bultade af ångest, då hon ilade fram till den lilla porten till begravningsplatsen. Hvarje ögonblick väntade hon att blifva gripen, och mer än en gång befann hon sig så nära sorlande knekthoppar, att hon tydligt kunde höra deras smädelser utslungas öfver den svenske konungens hufvud och Kristian V i stället höjas upp till skyarne.

Ändtligen nådde hon den lilla porten. Nästan konvulsiviskt omfattade hon den lilla nyckelknippan, som lyckligtvis icke bestod af mera än fyra nycklar. Den rätta var således snart funnen.

“Men, om nu den inte skulle finnas här“, tänkte hon ofrivilligt och hennes kropp skakades som af frossbrytningar, “då är allt hopp ute!“

Jo, den fanns der, porten gick upp utan att det minsta ljud hördes. Lika sakta stängde hon den efter sig och stoppade nyckelknippan i kjortelfickan eller kjortelsäcken, som benämningen då lydde.

Ändtligen var hon fri och den något kyliga qvällsluften förekom den unga flickan som balsamiska vindar gent emot cellens förpestade atmosfer.

Men, hvart skulle hon nu styra kosan? Hennes tvekan blef ej långvarig. Hon skulle naturligtvis begifva sig till den plats, dit hjertat drog henne och den var, såsom vi veta, belägen vid östra ändan af Rör sjön.

Skymningen hade nu redan öfvergått till halfmörker och detta gjorde den unga flickan naturligtvis ännu mera trygg, ty på den tiden bestods ej någon gatubelysning, som är värd att tala om.

Dessa trafikleder voro i stället nattetid insvepta i mörker, utom de tider då månen "var uppe".

Dordi hade ej tagit många steg, då hon plötsligt stannade och hårdt tryckte båda händerna mot hjertat. Hon fick nemligen helt plötsligt höra mansröster tätt bredvid sig. En lycka var att en lumig buske skiljde henne från de okände. Med klappande hjerta lyssnade hon till samtalet, som, ehuru fördt med undertryckta röster, ändå kunde uppfattas af henne.

"Ja, det var ju ett bra påhitt af den hederlige gubben Lans, då han föreslog att vi skulle sprida ut att svenskarne hade blifvit slagna. Han var ju sjelf i svenska lägret och fick af konungens egen hand de der fyra riksdalrarna. Det var ju i stället han, som så grundligt lurade danskarne, hvilka nu väl inte torde få tag i honom förrän han samlat mera trupper för att ännu en gång smörja upp dem."

"Ja visst", hördes den andra stämman, "det var ett fiffigt påhitt, och nu skall väl ingen längre misstänka oss för att vara svenskvänliga, efter som det var du och jag, som först spredo ut den falska historien för att se hvad verkan den kunde hafva på garnisonen. Och hvad vi anade, det har inträffat, der uppe lefver man nu i sus och dus."

I den senaste rösten hade Dordi till sin ousägliga glädje igenkänt Herlofs.

Sakta och varligt smög hon sig därför åt sidan och kom till slut, fastän dold af buskens grenar, nästan intill hans sida. Det var med den allra största möda som hon kunde afhålla sig från att gifva sig tillkänna.

Den första rösten yttrade nu:

"Medan de som bäst äro i tagen må vi våga försöket, och —"

"Ja, ja, vi måste skynda", afbröt Herlof. "Snart nog har väl ruset verkat så mycket, att —"

Längre kom han ej, ty i detsamma kastade Dordi bakifrån sina armar kring hans hals och hviskade:

“Jag har sjelf lyckats göra mig fri, men det är ej rådligt att stanna här längre, vi måste fly.”

Om åskan slagit ned framför Herlof och Påfvel, ty den, som först talat, var han, skulle de ej blifvit mera förbluffade än de nu blefvo. Här gafs nu ej tid till att utbyta ömhetsbetygelser, hvadan de tre i största hast skyndade undan.

Just som de skulle öfverstiga den med en låg stenmur omgifna begravningsplatsen, hördes från norra fästningsvallen höga, ursinniga rop, och till de flyendes öron framträngde, tack vare qvällens stillhet, dessa ord:

“Hon har lyckats att fly undan! Hela staden skall ögonblickligen undersökas.”

Mera behöfde ej flyktingarne veta. Hastigt, som om danskarne redan voro dem i hälarne, ilade de först till pistolsmedens hus. Der försågo sig Herlof och Påfvel med goda vapen och tillräckligt med ammunition, samt medtogo åtskilligt i klädväg, på det att Dordi ej skulle behöfva frysa, ifall de nödgades tillbringa några nätter under bar himmel, samt fortsatte derefter flykten ut till gubben Lans. Men icke ens här, ansågo de sig säkra, utan skyndade efter en stunds hvila och sedan de stärkt sig med mat och dryck, på den gamle soldatens uppmaning, mot öster, der de hade mindre att frukta för danskarnes efterspaningar.

Det var då ganska långt lidet på natten, när de togo afsked af gubben Lans.

Då han tryckte Herlofs hand, yttrade han med nästan faderlig stämma:

“Gud vare nu med er alla tre! Akta den skatt, som du nu fått att vårda, och skulle du träffa far din, hvilket alls inte är omöjligt, så helsa honom och säg, att jag kom lyckligt och väl hem från

Rönneberga. Och“, fortfor han, i det han gaf till ett kort skratt, “du kan gerna tala om hvilket spratt vi spelat fästningens besättning. Om en gammal soldats förböner inför vår Herre, hjelpa något, så kan ni vara säkra på, att jag ej skall spara på dem för eder skull!“

Några minuter derefter voro flyktingarne försvunna på vägen åt Billeberga.

Då gubben Lans åter inträdde i sin backstuga, mumlade han för sig sjelf:

“Jag önskar dem af hjertat all möjlig lycka och måtte inte Claus Brades duktige pojke gå miste om sitt “hjärtas käraste!“

IX.

Obehagliga gåfvor och gengåfvor. Hämd.

Otte Skiel höll just på att ordna några af sina affärer. På dottren tänkte han icke, åtminstone för närvarande. Hans hårda drag uttryckte endast hjertlöshet och snikenhet och ofta gingo förbannelser öfver hans läppar, då han märkte att han på något sätt låtit draga sig vid näsan. Det var med honom som det alltid är med dylika personer ännu den dag, som i dag är. Kunna de, utan att det blir kändt, bedraga sin nästa i handel och vandel, då är det så utomordentligt bra och då gnugga de händerna af förnöjelse. Men råka de ut för någon, som är deras jemnlige i förslagenhet, och de sjelfva blifva bedragna, då röra de upp himmel och jord; då äro de sjelfva så rena och oskyldiga, som det barn, som föddes i natt, och då ropa de ve öfver bedragaren.

En sådan var just Otte Skiel. Ju längre han kom i sina "räkenskaper", om man så får kalla en en massa papperslappar med hieroglyfiska tecken på, desto argare blef han, ty det var icke en, utan flere gånger, som han låtit lura sig. Och det var icke på småsummor.

Utom sig af förbittring rusade han rundt det på nedra botten's vestra gafvel liggande rummet, slet sig i håret, spottade och stampade, så att han mera företedde bilden af en vansinnig, än af en klok människa.

Otte Skiel hade just retat upp sig ända till höjdpunkten, då kraftiga bultningar plötsligt väckte honom till besinning igen. Han dröjde med att tillsäga Britta att gå ned för att öppna i den tanken att bultningarne skulle upphöra då porten fortfarande blef stängd.

Men, han bedrog sig; de tilltogo allt mera och slutligen blefvo de så våldsamma, att han fruktade för, att porten skulle sprängas. Han tillsade därför Britta att skyndsamt öppna.

Ett par minuter derefter inträdde en dansk underofficer, visserligen icke fullkomligt drucken, men något ankommen, i rummet. Utan omsvep yttrade han, så fort han satt fötterna innanför tröskeln:

"Jag har kommit hit för att underrätta eder om, att eder dotter lyckats fly från fästningen för ett par timmar sedan."

Otte Skiels ögon voro nära att tränga ut ur sina hålor. Hans kropp skälfdes som ett asplöf, och händerna knöto sig så våldsamt att naglarne der och hvar trängde in i köttet. Han var mällös ett par minuter.

Slutligen löstes tungbandet så mycket, att han kunde hväsa fram dessa ord:

"Men, hur kunde det ske; hon var ju väl bevakad?"

Underofficeren ryckte nästan likgiltigt på axlarna, då han svarade:

“Vi firade en fest i dag på qvällen och då hade posten gått undan för några minuter, aldra helst som han såg att gamle Hans bar in mat till eder dotter. Då han kom tillbaka, låg Hans snarkande på golfvet, men eder dotter var spårlöst försvunnen och med henne Hans' nyckelknippa, i hvilken också fanns nyckeln till grafplatsporten. Så att på den vägen har hon kommit undan. Jag har velat underrätta eder derom, på det ni måtte kunna efterspana henne så fort som möjligt.

Otte Skiel var bokstafigen en slående bild af både förvåning och harm. Hans förbittring mot de köpmän, som lurat honom, var nu för tillfället undanskjuten och han tänkte endast på hur han skulle återfå dottern. Hon måste bestämdt hafva varit i komplott med någon, det förekom honom sannolikt och han sade det öppet åt dansken och nämde dervid gamle Hans. Men då blef underofficeren så förbittrad, att han slog värjfastet i det massiva ekbordet och hotade att genomborra köpmannen med klingan, om han en gång till vågade att skymfa en redlig dansk soldat.

“Ni är ju danskvän“, sade han derpå i lugnare ton “och borde därför känna er lika glad som vi öfver hvad som händt vid Rönneberga. Det var därför som vi ställde till segerfest i går.“

“Hvad har då händt“, sporde Otte och såg förvånad ut.

“Kors, vet ni inte det?“

“Ne-ej.“

“Då skall jag berätta det för eder. I går eftermiddag och till långt in på qvällen sammandrabade båda härarne vid Rönneberga högar och efter en lång kamp blefvo svenskarne i grund slagna.“

Och då han uttalade dessa ord lekte ett spottskt leende kring hans läppar.

“Nu kunde Otte ej hålla sig längre. Oaktadt han i själ och hjerta var dansk, kunde han ej underlåta att qväsa till den stortalige, öfvermodige knekten.

“Min vän“, sade han därför lugnt, “ni irrar eder. Der har *icke* stått något fältslag.“

Dansken stirrade på honom som på ett spöke.

“Icke . . . stått . . . något . . . fältslag“, yttrade han stammande.

“Nej“, svarade Otte kraftigt och derpå omtalade han hur det gått till vid Rönneberga högar, ty Otte hade skickat dit ut en pålitlig karl för att spionera, naturligtvis på det att han sjelf skulle få tid att sätta sig i säkerhet, ifall segern skulle börja luta åt svenskarnes sida. Derför hade också spionen ordres att så fort han märkte detta, genast skynda tillbaka.

Det var ett dunderslag för underofficeren. Han skiftade också oupphörligt färg och slutligen fick han, fastän med möda, dessa ord öfver läpparne:

“Men, det ryktet går allmänt i staden.“

“Jag undrar just hvem som spridt ut det“, yttrade köpmannen mera för sig sjelf.

“Jo, det vet man“, svarade dansken.

“Hvem är det då?“

“Det är två stycken, Herlof Brade och en som heter Påfvel.“

“Jaså“, svarade Otte Skiel, med ett så besynnerligt tonfall i rösten, att dansken betraktade honom med högst förvånade blickar. Då Otte märkte detta, sade han och räckte underofficeren sin hand:

“Ni skall få veta allt och jag hoppas att ni hjälper mig. Den der Herlof är för det första en inbiten svensk liksom hans vän Påfvel. För det andra har han, Gud vet genom hvilka trollkonster, så intagit min dotter, att hon är dödligt kär i honom. Derför ville jag också gömma henne i fästningen, på det att hon ej skulle komma i tillfälle

att råka honom. Ah, en sådan genomlistig karnalje“, skrek Otte Skiel och stampade ursinnigt i golfvet. “Han visste nog att ni, i glädje öfver segern, skulle hålla fest. Derunder ville han, då ni blifvit så upprymda som möjligt, passa på och föra bort henne, och —“

“Nu förstår jag“, afbröt underofficeren dystert, “och få vi tag i honom och hans vän, så skola de utan vidare steglas. Är det inte Brades hus, som ligger vid norra ändan af Rørsjön?“

“Jo.“

“Godt. När solen går upp i morgon, skall den lysa på en rykande askhög derstädes. Farväl.“

“Så får jag ändock någon hämd på honom och hans fader“, utbrast Otte, när dansken väl var utanför porten. “Men, hvad skall jag nu göra för att få tag i Dordi? Det blir kinkigare, ty naturligtvis har hon i hans sällskap lemnat staden. Nå, jag får väl vänta tills i morgon; kanske att natten gifver mig någon uppräning.“

Den danske underofficeren höll sitt löfte. Ungefär en timma efter hans besök hos Otte Skiel upplystes den mörka natthimlen af ett väldigt eldsken. Det var Claus Brades gård som brann och alldenstund ingen skyndade för att släcka, var den snart, såsom dansken sagt, en rykande askhög.

X.

I skogsbacken. Hvad snåret dolde.

Ett litet stycke vester om Bosjö kloster, beläget i Frosta härad på norra stranden af den herrliga och ofta besjungna Ringsjön, samt uppbygdt år 1088 af en riddare Thott till hemvist för mun-

kar, tillhörande Benedictinerorden, hade ett tiotal beväpnade män slagit sig ned i en skogsbacke, alldeles vid sidan af en smal väg, som egentligen ej var något annat än en ganska bred stig. Men i de tiderna var man icke så noga, hvarken med lands-, härads- eller sockenvägar som nu. Då gick allt på en höft, som man plägar säga och isynnerhet när, som nu, rådde krigstider.

På tal om detta kloster må här nämnas att grefve C. Beck-Friis i slutet på 1850-talet lät, efter ritning af lundaprofessorn C. G. Brunius, död 1869, uppföra ett nytt torn på klosterkyrkan, samt grundligt restaurera densamma. År 1858 invigdes denna helgedom af biskop Thomander. Den är också, enligt vittnesbörd "den utmärktaste bland de talrika skånska klosterkyrkor, som bibehållit sig till våra dagar." Så skrefs det 1859.

Man talar så mycket om trasiga och smutsiga sigenare och framställer dem såsom höjdpunkten af all uselhet hvad det yttre beträffar, men det kan äfven bland andra nationer finnas individer, som icke det minsta gifva dem efter, hvarken i det ena eller det andra. Och detta visade sig tydligt här i de nämnda tio karlarnes gestalter.

De voro snapphanar, vare detta nog sagdt.

Midt i deras krets satt en undersätsig man, som tycktes vara bandets anförare. Ett mera vedervärdigt ansigte kunde man svårigen få se. Venstra ögat var borta, men så tycktes den eld. som förut brunnit der, flyttat sig öfver till det högra. Och det tofviga, eldröda håret och helskägget af samma färg sedan! Man talar om att skrämna barn för "busen", men denne allegoriske person kan näppe-ligen öfverträffa den här snapphanen.

Rundt omkring honom lågo makligt utsträckta i gräset de öfriga nio och de voro sannerligen ej mera aptitliga att se på än anföraren.

"Det skall bli riktigt godt att få sofva ett par

timmar“, utlät sig en och gäspade betydligt. “Det är nu på tredje dygnet som jag inte fått den minsta blund i mina ögon sedan den der Hammar började att snoka reda på oss uppe vid Hallandsås. Jag vinnar att — —“

“Tig, du eländiga kreatur, och sof, så att man kan få frid för din kärringtunga!“ skrek den rödhåriga och höjde en lång karbin, “annars —“

“Ha, ha, ha!“ utropade den sömnige och reste sig upp, helt vaken. “Du tror att du skall kunna behandla mig, som du behandlade Nisse, den mesen, i förra veckan, men jag skall visa dig, att jag inte som han, går under din piska.“

Med dessa ord höjde också han en karbin och fortsatte:

“Skjut du! Min kula kan träffa lika väl som din.“ Tror du, att fastän du är från Göinge, du har rättighet att ligga öfver? Ne-nej, du. Vi äro lika goda som du. Att vi togo dig, Smör-Lasse, till vår anförare, det var därför, att vi behöfde en anförare. De andra skulle lika gerna kunnat välja mig! Skjut du; jag tror att du inte skall stå dig, mer än nått och jemt.“

De öfriga åtta hade under tiden rest sig upp och fattat sina vapen, som bestodo af stulna musköter, och vände sig hotande mot Smör-Lasse. Detta namn hade bonden Lars i Ousby erhållit, därför att han af snålhet stulit en kagge smör från en af sina grannar. När då länsmannen kom för att häkta honom, flydde han undan och sällade sig genast till Sven Påfvelssons snapphaneband. Han hade äfven varit med i den fribytareskara, som i juli månad vid Loushult lyckades bortsnappa ej allenast en del af Karl XI:s enskilda tillhörigheter, utan äfven bemäktiga sig den kontanta aflöningen till svenska hären, hvilken aflöning i silfvermynt förvarades i flera tunnor. Från den dagen hade Smör-Lasse fått smak för snapphanelifvet och var

känd såsom en af de grymmaste, hvarhelst han for fram.

När han nu såg att han hade hela sitt band emot sig, blef han något spakare, men en uppmärksam betraktare, skulle otvetydigt funnit, om han skarpt sett in i hans enda öga, hur ilskan i dess högsta form glödde der inne. Nu kunde han dock lägga band på sig så mycket, att han förmådde tilltala sina kamrater temligen lugnt:

“Hör nu, pojkar, hvad tjenar det till att träta nu. Ni veta ju hvad vi kommit öfverens om och —“

“Men, är du säker på, att der inte finnes något af Hammars eller Aschebergs folk?” sporde han som nyss lyftat sin karbin mot Smör-Lasse.

“Prat“, inföll denne vresigt, “tror du inte att jag kan se, fastän jag inte har mera än ett öga? Jo, kanske mycket mera än ni allihopa tillsammans. Det finnes på minst två mils omkrets ingen enda af deras knektar, det kunna vi vara lugna för.“

“Nå“, genmålde Pelle i Oderljunga, “tror du inte att inspektoren gömt undan hvad han har af värde?”

“Det kan väl hända“, svarade Smör-Lasse, men hvad gör det. Få vi bara honom själf, eller någon af hans familj i våra händer, så är det inte svårt att tvinga dem till att uppgifva hvar de gömt sitt gods. Det är nog inte så godt, att annars få en påle genom kroppen och sedan få stå på en åker som en fogelskrämma.“

“Om jag gissar rätt“, inföll nu en annan snappt hane, “så är det just inte så mycket hans egodelar, som — — —“

“Du har rätt, Sven“, afbröt Smör-Lasse och hans öga gnistrade af den vildaste eld på samma gång som hans vedervärdigt fula ansigte förvreds i ohygglig grad. “Får jag bara tag i honom eller

hans familj så är jag nöjd. Jag har inte förut talat om för er hvarför jag helst ville ha tag i honom.“

“Ne-ej, berätta det“, ropade alla vildt om hvarandra.

Smör-Lasse tog sig en klunk ur en vid lomme-flaska, harklade några gånger och började:

“Min yngre bror var bonde i Åkarp och stod sig godt. Men, så kom förra året en svensk ryttare-trupp dit och begärde mat och dryck. Bror min var inte hemma, utan endast hans hustru. Hon hade för tillfället ingenting att gifva dem. Då genomsnokade de först huset och ladugården, men när de ingenting funno, misshandlade de qvinnan och satte derpå eld på ladugården. Ingen kan väl undra på, att bror min då blef alldeles utom sig. Han hade aldrig tänkt att gifva sig till snapphane, men då gjorde han det och svor heligt på att han aldrig skulle skona någon svensk man, eller qvinna, antingen det var en snapphane eller ej. Och han höll ord.

„Vid jultiden i fjor kom han till Åkarp för att se om de sina, men de hade begifvit sig bort utan att någon visste, hvart de tagit vägen. Trött som bror min var, kastade han sig på en bänk för att hvila en stund innan han begaf sig ut igen. Men han hade inte legat många minuter, förrän huset var omringadt. Väl nedsköt han en svensk soldat, men blef i detsamma sjelf tagen och efter några ögonblick var han hängd med fötterna uppåt“, slutade Lasse och gnisslade med tänderna.

“Nå, hvad har det der med inspektoren vid Bösjö kloster att göra?“ inföll en annan snapphane.

“Inte det“, menade Smör-Lasse och skrattade ilsket, “jo, det är just det, det har, ty det var Holgar Spetz, som visade svenskarne på honom“.

“Då kände han bror din?“

“Kände honom! Ja-a, sedan många år tillbaka“.

“Nå, då är det inte underligt, att du vill åt

inspektoren“, menade Pelle i Oderljunga. “Vi ska väl hälsa på honom i natt, kan jag tro?”

“Ja, så der vid midnattstid“, menade Smör-Lasse, och fortsatte. “Det är nog flere än du, Pelle, som ä’ sömniga. Hvila ni er ett par timmar, men inte flere än fem åt gången“.

Några minuter derefter hade Pelle och fyra andra snapphanar fallit i djup sömn.

Omedelbart bakom den krets, som bildades af de sofvande och vakande snapphanarne, var ett ganska vidsträckt och tätt snår beläget. Ungefär en half timme förr, än Smör-Lasses band kom dit, hade tre personer, två män och en qvinna, försiktigt röjt sig väg dit in. Först efter stora mödor och ansträngningar uppnådde de snårets tätaste punkt och den var belägen blott några alnar ifrån den plats, der snapphanarne valde sin hviloplats.

De tre personerna voro Herlof, Påfvel och Dordi. I öfver två veckor hade de ströfvat omkring utan att komma i tillfälle att nå den svenska hären. Den ena motigheten efter den andra hade förföljt dem. De båda ynglingarne härdade nog ut, men värre var det med Dordi. Rätt så stark hon var, kände hon dock ibland, att hon ej i längden skulle kunna uthärda detta kringflackande lif, men hon yppade ingenting hvarken för Herlof eller Påfvel, utan visade alltid en glad uppsyn och skämtade rätt muntert ibland.

Men, Herlof, som hade den skarpaste blicken, såg nog, att det glädtiga leendet och det muntra skrattet endast voro konstlade och det skar honom djupt i själen, att ej kunna göra någonting för den han älskade, så att *hon* åtminstone skulle vara i trygghet. Att föreslå henne att återvända till fad-

ren, det skulle vara detsamma som att tala till en döf person.

Äntligen hade de af en fattig gumma, som bebodde en torftig stuga vid södra ändan af Ringsjön, fått veta att den svenska hären stod vid Herrevads kloster. Detta visste gumman så mycket mera, som hennes sonson, en duktig pojke om tjugu år, tjänade i hären. Blott för några dagar sedan hade hon haft bref från honom.

Sedan de trötte vandrarna fått hvila öfver natten i gummans stuga, begåfvo de sig på väg och målet blef naturligtvis Herrevads kloster. Der skulle ju Herlof träffa sin fader, om han ännu hade lifvet i behåll; hvarom icke, skulle de ändock åtnjuta skydd derstädes.

Men, hvarför skyndade de att med sådan ifver söka ett gömställe i det lilla snåret?

Vid en krökning på den smala vägen hade den unga flickan, hvilkens blickar oafslåtligt irrade hit och dit, ty hon vädrade snapphanar nästan vid hvarje steg, upptäckt en massa gestalter nedåt sjöstranden till och då hon visade Herlof och Påfvel dem, yttrade den förstnämnde genast vid första anblicken:

“Det synes nog att de der trashankarne äro snapphanar. Hvar finna ett säkert gömställe?”

“Kanske der?” inföll Dordi och pekade på det vidt utgrenade snåret.

“Bättre något, än intet“, menade Påfvel. “Men, ni måste skynda, ty inom kort blifva vi ammars upptäckta“.

De hade knappt hunnit bereda sig plats inne i snårets tätaste del, förrän Smör-Lasses band tog, såsom vi veta, sin rastplats alldeles där bredvid.

De tre kunde alltså temligen tidigt höra samtalet mellan Smör-Lasse och hans kamrater.

Under de timmar, som gingo till ända innan skymningen inbröt, hade Påfvel och Herlof blifvit

ense om att i förtid underrätta inspektoren vid Bosjö kloster om den fara, som han lopp. Det var ett djerft vågstycke, det insågo båda, men de hade icke hjerta i sig att låta en hederlig svensk-vänlig familj, hvars öfverhufvud så verksamt bidragit till att utrota Skånes värsta plågoris, snapphanarne, råka i händerna på dessa odjur.

Och lyckan stod dem verkligen bi. Sedan banditerna i tur och ordning stärkt sig genom att sofva, började de att äta och dricka ur sina medhafda förråd, och att dessa icke voro så tomma åtminstone hvad våtvarorna angingo, det visade sig snart, ty då skymningen började att falla på, voro de nära nog halfrusiga. De enda, som någorlunda bibehöllo sansen, voro Smör-Lasse, Pelle i Oderljunga och Sven i Vinslöf. Men riktigt nyktra voro icke heller de.

När snapphanarnes orgier nått sin höjdpunkt och Smör-Lasse börjat att mer och mer högljudt skryta öfver sina skändliga dåd, samt under de rääste eder utlofva att begå ännu flera dylika, kröpo Herlof, Påfvel och Dordi varsamt ut ur snåret och skyndade bort mot Bosjö kloster. Påfvells kändedom om trakten, han hade nemligen varit der många gånger förut, kom nu väl till pass, och snart stodo de utanför grinden till inspektorsbyggnadens gård.

XI.

Ryktets makt. "Nu kunna de komma när det dem lyster". Vid Sanct Olofs dam.

"Ryktet är ett litet djur, som kryper på jorden och reser sin hjessa mot himlen." Detta besannades också i fråga om ödeläggandet af Claus

Brades gård. Det fanns nemligen knappast någon landskronabo, som ej kände till det hat, som Otte Skiel hyste till den gamle pistolsmeden och hans son. Så småningom trängde äfven, tack vare gamla Brittias oförmåga att kunna hålla munnen, under rättelsen om Dordis inspärrande och flykt ut bland allmänheten. Och som den länge anat att den unga flickan och Herlof tyckte om hvarandra, samt nu till på köpet försvunnit, så var ju saken klar. Det kunde icke vara någon annan, än den rike köpmannen, som af hämnd låtit pistolsmedens gård uppgå i lågor.

Dessa rykten hunno småningom fram till Ottes öron, men till en början aktade han föga derpå. Visserligen tänkte han mer än en gång på att gen-drifva ryktet om branden och det hade han ju kun-nat göra, men hvad hade följden blifvit? Jo, na-turligtvis hämd från danskarnes, enkannerligen un-derofficerens sida, och för någonting sådant ville han på inga villkor utsätta sig. Han teg således och lät folket prata bäst det gitte.

Men efter några dagar fick han en svårare nöt att bita på, och den serverad åt honom öppet vid ett tillfälle, då "stadens fäder", till hvilka han hörde, hade sammanträde. Der frågades nemligen helt öppet, hvarför han ej styrde om, så att han finge sin dotter tillbaka. Ja, en af de närvarande sade honom öppet, att om han icke gjorde detta, skulle han medelst omröstning blifva utesluten ur deras krets.

Det var ampra ord för den, som hittills ansett sig så godt som enväldig. Också skummade han af raseri, men vågade icke bryta ut förr, än han kom för sig sjelf. Då fingo hans motståndare sina fiskar varma och det i så mustiga ordalag, som den tidens språk hade ord för.

Följden blef dock till slut, att han föresatte sig att i egen person uppsöka Dordi och återföra henne,

kosta hvad det kosta ville. Ensam hvarken kunde, eller vågade han sig ut på spaning, men hvar skulle han, som var så grundligt hatad, finna åtminstone ett par personer, villiga att troget följa honom? Nästan hela natten låg han vaken och grubblade derpå, så att det värkte i hjernan. Slutligen somnade han. Då han efter blott ett par timmars orolig sömn vaknade, knäppte han helt förnöjd med fingrarna och utbrast:

“Nu har jag dem.”

Vid middagstiden öppnade Britta porten för Kåre krögare och Tore blockmakare. De stannade ett par timmar inne hos Otte och när de sade “farväl”, yttrade köpmannen såsom en ytterligare uppmaning:

“Således strax efter solnedgången vid Sanct Olofs dam.”

Kåre och Tore nickade god mening och skyndade bort det fortaste de kunde.

Då Otte Skiel kort före den utsatta tiden hann fram till den punkt, der lundavägen från Lund förenar sig med Stora norra gatan strax öster om Borgmästareängen (Damhagen), för att begifva sig till Sanct Olofs dam, belägen på östra sidan af den nämnda lundavägen, stötte han helt oförmodadt på andre stadskommministern Nils Berthelsson Croningh, en af alla omtyckt och värderad man.

Hur stolt och öfvermodig den rike köpmannen än var, så vågade han likväl icke gå förbi den andlige utan att helsa, ty presterskapet hade ganska mycket att säga den tiden.

“Hvarthän?” sporde komministern icke utan förvåning och betraktade med mycken nyfikenhet den väl beväpnade köpmannen. “Det ser nog ut som om det skulle bära ut på krigarstråt. Aha”, fortfor han innan Otte hann svara, “det är väl meningen att spana efter Dordi kan jag förmoda?”

Otte bet sig harmfult i läpparna under det han tänkte:

“Jaså, det har också hunnit till *dina* öron! Fördömdt!”

Högt sade han under det han anslog en sorgsen ton:

“Ja, hvem vill inte ha sitt barn tillbaka, aldraläst som det är det enda, jag eger. Jag skall åtminstone försöka. Men”, slutade han med synbar oro, “jag måste skynda, annars kommer jag för sent till mötesplatsen.”

Med dessa ord skyndade han bort utan att uppfånga det “lycka till”, som komministern gaf honom med på färden.

Nils Berthelsen Croningh stannade några minuter och såg efter den bortilande köpmannen. Härunder uttalade han halfhögt dessa ord:

“Ändtligen har då den allmänna meningen bland stadsboarne förmått röra ditt stenhjerta så mycket. Du måtte allt hafva utstått en hård kamp mellan hårdheten och faderspligten.”

Juniaftonen var mild och behaglig och lockade gerna till så långvarigt besök som möjligt i skötet af naturen.

Också hade inspektoren Holger Spetz med sin familj bestående af hustru och två barn, tagit plats i en liten berså i ena hörnet af den vackra trädgården. Hans egen dräng, tillika med ett par sådana från hufvudgården, voro ifrigt sysselsatta med jordarbete icke långt ifrån den lilla bersåen.

Ja; nog rädde det frid i naturen, det syntes nog på Ringsjöns vattenyta, som låg lika lugn som en spegel, men såg man in i de båda makarnes ögon, isynnerhet när de möttes, lästes der allt annat än frid.

“Holger“, hviskade slutligen den knappt trettio-åriga maken och slöt sig närmare mannen, “tror du verkligen att en fara hotar oss?“

I stället för att genast svara, tryckte Holger en lång kyss på sin makas läppar. Bröstet var honom för fullt för ögonblicket; han kunde ej svara med ord så fort som han ville.

“Jag“, sade han slutligen med undertryckt stämma, på det att de vid bersåns ingång lekande barnen, en gosse och en flicka, ej skulle kunna höra något, “jag har verkligen en dystert aning om, att något skall hända oss inom kort. Den der snapphanen, som — — —“

“Men, han är ju död och således oskadlig“.

“Sannt, hvad honom personligen beträffar men ... men ...“

“Hvarför talar du ej ut din mening“, hviskade hustrun och såg ängsligt upp till honom.

“Har du mod att höra det?“

“Ja.“

“Den der snapphanen, som jag visade svenskarne på, och som genast blef hängd, har en broder i lifvet, ett af de största vilddjur i människogestalt som någonsin trampat Guds gröna jord. Han vet att jag var svenskarnes vägvisare och — ja, du förstår nog resten, Maria.“

Innan hon hann svara kom en af drängarne springande och berättade att två beväpnade män och en qvinna stodo vid grinden och begärde entréet att få tala med inspektoren.

“De se ut att vara hyggliga människor“, slutade drängen. “Snapphanar äro de bestämdt inte.“

“Nå, då skall jag väl gå dit“, yttrade inspektoren, “men hållen er redo om det skulle behövas.“

“Jag följer“, utbrast Maria energiskt.

“Ar det inspektor Spetz?“ frågade Herlof och lyftade på mössan.

“Ja.“

Så omständligt som möjligt redogjorde han för banditernas plan och slutade sålunda:

“Det kan ju hända att de infinna sig här före midnatt, men en timme hafva vi säkert på oss för att göra anstalter till försvar, och vill ni mottaga min och min väns hjälp, så önskar vi ingenting högre än den.”

“Ja”, yttrade nu Påfvel, “vi äro redo att med lif och blod försvara hvarje hederlig människa mot dessa nidingar.”

“I kunnen ej tro hur tacksamma både jag och min hustru äro”, yttrade Holger Spetz och öppnade den tillbommade grinden. “Men, sägen oss hvilka I ären?”

Med några ord hade Herlof förklarat allt, äfven den kärlek, som förband honom och Dordi. När han slutat grep inspektoren med värma hans hand och sade i nästan faderlig ton:

“Jag känner personligen din hederlige fader; lefver han ännu?”

“Ja, han är i kung Karls här såsom pistolsmed.”

Inspektorsfrun tog nu hand om Dordi. Utom de tre närvarande drängarne efterskickades två från hufvudgården, så att inspektorsbyggnadens försvarare uppgingo nu till åtta kraftige män. Och som det fanns god tillgång på vapen och ammunition, så kunde de med temligen stor trygghet invänta snapphanarne.

Dörren var starkt barrikaderad och likaså de fyra fönstren till sina nedersta delar.

“Ja”, yttrade inspektoren sedan han noga synat försvarsanstalterna, “nu kunna de komma när det dem lyster.”

När Otte Skiel kom fram till mötesplatsen, hade ännu ingen af hans medhjelpare kunnit dit och det

ehuru solen redan för en god stund sedan dalat i vester. Köpmannen började känna sig litet orolig öfver deras frånvaro.

“Kanhända att de varit här, men gått sin väg i den tron att det ingenting skulle blifva af därför att jag fördröjt mig”, utbrast han. “Men då har jag presten att tacka för det”, fortfor han argt. “Det är för resten inte första gången han står mig i vägen, men — —”

Han fullbordade ej meningen, utan mötte i stället damstranden med än hastiga, än långsamma steg. Och för hvarje minut, som gick förbi, utan att han såg till de efterlängtade, tilltog hans retliga lynne allt mer och mer. Slutligen fick han syn på tvenne karlar, som veko af från landsvägen och närmade sig springande. Han igenkände genast Kåre och Tore.

“Ni ha dröjt länge”, yttrade han icke utan en lätt förebräelse i tonen. “Men”, slutade han liksom för att godtgöra sin häftighet, “det är ju godt och väl, att ni äro här nu. Framåt då.”

“Vänta lite, herre, så skall ni få höra orsaken till vårt dröjsmål”, inföll Kåre raskt. “Vi vänta på en tredje person”.

“En tredje person”, upprepade Otte förvånad. “Men, det var ju alls inte frågan om en sådan.”

“Samnt, herre, men det heter ju, såsom ni vet: ju flere man, desto bättre lycka, och denna tredje person känner till trakterna i landet mycket bättre, än någon af oss.”

“Men, hvem är han då?” sporde Otte otåligt.

“Lunge Nattman.”

Köpmannen gjorde en föga vacker grimace, hvilken dock undgick de andre. Derpå sade han:

“Men, kunna vi lita på honom?”

“Som på oss sjelfva. Men se, der kommer han ju.”

Det blef nu först och främst frågan om åt hvilket håll kosan skulle ställas, och då inföll nattmannen:

“Jag kan naturligtvis ingenting afgöra, men det kan jag upplysa om, att den svenska hären står vid Herrevads kloster.”

“Hur vet du det?” sporde Otte.

“Straxt innan jag lemnade hemmet, råkade jag en svensk soldat, som jag väl känner, och han berättade att en kurir vid middagstiden anländt med den underrättelsen.”

Efter några minuters funderande sade Otte Skiel:

“Till att börja med styra vi kosan åt Rönneberga högar.”

Några minuter derefter fanns ingen mensklig varelse vid Sanct Olofs dam.

XII.

Öfverfallet. I fällan.

Midnatten hade inbrutit och ännu hördes ingenting af. Men därför slappades visst icke vaksamheten. Den tvärtom sporrades ytterligare.

“Den der Smör-Lasse är en farlig och listig skurk“, yttrade inspektoren, “jag har förnummit så mycket om honom och hans sätt att gå till väga, att vi måste vara ytterst vaksamma. Och så lär han vara rödhårig till på köpet.”

“Hur han såg ut kunde vi ej se, ty snåret är till all lycka så tätt, att ingen mensklig blick förmår tränga sig hvarken in, eller ut“, svarade Herlof. “Detta var vår lycka, ty annars hade vi ej varit här nu.”

“Nej inte ens bland de lefvandes antal“, inföll Påfvel.

Utsigten från byggnadens båda långsidor och den ena gafveln var fri på ungefär en tjugu alnars yta, så att från de hållen kunde ingen närma sig utan att blifva sedd. Den andra gafveln deremot vette åt trädgården, och det var troligt att banditerna skulle välja denna väg, såsom varande den mest betryggande. Der hade inspektoren och Herlof ställt sig.

Åter gick en timme, men ändå kunde man ej varsna några snapphanar.

“Antingen hafva de öfvergifvit sin plan, eller också vänta de till dess det blir ljusare“, yttrade inspektorens maka.

“Öfvergifvit“, utbrast Herlof under det hans läppar krusades af ett underligt leende. “Nej, min bästa fru. Den känner sannerligen inte dessa vild-djur, som tror att de släppa ur händerna ett gynsamamt tillfälle att mörda och plundra, allra helst när de fått spaning på en plats, der sådant låter sig göra.“

“Herlof har rätt“, svarade inspektoren. “Jag började nu tro på att de komma att välja den första skymt af dagen, som blir synlig, också därför att de då ju tro sig förvissade, om att vi ligga i vår djupaste sömn.“

“Det hade vi också gjort om ni ej kommit“, inföll den unga maken och tryckte hjertligt Dordi till sitt bröst. “Det ser ut som om den allgode Guden skulle skickat eder till vår räddning.“

Holger Spets hade gissat rätt. Knappt hade den första gryningen skingrat nattens mörker, förr än några skuggor började skymta fram bland träden utanför gafvelfönstret.

“Nu ha vi dem här“, utbrast inspektoren, dock så högt, att de öfriga hörde det.

“Ja, de komma från den här sidan också“, svarade Påfvel. “Välkomna, skurkar.“

“Hör på“, fortfor inspektoren, “vi låta dem

närma sig så mycket, att vi med säkerhet kunna taga sigte på dem, och då — —“

Från trädgården närmade sig tre skuggor gafvelfönstret, under det resten smög fram mot dörren. Det var spännande ögonblick. Maria Spetz och Dordi hade, omarmande hvarandra, krupit in i ett hörn för att vara i säkerhet för de kulor, som snart nog skulle komma att susa in genom fönstren, och de bådo innerligt till Gud, att han måtte göra det onda anslaget om intet.

“Nu“, hviskade inspektoren till Herlof, “kunna ni med säkerhet träffa. Tag den der, som är längst till venster, så tar jag en af de andra.“

Några sekunder derefter föllo två skott från gafvelfönstret och omedelbart derpå tre från ena långsidan.

Och verkan deraf? Från fem strupar hördes förfärliga vrål och nödrop och nästan samtidigt susade fem kulor in i bygnaden, men utan att träffa någon. En af kulorna flög dock så nära inspektorens ena öra, att han ryggade ett par steg tillbaka, och den borrhade sig in i väggen tätt ofvanför de båda qvinnorna.

* * *

Skriken på gården liknade mera vilddjurstjut. De fem återstående snapphanarne stormade mot dörren, men den var så fast att deras sparkar och stötar med gevären ingenting kunde uträtta.

“Hör på“, utbrast Herlof och hans ögon glödde af stridslust, “vi äro nu åtta beslutsamme män och banditerna endast fem. Om vi skulle försöka att taga dem till fånga; eller hvad sägen I?“

De båda qvinnorna sågo först på hvarandra med oroliga blickar. I dem möttes deras tankar. Derpå, utan att yttra ett enda ord, ilade de fram, den ena till sin man, den ena till den, som skulle blifva hennes man, om en högre försyn tillstodde det.

Och båda yttrade samtidigt, utan att hafva aftalat det förut:

“Ni få inte utsätta er för faran att mista lifvet.”

Det hade nu blifvit så pass ljust, att banditernas ansigten ganska tydligt kunde urskiljas.

“Den der rödhåringen, som står der nere vid grinden, är bestämdt Smör-Lasse“, utbrast Holger Spetz och kikade genom en springa på halffluckan framför ena fönstret. “Ja“, fortfor han, “det kan ej vara någon annan än han, ty vedervärdigheten i ansigtet öfverensstämmer med den beskrifning, jag fått på honom.”

De fem snapphanarne hade, sedan deras försök att slå in dörren misslyckats, dragit sig ned till grinden. Smör-Lasse och Pelle i Oderljunga, samt tre andra banditer voro ännu vid lif. Några alnar ifrån dem lågo tre döda snapphanar och utanför gafveln till trädgården kämpade Tuve i Vinslöf med döden. Den femte hängde liflös öfver en på gården stående bänk.

Smör-Lasses vedervärdiga anlete var ohyggligt att skåda.

“Det har bestämdt funnits någon gömd bredvid oss i skogsbacken“, röt han till, “annars hade vi ej blifvit mottagna på sådant sätt. Om jag — —“

En kula från boningshuset afslet i detsamma barken på den trädstam, vid hvilken Lasse stod. En af barkbitarne träffade honom tätt under det enda öga han hade kvar. Hade den träffat blott några linier högre upp, skulle banditchefen icke haft något öga alls.

Äfven Pelle blef sårad i pannan, så att blodet ymnigt forsade ned.

“Här är ingenting mera att göra“, skrek Lasse. Och han fortfor med ännu högre stämma under det han våldsamt knöt båda händerna mot inspektorsbyggnaden. “Denna gång har jag misslyckats, men jag svär på att nästa gång skall jag se hjerteblodet

hos den, som varit orsaken till att min broder måste lida en så kvalfull död. Gömdt är inte glömdt, det kan du vara säker på, Holger Spetz. Pojkar“, fortfor han till de tre ännu osårade snapphanarne, “gif dem ännu en gång hvar sin kula; det kan ju hända, att den träffar någon, så att våra döda kamrater åtminstone måtte få *någon* hämnd.“

Strax derpå hveno tre kulor in i byggnaden. Två af dem borrade sig in i den motsatta väggen, den tredje rispade upp ett stycke af den ene drängens venstra arm.

“Är du svårt sårad, Anders?“ utropade fru Maria och sprang fram.

“Ah, det här är ju ingenting att tala om,“ utbrast drängen och slängde af sig tröjan. “Se här, bara en tumslång rispa i huden. Den är läkt om några dagar.“

“Det är allt bäst att vi skynda härifrån först som sist“, utbrast Smör-Lasse när de tre skottena brunnit af. “Om de der inne göra ett utfall så — —“

Banditen hann ej sluta sin mening förrän dånet af hästhofvar förnams uppifrån den till Bosjö löpande vägen och innan en minut gått till ända, sprängde en ryttartrupp om vid pass tjugu man ned mot inspektorsbyggnaden.

Smör-Lasse och Pelle i Oderljunga hoppade genast öfver den närliggande stenvallen och försvann i den skogsdunge, som sträckte sig ända ned till sjöstranden. Deras kamrater voro ej så flinka i rörelserna och blefvo för den skull genast tagna och afväpnade. De visste det öde, som väntade dem, och de visste äfven att det skulle vara fåfängt att bedja om nåd. Deras naturliga vildhet, ytterligare påökad under den brottsliga bana, de en gång beträdt, tog sig äfven, såsom fallet i allmänhet var hos snapphaneskarorna, uttryck i det mest cyniska trots och hån, under det de genast fördes upp till skogen på andra sidan om vägen. Och medan snarorna

lades kring deras halsar, ljödo från deras skälvvande läppar de mest sataniska hånskratt en mänsklig varelse kan utstöta, jemte störtfloder af förbannelser öfver svenskarne. Det dröjde likväl ej många minuter, förrän de skånska snapphanarne i den trakten hade tre stallbröder mindre.

Det var er af ryttmästaren Hummers (från 1678 Hummerhjelm) ströfparti, som blifvit uppmärksamgjord af skottvexlingen, och, anande att något snapphanband åter var framme, för lösa tyglar sprängt af åt det håll, hvarifrån ljudet kom. Innan den siste snapphanen hängdes upp i trädet, tillspordes han af underofficeren hvilka de voro, som flydde. Till svar spottade han frågaren rakt i ansigtet. Ett tecken från denne och der hängde nu alla tre i samma träd, men på hvar sin gren.

Glädjen öfver den dubbla befrielsen blef naturligtvis stor hos inspektorens familj och den lilla ryttartruppen inbjöds på det vänligaste att mottaga förpläningar af mat och dryck, om behovet så kräfde.

“Tack“, yttrade underofficeren, en helt ung man om ett par och tjugo år, “det säga vi inte nej till, ty sedan i går morgse har ej en matbit kommit inom våra läppar.“

Morgonen hade nu inbrutit i all sin skönhet, och med den värme som en strålande junisol sprider öfver detta sydliga landskap. Sedan inspektoren tillsagt drängarne att förpläga ryttarnes hästar, dukades upp i den vackra trädgården. Under måltiden talades naturligtvis ej om annat än om kriget och då inspektoren sade sig ej hafva något emot att lemna Bosjö, allra helst som Smör-Lasse undkommit och utan allt tvifvel skulle med det första samla en större hop snapphanar för att hämnas sitt nederlag, inföll genast underofficeren:

“Jag har fått ordres att stöta till min chef, ryttmästar’ Hummer vid Herrevads kloster och vil-

jen I styra kosan dit, så skolen I gerna få skydd af mig och mitt folk.“

Detta anbud antogs naturligtvis med glädje. Sedan inspektoren nedgräft det värdefullaste af sin egendom på en plats, der han med säkerhet visste, att ingen skulle finna det, lemnade han med familj, de tre flyktingarne från Landskrona och drängarne, hemmet. De båda fruntimren jente barnen och deras sköterska, en gammal trotjenarinna fingo åka; karlarne deremot försågo sig med hvar sin häst och så bar det i väg norrut. När sista skymten af det kära hemmet försvann för deras blickar, brast Maria Spetz ut i en våldsam gråt. Det var med största möda som hennes make något kunde hämma de strida tårarne. Slutligen red underofficeren fram till vagnen och tröstade henne sålunda:

“Stilla edra tårar, bästa fru. Om några dagar kommer antingen jag eller någon af mina kamrater att återvända hit för att hålla snapphanarne i tukt och då — —“

“Men“, afbröt inspektoren, “innan dess kan gården ligga i aska.“

“Åhnej“, inföll underofficeren, “efter den här betan våga de ej återvända så snart.“

“Men, ni känner inte till den så kallade Smör-Lasse, det hörs nog.“

“Var det han, som var framme här?“

“Ja.“

“Åhå, var då lugn. Den karlen känner jag nog. Han är i själ och hjerta feg, och der han en gång fått stryk, dit vågar han sig ej så snart.“

Den, om hvilken detta korta samtal hvälft sig, hade emellertid i sällskap med Pelle i Oderljunga dragit sig ned till sjöstranden. Sedan de der tvättat blodet från sina ansigten och, så godt sig göra lät ansat om hvarandras sår, följde de varsamt och med ytterste försigtighet sjöstranden, färdiga att gömma

sig i den der växande, temligen höga vassen, så snart minsta skymt till fara visade sig.

“Nu torde det nog bli svårt att få tag i några kamrater“, menade Pelle.

“Tror du det?”

“Ja, de äro ju nästan skingrade af den för-dömde Hummer.

“Ja“, inföll Smör-Lasse och knöt våldsamt näf-varne, “får jag tag i honom, så skall jag sjelf få honom lefvande. Kamrater finnas kanske närmare än vi tro. Du kan vara säker på att vi inom åtta dagar kunna vara här igen och då — — —“

Smör-Lasse fullbordade icke meningen utan hötte istället med båla knytnäfvarne och under ett infernaliskt hånskratt åt det håll, der Bosjö var be-läget.

XIII.

En sorglig historia. Ubbe på Frisholmen.

Solen lutade till sin undergång och dess sista strålar lekte så muntert med de småkrusiga böljorna i Rönneå å, eller Rojne å, som den i äldre tider kallades.

Om man från Billinge kyrka, belägen i Onsjö härad, ungefär tre och en half mil O. N. O. från Landskrona och ej långt ifrån den ofvannämnda ån, gick i rak östlig riktning, skulle man vid tiden för denna skildring påträffat lemningar efter ett par, nu halft förstörda boningshus, i hvars inre kråkor och andra luftens bevingade innevånare redt sina bo och der de huserade som de ville, ostörda af menniskor, hvilka afskydde denna plats i högsta grad.

Och hvarför? Här hade bott en särdeles för-mögen och girig bonde med sin son, en riktig slyn-

gel, som alltjemt prejade fadern på penningar för att lefva "Herrans glada dagar" än i Landskrona och än i Helsingborg. En tid höll gubben Matts ut, ehuru det sved både i hjertat och penningpungen, men slutligen, då han märkte att sonen icke ville taga sig till vara, slöt han kallblodigt båda-dera för honom. Ja, han gick så långt, att han förbannade sonen, och förbjöd honom att öfverstiga hemmets tröskel. En timme derefter stod sonen med ränseln på ryggen inne hos fadern för att säga farväl och bedja honom om en slant att lifnära sig med de första dagar innan han kunde få arbete.

"Du arbete", utbrast fadern hänfullt. "En lätting får ej något arbete. Gå jag vill ej se dig mera och af mig får du ej ett öre."

"Är detta eder mening, far?"

"Ja."

"Nåväl", utbrast sonen, som ej var djupare sjunken, än att han med ord och vänlig behandling skulle kunnat upprättas, "jag går nu, *men*", slutade han med tonvigt på hvarje ord, "*jag skall komma tillbaka, och då — —*"

Den olycklige ynglingen störtade ut i den mörka höstqvällen. Stormen hven i trädkronorna och regnskurarne piskade med förfärande våldsamhet allt, som stod i deras väg. Med ursinnet och hatet i hjertat rusade ynglingen framåt utan något bestämdt mål. Det enda han tänkte på var hämd, en blodig hämd. Hur lätt skulle icke fadern hafva kunnat upprätta honom, om han velat, ty han var ingen dålig menniska, en yngling på icke ens tjugu år, men obetänksam såsom ungdomen ibland plägar vara. Han hade felat, det erkände han sjelf, men icke utaf elakhet, utan ungdomligt lättsinne. Nu skulle han få lida därför, ty fadershjertats dörr var stängd för honom.

Hur han gick och gick, tiggde sitt uppehälle der och hvar, tillbragte nätterna än i kalla uthus,

än i en varm kammare hos någon barmhertig meniska, så kom han slutligen in i västra Göinge härad, tillika med det östra kallat "Snapphanarnes vagga". Der uppfångades han en ruskig eftermiddag af snapphanechefen Ubbe på Frisholmen och för honom omtalade Bengt, så hette ynglingen, hvad som händt honom.

"Var inte ledsen för det, du", utbrast Ubbe och slickade sig om munnen vid tanken på gubben Matts' penningskrin, ty sonen hade talat om att fadern hade detta skrin stående i en väl låst kista, "vi skola nog plocka fram penningarne från den snålvargen. Följ du bara med mig, så skall du aldrig sakna penningar."

Så blef Bengt snapphane. Till en början tyckte han att det var ett otäckt lif, men småningom blef han van dervid och länge dröjde det icke, förrän han blef lika förhärdad, vild och blodtörstig som kamraterna. Och ju längre han gick fram på brottets bana, desto mera längtade han efter att hämnas på den hårde fadern. Det var därför ingen svårighet för Ubbe att öfvertala honom att visa vägen till sitt hem vid Rönne å. Dock tog han af Ubbe och sina kamrater det löftet att de ej skulle sätta eld på husen.

Det var en olustig qväll som snapphanarne kommo till målet. Bengt gick, utan att känna någon ånger öfver sitt handlingssätt, rakt på ytterdörren, som stod vid öppen. I handen höll han en lång värja, tagen från en svensk ryttare. Ubbe och de andre följde smygande efter.

Bengt öppnade innerdörren. Midt för denna vid fönsterbordet satt Matts och räknade penningar, ty det var denne girigbuks högsta fröjd.

När dörren gnisslande gick upp reste sig Matts förskräckt öfver att han glömt att låsa den. Genast igenkände han sonen och skrek, i det han fattade en långskaftad yxa:

“Jag har en gång förbjudit dig att mera stiga öfver denna tröskel, och nu kommer du kanske för att råna din fattige far. Ut genast, annars — —“.

Han uttalade ej meningen, utan rusade i stället med yxan i högsta hugg mot sonen. För att freda sitt eget lif, höll Bengt fram den långa värjan och som gubben Matts ej kunde hejda sin fart, så blef han bokstafligen spetsad på sonens vapen.

Men, under det snapphanarne höllo på att plundra som bäst och Bengt var icke den sämste härtinnan, blefvo de öfverraskade af en stark ryttartrupp. En kort strid uppstod och härunder slungade sonen sjelf brandfacklan in i det ena huset, på det att svenskarne icke skulle komma åt det byte, som han och hans kamrater måste lemna qvar. Snapphanarne flydde sedan på för ryttarne otillgängliga stigar. Men, då de båda, tätt intill hvarandra uppförde, husen ramponerades af elden så mycket, att de, såsom det i början sades, numera voro bygda till bostäder åt luftens innevånare, och kanske då och då åt någon trött vandrare, som för tillfället behöfde skydda sig mot väder och vind.

Men från den dagen, då girigbuken Matts, af fara och våda, ljöt döden för sonens hand, skyddes detta ställe som pesten af traktens fredlige inbyggare, ty de höllo för gifvet att himmelens förbannelse hvilade öfver gnidarens, den onaturlige fadrens jordiska bostad.

Det var en ljum och i alla hänseenden behaglig afton som fyra vandrare, hvilka af trötthet gått in i ena byggnaden för att tillreda sig ett nattläger, hörde denna historia af en yngling, som inkommit strax efter dem. Det låg visserligen något obändigt och vildt i den unges hela uppträdande, men i det stora hela var hans utseende visst icke frånstötande.

“Nå“, sporde den af de fyra, som tycktes vara den förnämste bland dem, “har man sedan sport till den der girigbukens son?“

“Ja, han sitter här“, svarade ynglingen lugnt och tillade, nästan gäckande, när frågarens tre kamrater sprungit upp och blottade sina pistoler, sitt bara stilla och var lugna; ty Ubbe är i huset näst intill“.

Han lät derpå höra en gäll, egendomlig hvissling och omedelbart derefter inkom en undersätsig, kraftigt byggd man, åtföljd af ett tiotal manspersoner med riktigt utpreglade snapphane-, det vill säga galgfysionomier.

“Hvad är det frågan om?“ sporde den undersätsige.

“Jo“, svarade Bengt, “som du ser, så har jag fått främmande i mitt slott, ha, ha, ha! Men, jag har ingenting att bjuda dem på; trakteringen får du styra om, Ubbe!“

Det syntes tydligt på de fyra, att de inom sig sjelfve ryste, om det var öfver ynglingens fräckhet, eller vid tanken på det öde, som kanske väntade dem, låta vi vara osagdt.

Ubbe på Frisholmen betraktade forskande den, som tilltalade Bengt. Det syntes tydligt, att han letade i sitt minne efter något särskildt. Slutligen gick han fram och sporde:

“Bedrager mig ej mitt minne, eller är det inte köpmannen Otte Skiel från Landskrona?“

“Mycket riktigt“, svarade denne.

“Då vet jag att vi hafva en ärlig dansk hos oss“, utbrast Ubbe, “och då vet jag också, att vi kunna lita på edert sällskap.“

“Alldeles säkert“, bedyrade Otte, “men säg, hur känner ni mig?“

Sedan snapphanechefen gifvit sitt folk, utom Bengt, ett tecken att gå, satte han sig på en förkolnad bjelke midt emot köpmannen och sade.

“Innan kriget började och jag drogs med i händelserna, var jag många gånger inne i Landskrona i och för affärer. Med eder hade jag visserligen

inga dylika, men andra personer visade mig på eder såsom varande en af stödjepelarne i den staden. Jag såg eder många gånger och fästade edert utseende i mitt minne och ni ser, att jag har det kvar. Men“, fortfor han, “efter som ni kommit på detta sätt, så måste ni hafva någon särskild anledning dertill. Säg mig därför uppriktigt hvilken denna är och om jag kan hjälpa eder, så vill jag det gerna, ty de som ännu hålla fast vid Danmark mot de inkräktande svenskarne, de äro mina vänner.“

Otte Skiel funderade icke många minuter på hvad han skulle göra. Men, oaktadt han icke tyckte om att knyta vänskapsband med den afskydde snapphanechefen, så tänkte han att det icke kunde vara så dumt att med hans hjälp nå sitt mål. Han omtalade för den skull ändamålet med sin resa och måste i sammanhang dermed nämna Herlof Brade.

“Herlof Brade“, upprepade Ubbe, “är han kanske son till pistolsmeden?“

“Ja.“

“Då känner jag fadern mycket väl, lefver han ännu?“

“Ja, nog gör han väl det, fastän man inte vet, hvar han finnes. Han är svenskvänlig.“

“Jaså“, yttrade Ubbe kort och rynkade pannan. “Då torde jag kanske få träffa honom någon gång och tacka honom för sist. Men“, slutade han, “har ni alls ingen aning om hvarthän flyktingarne styrt kosan?“

“Nej, alls ingen.“

“Det skola vi snart få reda på, så framt de äro i Skåne“, utbrast Ubbe med fast tillförsigt. “Jag har spioner öfver hela landet, så att det bör gå lätt för sig. Men hvilat er nu tills i morgon bittida; ni kunna sofva lugnt, ty inga svenskar finnas för närvarande här i trakten.“

XIV.

Vid Hamneda och Linneröd. Striden i skogsbacken. Tages första bragd.

Då Karl XI i "jagad marsch" lemnade Rönneberga högar, trodde han med all säkerhet, att han icke skulle upphinnas af danskarne. Hans mening var ju också att komma så långt före dem till Kristianstad, att han skulle kunna bemäktiga sig både stad och fästning.

När danske konungen, såsom förut är berättadt, lät narra sig af sina generalers och adjutanter afundsjuka mot den främmande öfverbefälhafvaren, och uppsköt den strid, som annars hade all sannolikhet för sig att blifva honom lyckosam, var det i den föresatsen att dagen derefter börja dusten. Att han då blef mäkta snopen, när han tidigt om morgonen den tjuguoåttonde maj fann sitt byte vara bortflugget, och på samma gång ytterst förargad öfver att det så behändigt kommit undan, det kan ingen förvåna sig öfver.

"Det har jag för att jag var godtrogen och satte min lit mera till mitt eget folk, än till brandenburgaren Goltz, men", fortfor han kraftigt, "det kan väl låta sig göra att reparera *skadan*".

Derefter tillkallade han sina adjutanter och i den tidiga morgonstunden, kort efter det solens gyllene skifva stuckit upp öfver östra brynet, sprängde dessa härs och tvärs genom lägret och till andra, utanför befintliga afdelningar, och länge dröjde det

icke, förrän hela danska hären i sträckmarsch satte efter svenskarne. Danskarne hade härunder god hjälp i landtbefolkningen, som beredvilligt utpekade den väg, som Karl XI tagit.

Det var den tjugunionde maj som den svenska hären framkom till Linneröd, 2 $\frac{1}{2}$ mil V. S. V. om Kristianstad. Af den ganska ansträngande marschen voro trupperna ej så litet uttröttade, men Karl XI var likväl ej synnerligt hågad för att här låta dem få någon hvila.

“Nej“, sade han till en början med fast ton till general Marderfelt, “när vi komma fram till Kristianstad, skola trupperna få sig en dags hvila.“

“Men, eders majestät“, invände Marderfelt, “då kan det ju hända att tid icke gifves dertill.“

“Hur så?“ utlät sig Karl XI förvånad.

“Jag menar att konung Kristian ej skall dröja så länge, innan han följer efter oss.“

“Tror ni det?“ sporde konungen, nästan tviflande.

“Ja, jag är till och med säker derpå, ty — —“

Generalens mening blef här tvärt afslutad af en skrällande gevärssalfva. Ett par minuter derefter följde en annan och i detsamma framsprängde en adjutant, som medförde underrättelsen om, att eftertrupperna blifvit på det häftigaste anfallna och redan lidit ganska kännbara förluster.

Det blef några mindre strider i trakten af Linneröd, annexförsamling till Esphult.

I närheten af Linneröds kyrka hade en afdelning om vid pass ett hundra fotknektar, hörande till ett af de småländska regementena, satt sig fast i en liten skogsbacke. Det var en brokig blandning helst hvad åldern beträffar. Ynglingen och mannaåldern voro här starkast representerade, men der funnos äfven femton- och sextonårs pojkar, som lika hastigt handterade sitt gevär. Ja, der och hvar kunde man skönja det hvita håret och skägget hos en och annan femtio- och sextioårig gubbe, som med

unglingens hänförande eld i sina blickar ville upplifva de krigiska minnena från Karl X Gustafs hjeltedater i Polen och vid det ryktbara tåget öfver Lilla och Stora Bält.

Då om hösten 1676 konung Kristian gick i vinterqvarter i norra Skåne, och sjelf begaf sig öfver till Köpenhamn, var förhållandet alldeles motsatsen med Karl XI. Utan rast och ro bedref han tillsammans med sina stödjepelare, Johan Gyllenstjerna, en kraftig och då frisk man, Helmfelt, von Ascheberg, med flera, oafbrutet förhandlingarne inom Sveriges landamären. Johan Gyllenstjerna och Erik Dahlberg, ett af de förnämsta krigaresnillena under Carl X Gustafs och hans sons regeringar, skickades ut i landet för att uppåda till krigstjenst, och lyckades så väl att Karl XI den 2 okt. det sist nämnda året kunde mönstra sina till vid pass tolf tusen man uppgående trupper från alla delar af riket. Konungen hade också lagt sina båda "sändebud" på hjerstat, att allt skulle hållas så hemligt som möjligt, på det att fienden ej i förtid skulle få någon vetskap derom. En historieskrifvare berättar med anledning häraf: Med så mycken tysthet hade saken bedrivits, att ingen trupp, icke ens dess befäl, visste något om den andre, förrän de härstädes från alla håll på en gång sammanstötte.

Ordet "härstädes" syftade på Hanneda annexkyrka i Sunnerbo härad af Kronobergs län och vid gränsen till Halland. Kyrkan ligger på östra stranden af Lagaån, vid hvilken staden Laholm är belägen.

Platsen hette, enligt hvad forskningarne gifvit vid handen i första begynnelsen Hagnaheda, samt skrefs år 1637 Hannada. Redan så sent som år 1757 fanns här en ansenlig skog, benämnd Hagnaskog, men redan 1858 fanns af denna skog, icke det minsta spår qvar.

Då nu Karl XI ofvan uppgifna dag mönstrade den nyutskrifna hären, blef hans förvåning stor, när han fick syn på de rödkindade femton- till sexton-års pojkarne, men det var intet emot den syn, som mötte honom i gubbarnes kraftiga gestalter. Dessa gamle betraktade också den unge konungen med blickar, som tydligt sqvallrade om deras glädje att få tjena honom, såsom de tjenat fadern. Då konungen vid en ridt genom leden varseblef en dylik gammal soldat, rak som ett ljus och med en min så bister, som om han velat mala sönder fienden mellan sina tänder, höll han in hästen och sade:

“Ar du ej för gammal att gå med i fält gubbe?”

“För gammal“, utbrast den gamle soldaten förtrytsamt och hans utseende blef, om möjligt, ännu bistrare. “Man kan aldrig blifva för gammal när det gäller att dö för kung och fosterland. Jag var med i Polen och i Danmark och hjälpte till att klå juten så godt jag kunde. När han nu börjat att morska sig igen efter den smörj, som han då fick, så lyster det mig att se, om han tål lika mycket stryk nu som då, och därför har jag kommit hit. Jag tror att jag skall stå ut lika bra som poj kvalparne.“

Ett godt leende spelade kring kung Karls läppar. Han styrde hästen in till den gamle, klappade denne på axeln och utbrast:

“Du är en kärngubbe, du; vi träffas nog senare.“

Till Dahlberg yttrade han kort derefter: “Hade jag femton tusen sådana bussar, skulle danske konungen aldrig mera sätta sina fötter på skånsk mark.“

Efter en kort marsch i Markaryd, beläget i samma härad som Hamneda men alldeles intill skånska gränsen, der söndagen firades på öfligt, gammaldags fromt sätt, anträdde marschen mot söder och den tjugufjerde oktober gick Karl XI med sin efter strider långtande, nyutskrifna här öfver gränsen. Hur många af dessa, som lemnade

gamla Sverige skulle komma tillbaka med lifvet? Kanske icke hälften. Och bland dem, som fingo vända tillbaka, skulle utan tvifvel finnas ett ej ringa antal med stympade lemmar.

Vi återvända nu till de i skogsbacken vid Linneröds kyrka kamperande smålänningarne.

Allt efter som tiden led framåt anlände flere truppafdelningar såväl till häst som till fot och länge dröjde det icke förrän den nämnda backen myllrade af knektar. Den var nemligen ganska het och mer än en sökte för den skull att, så godt sig göra lät, skaffa sig någon skuggig plats.

Under ett af träden helt nära väggkanten låg en man om ett par och tjugo år utsträckt i gräset och stirrade upp mot det blå himlahvalfvet, öfver hvilket små, hvitgrå skyar ganska hastigt jagade hvarandra.

Det låg någonting vemodigt i den unge mannens ansigtsuttryck, och granskade man dem noga, såg man tydligt, att han icke tillhörde den så kallade "lägre" klassen. Det låg till och med något af nobelhet utbredt öfver det bleka ansigtet.

"Det blir en svår kamp, som jag har att utstå", mumlade han för sig sjelf, under det han esomoftast torkade svetten ur pannan. "Far brukar alltid säga, att man hellre kan lyfta ett helt berg från sin plats, än maka undan gamla traditioner och fördomar, isynnerhet hos Vermöbönderna, och jag börjar redan inse, att han har rätt. Hå, hå, ja, ja! Men ett är jag dock säker på, och det är att Estrid är mig trogen. Hennes far, den myndige Jakob Stensson, har blott en enda längtan, och det är, att hans dotter, som dertill är enda barnet, skall träda

i brudstol med Jon Pedersson, en aflägsen släkting. Det skulle vara illa om så blefve af, ty då beklagar jag Estrid, som är så godhertad och alls inte håller på vermöboarnes traditioner och äktenskap inom släkten. Men“, fortfor han häftigt och reste sig upp, “det kan i alla händelser inte blifva frågan om något giftermål så länge kriget varar, i all synnerhet som jag också är ute som soldat, vid hvilken trupp, det vet jag sannerligen inte. Det gör — —“

“Bedrager mig mina ögon, eller är det inte Tage Vifeld från Knutstorp“, hördes i detsamma en kraftig stämma bredvid den unge mannen.

Denne sprang upp från sin sittande ställning och utbrast från sin sida:

“Min sann träffar jag inte gamla bekanta här, till och med fabror Brade! Hur kommer det sig?“

“Jo, ser du“, svarade denne och skrattade skälmaktigt, “när kungen fick höra hvem jag var, så frågade han mig, om jag inte ville följa med och laga edra skjutgevär, då ni dräpt så många danskar med dem att de för tillfället blifvit odugliga. Och det gjorde jag, kan du väl förstå. Men har du varit inne i sta'n och träffat Herlof?“

“Nej.“

En skrällande muskötsalfva nedåt vägen afbröt här samtalet.

Söder ut bredde den danska hären allt mer och mer ut sig liksom för att här tvinga svenskarne till den strid, som det var meningen att erbjuda vid Rönneberga högar, men som, i följd af den tilldragelse, hvilken förut är omnämnd, blef om intet.

Mot de på skogsbacken stående trupperna framvältrade en stor infanterikolonn med något kavalleri på ena flygeln. Det var spännande ögonblick för svenskarne. Officerarne förbjödo dem att skjuta förr, än de kunde se fienden i hvitögat.

Claus Brade och Tage Vifeld hade fattat posto på hvar sin sida om ett och samma träd, nemligen det, under hvilket den sist nämde kort förut legat. De stodo alltså midt i gapet på de framstormande fienderna. Så nådde de snart den smala vägen. På officerarnes anrop höjdes i ett nu hundraade gevär och inom några sekunder hade vägen blifvit betäckt med döde och sårade.

Men detta hejdade icke danskarne, som voro mångdubbelt öfverlägsna den lilla skaran. Öfver fallne kamraters kroppar störtade de framåt.

“Har du laddat om“, sporde Claus lugnt, nästan iskallt.

“Ja.“

“Nå, du ser de der två, som gå i spetsen alldeles rakt mot oss; det är antagligen officerarne. Tag du den ene så tar jag den andre.“

Han hade knappt fått sista ordet öfver läpparne, förrän en salfva från danskarne skrällde. Den gjorde dock mindre verkan än ämnadt var, ty svenskarne skyddades betydligt af träden.

När krutröken skingrades hade Claus och Tage de båda danska officerarne alldeles in på lifvet. De sköto genast och den, som Claus sigtade på föll.

Men Tages musköt klickade. Med ett rytande läte störtade dansken på sin motståndare, och hade ej denne så flinkt skyndat bakom trädet, skulle Tage ofelbart blifvit genomborrad af den långa värjan. Denna träffade i stället trädstammen med den våldsamhet, att klingan sprang af på midten.

Innan dansken hann göra nytta af sin pistol hade Tage, vig och stark som han var, kastat sig öfver dansken och slagit honom till marken. Claus skyndade till och fortare än det kan beskrivas var dansken beröfvad sitt skjutvapen och som fånge förpassad in i de svenska leden.

Efter det den lilla svenska styrkan afslagit två

anfall, kom ordress till den att retirera. Det syntes på alla att de gjorde det motvilligt.

Under reträtten, då fienden helt lamt förföljde, uppsökte Tage på uppmaning af Claus sin fånge. Pistolsmeden hade nemligen sagt till honom som så:

“Om du sjelf lemnar fången i konungens händer, så kan du vara säker på, att din lycka är gjord, och sedan behöfver du inte längre krusa Jakob Stensson rätt så högmodig han är.”

Det var naturligtvis just icke några kärvänliga blickar, som den så snöpligt tillfångatagne danske officeren gaf sin beseegrare, men denne låtsade sig ej märka dem. Men en sagans drake kan ej med större omsorg vakta sin skatt, än Tage Vifeld vakade sin.

Omsider hade den svenska hären lyckats komma ur sin svåra ställning. Tåget mot det två och en half mil aflägsna Kristianstad måste naturligtvis uppgifvas i följd af den öfverlägsna danska arméns ankomst. Karl XI drog sig för den skull norr ut för att invänta Schoultz.

Just då Tage Vifeld stod i begrepp att uppsöka kung Karl, kom denne, i sällskap med Helmfelt och Fabian Fersen, ridande från trupp till trupp. Med våldsamt klappande hjerta väntade den unge mannen till dess Karl XI skulle rida förbi den plats, der han och Claus stodo på ena flygeln.

Ögonblicket kom och Tage trädde fram med sin fånge.

“Hvad vill detta säga“, utbrast kungen och såg liksom tvekande ut.

„Jo, eders majestät“, inföll nu den frispråkige Claus Brade och steg fram, “pojken här har aldrig förr än nu varit i en sådan strid, som vi nyligen hade i skogsbacken der borta vid kyrkan. Der knep han helt enkelt den här danske officeren och gjorde honom till sin fånge, och — —.”

“Aha“, afklippte kungen tvärt pistolsmedens

harang, "är det så? Det der bådar godt för framtiden. Hvad heter du och hvar har du ditt hemvist?"

Tage kände hur han rodnade ända upp till öronen, när han mötte kung Karls vänliga blickar. Han kunde dock redigt svara på de till honom ställda frågorna.

"Godt", utbrast kungen och nickade, "jag skall ej glömma dig."

Under tiden hade Fabian Fersen envist fixerat dansken. Slutligen hade han klart för sig, hvad som förut blott varit en dunkel aning. Han utbrast därför:

"Jag misstager mig säkerligen ej. Ni är kapten Bern!"

Fången böjde på hufvudet utan att svara.

Med en något ironisk ton fortfor Fersen:

"För några år sedan träffades vi i Köpenhamn. Vi kommo i samspråk om krig och dylikt och jag minnes nu särskildt, att ni högtidligen bedyrade det ni aldrig skulle gifva eder fången, utan hellre falla. Ni ser nu hur dumt det är att göra föresatser under dylika förhållanden.

På kungens befallning bortfördes derpå fången. Den officer åt hvilken han lemnades, fick befallning att behandla honom med all mildhet.

Innan kaptenen lemnade platsen, sökte och fann han sin besegrare, och de blickar, som Tage fick, borgade för att han i denne dansk fått en oförsonlig fiende. Claus märkte också dessa blickar och hviskade till ynglingen:

"Det der behöfver du alls inte bekymra dig om. Han är nu oskadliggjord så länge kriget varar."

Efter några timmars väntan kom general Schoultz med sin styrka. Han hade varit tvungen att taga en längre omväg för att ej råka ut för hela den danska hären.

Så snart denna förstärkning anländt, tågade den svenska hären, utan att blifva förföljd, mot Herrevads kloster.

XV.

Oväntadt sällskap och oväntad underrättelse.

Morgondagens första, varma strålar väckte Otte Skiel. Han gnuggade sig först en lång stund med båda händerna i ögonen för att klara icke allenast dem, utan äfven tankarne. De voro just icke af den behagligaste sorten, ty oaktadt Otte var en varm danskvän, så tyckte han icke mycket om snapphanarne. Det låter besynnerligt, när man erinrar sig de rykten, som voro i omlopp angående honom sjelf och det sätt, på hvilket han samlat sina rikedomar. Men kanske han föraktade dem därför, att de icke kunde göra så värdefulla knep som han sjelf.

Här fanns dock ej annat råd än att foga sig i den ställning, som ödet beredt honom och hans följeslagare.

Efter några minuter vaknade Kåre krögare, och äfven han gjorde till att börja med samma rörelse som Otte, den han icke kunde se, emedan han vände ryggen åt honom.

“Jo, det här var treffligt“, mumlade han halfhögt. “Jag misstänker, att de der banditerna gömt oss till i dag för att på morgonqvisten få dansa kring de träd, i hvilka vi skola dingla. De der vilddjuren äro inte att tro ens halfvägs till tänderna.“

Otte Skiel, som tydligt hörde Kåres mindrer behagliga utgjutelser, kunde icke fria sig från en lätt rysning. Han bemannade sig likväl och sade:

“Nu öfverdrifver du betydligt, Kåre.“

Denne, som trodde, att han ensam var vaken, hoppade ett godt stycke upp från marken, ty någon annan bädd fanns ej att tillgå. Tom och Lange vaknade nu också. Alla fyra sågo en stund på hvarandra, liksom ville de utforska hvarandras innersta tankar angående deras närvarande belägenhet. Att den icke just föll dem på läppen, det framgick mer än tydligt både af deras blickar och miner.

Ottes vana och skarpa öra hade uppfångat ett prasslande ljud utanför dörren och då Kåre stod i begrepp att kläda sina tankar i ord, lade köpmannen ett par fingrar på läpparne, under det han lät denna rörelse åtföljas af en betydelsefull blinkning. Alla tre förstodo honom och tego som murar.

Det dröjde icke länge förrän dörren öppnades och Ubbe trädde in. I sjelfva dörröppningen stannade han och utbrast.

“Hvad? Redan vakna? Nå ja“, fortfor han skrattande, “det är då helt naturligt, ty det här golfvet är inte så beqvämt som en bolster.“

“Det der var naturligtvis en pik åt mig“, tänkte köpmannen, “men här är det bäst att hålla god min i elakt spel. Högt sade han: “Har det försports ännu hvar den svenska hären befinner sig?“

“Ja, somliga säga så, och andra så“, utbrast Ubbe och antog en så likgiltig ton som möjligt. “Somliga säga, att den lär stå vid Kristianstad, andra vid Herrevads kloster.“

Och då han uttalade det sista namnet kunde den skarpsynte Otte tydligt märka, att han besjälades af en ej så liten oro.

I detsamma skymdes dörröppningen af en mansfigur. Det var Bengt.

“Jag undrar hvad det är för en rödhårig karnalje, som kommer der borta“, utbrast han och pekade på vägen, som lopp fram till Billinge kyrka.

Ubbe satte båda händerna öfver ögonen för att

kunna se bättre. Efter några minuters tystnad sade han:

“Det är Smör-Lasse från Ousby och Pelle i Oderljunga. Det är besynnerligt. För några dagar sedan skiljdes jag från dem. De voro då tio starka karlar och nu se de ut så der. Titta bara på dem. Folket säger, att vi snapphanar, se ut som stråtröfvare, men hur se de der två ut? Det der måste jag ha reda på. Kanske att de medföra några underrättelser med sig om svenskarnes vistelseort. Du, Bengt, som är flinkare i benen än jag, kan gerna taga fatt i dem, så att de icke slå in på tvärvägen der borta.”

Det såg också verkligen ut, som om de båda vandrarna icke riktigt voro ense med sig sjelfva, hvilken väg de skulle välja, ty när de hunnit fram till den plats der tvärvägen utmynnar i vägen från kyrkan, stannade de och tycktes hålla en liflig öfverläggning. De hade nemligen ännu icke fått sigte på Ubbe och hans folk.

Men, det behöfdes naturligtvis ej mera än ett par ord från Bengt, och några minuter derefter stodo de inför Ubbe.”

“Har du inte varit med Sven Påfvelsson förut?” sporde denne och fixerade skarpt de båda nykomna.

“Jo“, svarade Lasse obesväradt, “men jag gifver mig hellre under dig, Ubbe.”

Det syntes tydligt på denne, göingebornas förste och farligaste uppviglare, att han icke var riktigt belåten med att duas af Lasse, ty han, liksom så många andra snapphanechefer, höll sig lika god som officerare, enligt hvad de lära svarat de danske officerare, som erhållit Kristian V:s uttryckliga befallning, att söka ordna de vilda hoparne och försöka göra ordentliga soldater af dem:

“Vi äro officerare allihopa. Vi kläda, föda och löna oss sjelfva, och vilja derfor också sjelfva vara vårt befäl.”

Men, eftertanken blef den rådande hos Ubbe. Han insåg tydligen, att det nu hvarken var tid, eller skäl att uppträda på herrskarmakt och därför tog han, som det heter, skeden i vackra handen.

Efter ett ganska långt, enskildt, samtal beslöts det att Ubbes band, som räknade inemot femtio snapphanar, alla väl beväpnade och lystna efter mord och plundring, skulle gå öfver stranden af Rönne å. Men dertill fordrades båtar. Sådana påträffades ock efter ett par timmars letande. De vore ej flera än tre, men ån är här icke heller särdeles bred och därför gick det lätt för sig att öfverföra snapphanestyrkan, inberäknade de sex, hvilka ej hörde till henne.

Ingen mensklig varelse hade, såsom Ubbe trodde, bevittnat hans öfvergång.

Men, då han på inrådan af Smör-Lasse, som nu grubblade på att återvända till Bosjö kloster för att utkräva den hämd, som han alltjemt rufvade på, lät skaran rasta ett litet stycke från landningsplatsen i den tätaste delen af den ända ned till åstranden växande småskogen, började, oaktadt det var alldeles lugnt i naturen och icke den minsta krusning kunde upptäckas å Rönneåns vattenyta, de med tätt löfverk bevuxna grenarne till ett högt träd att röra sig. Och snart syntes en manlig figur med den allra största försigtighet hala sig ned längs den sidan af trädstammen, som var bortvänd från snapphaneskaran.

Väl nedkommen till marken förstäck han sig hastigt i ett närbeläget snår för att afvakta om han skulle hafva blifvit upptäckt. Men då ingenting tydde på att så var förhållandet, skyndade han undan med rask fart och tog vägen mot öster.

Plötsligt då han just stod i begrepp att under språng passera en slätt, vid pass femtio alnar i bredd och något mera i längden hejdades han af detta uttrop:

“Hvar i all verlden har du hållit till, Påfvel? Vi trodde att du råkat ut för snapphanarne och att Smör-Lasse fått dig fast.”

Det var Herlof, som nu i sällskap med underofficeren trädde fram ur några buskar vid brynet af den lilla slätten.

“Ja, jag har nästan varit så nära snapphanarne som jag nu är nära eder“, svarade han och betraktade Herlof med oroliga blickar, hvilka dock undgingo denne. “Och Smör-Lasse och den andre, som kom undan, har jag också sett. Deras ansigten voro betäckta af sår, så att — —“

“Hur stor är inalles styrkan?” afbröt underofficeren.

“Den understiger ej femtio man.”

Knekten ref sig betänksamt i hufvudet. Det syntes tydligt att han funderade på en djerf idé. Slutligen sporde han Påfvel:

“Hade de hästar?”

“Nej.”

Ett skimmer af belåtenhet öfverfor underofficerens anlete då han utbrast:

“Då skola inte många af dem komma undan.” Och då han såg hur nyfiket både Herlof och Påfvel betraktade honom, fortfor han. “Jag känner till den här nejden sedan i fjor. Då hade jag just här i närheten mången hård dust att utkämpa med Ubbes band. Troligen kommer det att passera den här slätten och då — —“

Han fullbordade icke meningen utan vek af in i buskarne, der vagnen och qvinnorna blifvit omsorgsfullt dolda. Herlof skulle just följa exemplet, då Påfvel gaf honom ett tecken att dröja.

När de så voro ensamma, berättade denne att han bland snapphanarne fått sigte på Otte Skiel.

“Det är omöjligt“, utbrast Herlof och tog ett par steg tillbaka. “Du har bestämdt sett galet, ty känner jag Otte rätt, så är han allt för feg för att våga sitt lif i sådana här äfventyr.”

Påfvel svarade ej, utan fortfor:

“I sällskap hade han Kåre krögare, Tore och Lunge“.

Nu var det omöjligt för Herlof att längre tvifla, när Påfvel så bestämdt uttalade sina ord.

“Men“, yttrade den sistnämde, “det tjenar ingenting till att underrätta Dordi om, att hennes fader är ute på spaning efter henne.“

“Nej, för himmelens skull“, inföll Herlof, “det skulle blifva en stor olycka om hon finge vetskap derom.“

XVI.

En myndig Vermöbonde. Estrids bekännelse.

Den myndige vermöbonden Jakob Stensson hade under de allra sista dagarne varit sig så olik, att knappast någon kände igen honom. Sällskaplig, som han annars brukade vara, hade han nu blifvit butter och tvär och han snäste till och med sin egen syster, hvilken efter hustruns död förestod hans hushåll. Ingenting var honom till lags och det, som för några dagar sedan hade vunnit hans gillande, var nu helt och hållet odugligt.

“Jag menar att du rent af blifvit förhexad“, sade en dag system till honom, när de sutto på en bänk utanför manbyggnaden, belägen ej många alnar ifrån den sockenväg, som från landsvägen från Landskrona löper norrut förbi Tirups kyrka. “Du var inte hälften så missmodig när — —.“

“Tig, Stina“, afbröt Jakob myndigt, “jag hoppas att jag är herre i mitt hus?“

“Ja-a“, svarade Stina och såg något flat ut vid denna påminnelse.

“Nå, så låt mig vara i fred då“, inföll Jakob Stensson kärft. Efter några minuter slog han sig häftigt mot pannan och nästan skrek:

“Det är som om hin vore lös här inne; så bultar och slår det. Nej, aldrig har jag upplefvat något sådant och — — jag måste ha luft, annars qväfs jag!“

Med dessa ord störtade han upp från bänken, rusade fram till gårdsgrinden, slog upp den på vid gafvel och stod snart på den förut omtalade vägen. Några minuter stod han stilla der och såg än till höger och än till venster, såsom det tycktes tvehågsen hvilken väg han skulle slå in på. Slutligen drogs han till höger och snart trampade han landsvägen.

Då Jakob ej mera syntes, öppnades förstugudörren och en ung, täck flicka blef synlig. Hon såg sig oroligt omkring, men då hon varseblef Stina, klarnade hennes dystra ansigte upp något.

“Estrid, Estrid, kom hit“, ljöd det från bänken och när den unga flickan hann fram, utbrast Stina förvånad. “Jag tror du har gråtit, och så har du alldeles far dins uppsyn! Hvad vill detta säga? Något måste hafva händt er emellan?”

“Ja“, svarade Estrid med knappt hörbar stämma, under det hon dolde ansigtet i händerna.

“Nå för Guds skull, kära barn“, yttrade fastern och tog med smått våld händerna från den unga flickans tårdränkta anlete, “tala då! Du gör mig så ängslig, som jag inte känt mig — — ja, jag vet inte hur länge sedan. Det har väl aldrig händt någon olycka heller?“

“Jo-o“, hviskade Estrid med samma tonfall som förut.

“Låt mig höra det, kära barn.“

Utan att betänka sig många sekunder slog den unga flickan sina armar kring den gamlas

hals och utbrast med en röst, som då och då hämmades af de tårar, som hon försökte återhålla.

“Faster har alltid varit god och snäll emot mig och tagit mig i försvar, då far har varit hård. Derför vill jag yppa allt för faster.”

“Ja, det skall nog lätta ditt hjerta, barn, ty det kännes alltid så godt att få yppa sina sorger för någon, som deltagar i dem. Sätt dig här; jag tror att det dröjer ganska länge, innan Jakob kommer tillbaka. — — Nå, hur var det nu, sporde hon liksom otålig öfver att hon ej fick kännedom om hemligheten.

“Far vill att jag skall gifta mig med Jon Pedersson“, sade Estrid så lågt, att det var med yttersta möda som fastern kunde uppfatta meningen.

“Ja, jag hörde det nog, men nätt och jemt. Du måste tala högre. Här är det ingen, som lyssnar på oss.”

“Men, det vill inte jag“, utbrast den unga flickan med en stämma, så fast, att gamla Stina ofrivilligt hoppade till på bänken. Det såg ut som om hon icke riktigt fattat brorsdotterns ord. Derför sade hon:

“Det der måste du säga om en gång till.”

Estrid gjorde så, och nu ändtligen tycktes gamla Stina hafva tillräckligt fattat innebörden af Estrids ord. Efter några hostningar och harklingar, utbrast hon:

“Men, kära barn, hvad har du då emot honom?”

“*Jag älskar honom inte*“, svarade den unga flickan med tonvigt på hvarje ord.

Gamla Stina betraktade henne med en min, som tydligt sqvallrade om den förvåning, hon erfor.

“Men, kära barn“, sade hon efter några ögonblick“, hvad har det med giftermålet att göra? Du vet ju, att alla byamännen här äro slägt och att det är en gammaldags sed att äktenskapen ej afslu-

tas annat än inom denna stora slägt. Efter den seden måste också du rätta dig, mitt barn.“

“Nej, och tusen gånger nej“, utbrast nu Estrid med en röst, som gamla Stina aldrig förut hört från någon ung flickas läppar. Hon satt också en stund alldeles mållös och vaggade fram och tillbaka med hufvudet. Det såg plötsligt ut som om hon kommit under inflytande af en elak dröm. Slutligen lossades hennes tungband och hon stammade:

“Men . . . vet du då . . . inte . . . att . . . att du skall . . . lyda din . . . din fader?“

“Jo, faster, det vet jag, men inte om han vill göra mig olycklig.“

“Inte vill han det“, svarade gamla Stina och ruskade på hufvudet. “Hvem har inbillat dig det?“

“Ingen. Men jag känner på mig sjelf, att jag blir olycklig, om jag gifter mig med Jon Pedersson. Nej, det är — —“

Den unga flickan hejdade sig med ens, under det en varm rodnad bredde sig öfver hennes kinder.

Det der tvära afbrottet förekom gamla Stina så besynnerligt, att hon vände sig mot brorsdottern.

“Ja-a-så, det är på något annat håll som skon klämmer“, yttrade hon med en röst, som lät så besynnerlig. “Säg mig, Estrid“, fortfor hon med bestämmt tonfall, “är det någon, som du älskar då?“

“Ja“, svarade den unga flickan uppriktigt, “men, han tillhör ej vår slägt.“

“Aj, det var värre, det. Du vet att du kan anförtro dig åt mig. Hvem är det?“

“Tage Vifeld.“

“*Ta-age Vi-fe-eld*“, upprepade gamla Stina långsamt, alldeles som om hon i sitt minne sökte efter om hon hört det namnet förut.

Då nu Estrid gått så långt, ansåg hon sig ej behöfva stanna på halfva vägen.

“Ja, faster“, utbrast hon för den skull, hans fader är inspektor vid Knutstorp, och han har er-

hållit löfte om att få platsen efter den gamle, så att — —“

“Jaså han,” afbröt den gamla Stina. “Det är en ståtlig ung herre, men jag tviflar ändock på, att Jakob kommer att gifva sin tillåtelse till ditt giftermål med honom.”

Estrid sänkte för några ögonblick hufvudet ned mot bröstet. Då hon åter höjde det, stod en okuflig, fast beslutsamhet att läsa i hennes anlete.

“Får jag inte honom, så gifter jag mig *aldrig*, nej *aldrig*“, utbrast hon. Hellre döden. Men se, der kommer far tillbaka, och jag tror att han har sjelfvaste kyrkoherden i sällskap.

Trots sin ålder hade gamla Stina ändock en ganska skarp syn.

“Jo, det är han; det är kyrkoherden Lundius, jag ser det nu rätt väl“, inföll den gamla. “Men hvad, han följer inte med längre än till vägskalet. Undrar just hvad de ha att prata om, eftersom Jakob ser så upprörd ut. Kan du . . . hvad . . . hvad . . . inte märkte jag, när flickan gick sin väg. Ja, ja, hon har nog mycket att fundera öfver nu, staccars tös. Jakob är då allt bra hård emot sitt enda barn, det måste jag erkänna, men Gud styr nog allt till det bästa. Du var inte länge borta“, fortfor hon, då Jakob Stensson var midt framför henne. “Hvad hade kyrkoherden att förkunna från — —“

Hon teg plötsligt, ty den blick, som brodern gaf henne, var mer än vanligt skarp. Utan att bevärdiga systemen med ett enda ord öppnade han förstugudörren häftigt och trädde in, hvarpå han slog igen den efter sig så våldsamt att hela huset darrade.

I hela Vermö by fanns det icke någon menschlig varelse, som i dessa ögonblick skulle vågat att byta ord med detta samhälles myndigaste kaxe.

XVII.

Aningen. Spionen och brännässlorna. Utlofvad belöning.

Det är märkvärdigt hvad en qvinnas, isynnerhet en älskande qvinnas, ögon hafva för en oerhörd makt att se djupt. Isynnerhet tyckes hon instinktmässigt ana, ifall det är något, som rör henne sjelf, och att då söka föra henne bakom ljuset, det är platt omöjligt.

Detta var förhållandet med Dordi.

Så snart hon fick syn på Herlof, der han i Påfvels sällskap vände tillbaka till vagnen, ilade hon genast emot honom och utbrast, under det hennes blickar oroligt irrade från de båda männen och in bland träden:

“Det har hänt någonting, som upprört dig; jag ser det nog. Är det — —“

“Ingenting alls värdt att tala om“, afbröt Herlof och klappade henne smekande på kinden. “Du behöfver alls inte oroa dig, utan var bara lugn, såsom du ser att fru Spetz är. Hvad tjenar det till att i onödan göra sig några dumma föreställningar.“

“Ja, det säger du“, svarade den unga flickan, “men om du haft den dröm, som jag hade i natt, skulle du ej yttrat de hårda ord, som du nu gjorde.“

“Hvad var det för en dröm?“ sporde Påfvel, “jag vet mig aldrig ha drömt, om inte då jag var ett litet barn, men det kommer jag nog ej ihåg.“

“Ahja, skämta lagom du, Påfvel“, utbrast den unga flickan, ej utan ett förebrående tonfall i rösten,

“det kommer nog den tid, då du får veta hvad som menas med elaka drömmar.“

“Nå, hvad drömde du då?” sporde inspektorsfrun, som i detsamma kom till.

“Det var en helt kort dröm“, sade Dordi. “Min fader stod plötsligt framför mig, och så hotande som han i drömmen såg ut, har jag aldrig sett honom i verkligheten. Han befallde med sträng röst, att jag skulle följa honom, och jag tyckte, att jag beredde mig dertill, men just i detsamma vaknade jag.“

Det var med den allra största möda, som Herlof kunde bibehålla sitt lugn. Finge Dordi längre fortfara, så måste han väl till slut, tänkte han, klämma fram med den obehagliga sanningen. Men då nöden är som störst, är hjälpen som närmast, heter det, och detta gamla ordspråk besannade sig äfven här.

“Herlof, Herlof“, ropade i detsamma inspektoren, som var ifrigt sysselsatt borta vid vagnen, i hvilken hans båda barn sofvo oskuldens rena sömn, kanske för att vakna upp till så mycket bittrare verklighet, “kom hit och hjälp mig!“

Denna räddningsplanka kastade Herlof minsann icke bort. I blinken slet han sig ifrån den unga flickan och ilade till vagnen.

Underrättelsen om snapphanarnes närhet gjorde, att de yttersta försigtighetsmått i och för trygghetens skull måste vidtagas. Den plats der vagnen stod, var också lämplig till försvar. Ett ganska vidsträckt snår fanns der, och in i detta fördes vagnen, dock ej längre, än att man kunde hafva en temligen god och fri utsigt öfver den förut nämnda, lilla, slätten. Snåret var nemligen beläget endast några alnar från skogsbrynet och var helt och hållet osynligt för den som for öfver slätten. Endast den, som beträdde skogsbrynet, kunde upptäcka buskaget, men att någon snapphane icke skulle komma

så långt, det skulle nog inspektoren, hans tre drängar, samt Herlof och Påfvel sörja för.

Ryttarnes hästar voro bundna på ena sidan af snåret och gjorde den största heder åt det ypperliga betet.

“Hvad hade Påfvel att berätta?” sporde Holger Spetz nyfiket. “Jag såg, att det samtal, ni förde, var ganska lifligt.”

Herlof omtalade allt och slutade så:

Om nu Dordi får veta, att hennes fader är i närheten, så blir hon alldeles utom sig och — —“

“Bara de andra kunna tiga, så kan du vara lugn för att ej den minsta antydning skall komma öfver mina läppar,” afbröt inspektoren. “Må vi nu, allt hvad krafterna stå bi, arbeta på att förskansa oss så starkt som möjligt, ty de der spårhundarne skola snart få väderkorn på oss, det kan du vara säker på. Men, tyst som grafven så snart qvinnorna äro i närheten.”

Under det arbetet som ifrigast pågick, syntes en underlig mansfigur smygande komma nedifrån åbrädden och på händer och fötter krypa in i samma skogspörte, der ryttarne och flyktingarne från Bosjökloster höllo till. Rofdjuret, som vädrar byte, kan ej glida mera ljudlöst fram, än denna människofigur gjorde.

Plötsligt afbröt han sin underliga promenad och drog till hälften en bredbladig, skarpslipad knif ur slidan. Han hade fått syn på de omkring vagnen arbetande männen, och äfven de båda qvinnorna, hvilka tagit plats å åkdonet för att ej vara till hinders. Ryttarhästarna fick han ej syn på, alldenstund de väl doldes af det vidsträckta snåret.

Ett ondskefullt leende, ett sådant der, som man föreställer sig, att en afgrundens ande måtte hafva, då han tror att hans djefvulska plan skall lyckas, förvred buskkryparens hela anlete. Han tycktes hafva sett nog, ty lika varsamt som han kom-

mit, vände han tillbaka. Först när han stod nere på brädden af Rönne å, under samma träd, i skydd af hvars grenar Påfvel hållit sig gömd, kände han sig säkrare och han mumlade halfhögt, under det han följde åbrädden ett litet stycke:

“Blir nu inte Ubbe glad, när jag kommer med den här underrättelsen, då finnes det väl ingenting, som kan fröjda honom. Och Smör-Lasse sedan! Nu kan han få träffa sin vän, inspektoren från Bosjö kloster och tacka honom för sist“, fortfor han med ett undertryckt skratt. “Men, de båda qvinnorna? I den ena tyckte jag mig igenkänna inspektorsfrun, men, den andra, henne . . . ah . . . ah . . . Landskronaköpmannen — der har jag det! Han är ju ute på spaning efter sin dotter, som rymt ifrån honom. Tänk om han kunde få tag i henne; då skulle jag fria genast och det är klart, att han inte kan neka mig den, som jag skaffar till rätta åt honom. Hej, hvilket bröllop vi ska' ha!”

Och i glädjen öfver detta framtidsperspektiv tog spejaren ett väldigt hopp. Han hade dock ej sett sig bättre före, än att han snafvade, när han kom ned igen och föll på hufvudet rakt i en väldig hög brännässlor. Försigtigheten öfvergaf honom nu helt och hållet och tjutande rusade han bums i famnen på Ubbe, Otte, Smör-Lasse och några andra hvilka gått ut för att undersöka den närmaste trakten.

Den “brände“ var Bengt.

“O-h, o-h, o-h, aj, aj, aj“, jemrade han sig, under det han lik en, som ej hade sitt vett i behåll, sprang än hit och än dit, “det bränner och svider som — —“

“Skrik lagom, ynkyrygg“, nästan hviskade Ubbe och fick Bengt i nacken, samt gned in ansigtet, halsen och händerna med fuktig jord. “Hvad är du för en ömklig stackare, som inte kan tåla så litet. Om jag gjorde rätt, skulle jag köra bort dig, eller

lemna dig till Hummers ryttare, så kunde du få smaka på hur det kännes att få en påk genom kroppen. Se så, är det inte något bättre nu?"

Bengt drog ett par djupa andetag och svarade:

"Jo, det svider icke så ettrigt nu."

Efter ytterligare några minuter var han så pass återställd, att han kunde redogöra för hvar han varit, och det gjorde han så grundligt som möjligt.

När han beskref den för honom främmande qvinnan, utbytte Otte Skiel och hans följeslagare från staden hemliga blickar. På den först nämdes uppsyn märktes tydligt någonting triumferande, ty ej mera än han hört, så fann han likväl att den ena qvinnan ej kunde vara någon annan än hans dotter.

När Bengt ändtligen slutat sin rapport sade ej Ubbe ej många ord. Det framgick tydligt af hans tankedigra utseende, att han rufvade på någon plan, ju djerfvare, desto bättre.

Inemot skymningen träffade Otte sina tre följeslagare.

"För himmelens skull, låt ej undfalla eder ett enda ord om, att den ena qvinnan möjligtvis kan vara Dordi, ty då är hon olycklig, om hon råkar i Ubbes händer", bad han med verkligt bevekande stämma.

"Nej, inte det minsta knyst derom", svarade Kåre, och de två andra nickade god mening.

"Och", fortfor köpmannen, "om Ubbe, såsom jag tror, i morgon när det börjar dagas, anfaller, så sluten er till mig och hjälpen mig att återfå min dotter. Jag skall rikligt belöna er, när vi komma hem igen."

"Ja, ja, ja", hördes det såsom svar.

"Och", återtog han, under det hans ögon glödde af vild hämdlust, "skulle ni komma åt att förpassa pistolsmedspojken Herlof till en annan verld, så fördubblar jag belöningen."

"Det tror jag inte skall bli så särdeles svårt",

inföll den jettelike Tore och visade sin väldiga knytnäfve, omfattande pistolkolfven, "eller hvad tror ni, pojkar?"

"Ne-nej, då", ljöd det enstämmiga svaret, "det skall gå som en dans."

I ett hörn af den plats, der Ubbes band höll rast, satt Smör-Lasse och förde ett lågmäldt samtal med Pelle i Oderljunga. Det syntes tydligt af banditernas miner, att de kokade tillsammans en het "soppa" åt inspektoren och hans familj, och det framgick äfven tydligt af de sista ord som Lasse hviskade till kamraten, innan han lade sig ned för att njuta en kort sömn:

"Det har nu varit torrväder så länge, att jag tror nog att det skall brinna som fnöske."

XVIII.

Herrevads kloster.

Jagten har i alla tider varit ett af medlen till att skaffa den fattige mat i hemmet och den rike, som ej vet på hvad sätt han lättast skall kunna öda bort tiden, omvexlande förströelser, och det måste medgifvas att ett ströftåg i skog och mark efter det skygga villebrådet ganska betydligt skärper tanken och stärker kroppens lemmar. I forna tider, då jagten var så godt som fri, idkades den naturligtvis mera än nu och saga och sägen veta ju att på mer eller mindre poetiskt språk utsmycka riddaren med jagtfällen på axeln och den hulda borgjungfrun blickande efter den bortilande och längtande efter hans hemkomst med rikt och härligt jagtbyte.

I Europas sydliga länder, isynnerhet bland de stolte germaniske (tyske) furstarne och riddarne, var jagten ett bland de mest omtyckta tidsfördrifven under fredens dagar. Men, äfven i vårt fädernesland höjde den sig till samma ståndpunkt, fastän i mindre omfattning beroende på folkmängden.

I Riseberga socken, Norra Åsbo härad af Kristianstads län, ligger vid Rönne å en skogbeväxt höjd, benämnd Söderåsen. Denna herrliga trakt vimplade i länge sedan förflutna tider af många slags villebråd, och var för den skull en ypperlig jagtmark för de skånska riddarne och herremännen, hvilka också flitigt begagnade sig af den. För att komma dit och komma derifrån måste man öfvergå den nämnda ån, och skedde detta vid ett vad, som fanns just på den plats, der en mindre bäck från den lilla Sorrödsjön förenade sig med Rönne å. Vadet erhöll med anledning deraf ett namn, som påminte om "herrskaresfärderna" deröfver. Namnen, olika på olika tider, voro: Herivad, Heridsvad, Hæretsvath, Herredsvad och till sist Herrevad, hvilket det ännu bibehåller.

I Lund fanns en erkebiskop, som hette Eskil. Betagen i den storartade, herrliga naturen vid nämnda vad, anlade han år 1114 derstädes ett kloster för munkar af cistercienserorden och inkallade sådana från Citeaux och Clairveaux i Frankrike. Klostrets första abboter voro Andreas 1334, Sven 1343 och Jakob 1346. Den 1 maj 1150 invigdes klostret, som fick sitt namn efter vadet och hade sedermera följande abboter: Robert 1170, Stephan, en from och saktmodig man, som dog 1185, och vid hvilkens graf många underverk säges hafva skett, Thomas 1206, Anders 1539 och Laurentius (Laurids) död 1572. Han var den siste abboten i detta åt jungfru Maria helgade kloster, som år 1565 för alltid upphörde såsom sådant och gafs i förläning åt Stau Bille till Vanås. Den 2 maj det sist nämnda

året fick nämde Bille befallning af konung Kristian III, att "från abboten Laurids taga klostret under sin värjo". Orsaken till att den siste abboten ej fick sluta sina dagar såsom klostrets föreståndare var att "der fördes ett ogudaktigt lefverne". Laurids erhöll dock ett anständigt underhåll så länge han lefde. Vidare ålades Bille att allt framgent uppehålla "sång, läsning och annan kyrktjenst, underhålla ett visst antal prester, djeknar och 'peblinge', men utdrifva allt öfverflödigt, löst och onyttigt folk."

Fastän klostret vid Herrevad, ett af de förnämsta i Norden, hade upphört, begagnades det likväl ganska länge såsom kyrka.

I början af 1860-talet fanns, och finnes kanske ännu, bakom manbyggnadens östra flygel, en källare, hvars ena gafvel är en del af den gamla klostermuren, samt der bredvid en grönskande kulle, med en grafsten öfver abboten Laurids, död 1572, den 30 oktober. Vid vägen som löper fram till denna kulle, ligger också en grafsten med följande latinska inskrift:

"Hic jacent infra scripti primo petrus brathe qui obiit anno domini MCCCXC et uxor illa domina Anna quae obiit anno domini MCD item alleth uxor . . . the, quae obiit annos nativitatis iesu domini MCDVI, quorum animæ in pace perpetua requiescant." *)

Dessa föremål äro de enda, som finnas kvar af det gamla ryktbara klostret.

I forna tider fanns också bredvid den nämnda källaren en intill kyrkan stötande byggnad, som af traktens befolkning kallades "munkbiblioteket. Den

*) Här hvila nedanskrifne: först Peder Brahe, som dog 1390 och hans hustru Anna, som dog år 1400, jemväl Allathe (förmodligen Torkel Brahes) hustru, som dog året efter Jesu börd 1406, hvilkas själar hvile i evig frid.

låg i öster och vester och har varit ganska stor, alldenstund dess ruiner gingo öfver landsvägen till en på andra sidan belägen kulle.

Den 14 september 1305 underskrefvo hertigarne Erik och Valdemar å Herrevads kloster en försäkran, att de erkände sin broder Birgers son såsom faderns efterträdare och lofvade honom "obrottslig tjänst och trohet."

När Skåne genom freden i Roeskild år 1658 tillföll Sverige, indrogs Herrevads kloster till en statens egendom och gafs åt Corfids Ulfeld såsom förläning. Han egde ej stället mera än två år, ty 1660 rymde han ur landet. Förut hade riksrådet, grefve K. K. Schlippenbach lånat svenska staten sjuttiotusen riksdaler mot en ränta af åtta procent. I följd häraf erhöll han jorden i förläning, men öfverlät både den och sin fordran till fältmarskalken H. K. von Königsmarck. Dennes son, den ryktbare krigaren och härföraren Otto Vilhelm, bytte sig till Herrevads kloster mot Börringe 1682.

Klosterbyggnaderna, hvilka alla voro uppförda af huggen sten, nedrefvos på Karl XI:s befallning, hvarpå stenen fördes till Malmö för att användas vid uppbyggandet af den dervarande tyska kyrkan.

Och med den nyare tidens ingång har detta ställe, som fordom spelat en så framstående roll i Nordens både politiska och religiösa historia, gått en annan framtid till mötes och den vandrare, som nu beträder Herrevads klostrets mark, der så många *pater noster* bedits och *Ave Maria* sjungits och der riddare i blanka rustningar och soldater från de skånska krigen gifvit ett sprittande, fastän "blodigt", lif åt den storartade taflan, skall måhända med vemod tänka på all tings förgängelse, hur lysande det än varit, eller också passera förbi utan en enda tanke derpå.

Det är den allt föråldrande tiden, som i sitt kretslopp så småningom sopar bort, ej allenast de

menschliga varelserna, utan äfven de minnen, som beredt dem glädje och deras efterkommandes stolt-
het öfver förfädrens mer eller mindre storartade
skapelser.

XIX.

I förhuggningen. Qvinnorofvet. Nederlaget.

Holger Spetz och Herlof använde allt möjligt
i öfvertalningsväg för att få de båda qvinnorna att
njuta af hvilan, om än så litet. Deras svar blef
ständigt, att de ville vara vakna för att kunna möta
olyckan med så mycket större mod, ifall den oför-
happandes skulle komma öfver dem. Och när då
inspektoren och Herlof sökte öfvertyga dem om, att
de onödigtvis oroade sig, inföll fru Maria helt logiskt:

“Men, hvarför hafva ni då sysslat så mycket
med att stapla upp en massa stockar här omkring
och skjutit vagnen ännu längre in i snåret? Det
är ju en ordentlig förhuggning som ni uppfört.”

För några sekunder voro de båda männen helt
och hållet svarslösa, och måste för sig sjelf erkänna,
att den unga frun hade rätt i sin förmodan. Den,
som först bröt tystnaden, var Herlof.

“Till en del kan fru Spetz ha rätt”, sade han,
“men under så oroliga tider som nu måste hvar och
en, som är mån om sin egen säkerhet, vidtaga de
yttersta försigtighetsmått, *äfven om han ej ser till
någon fiende.*”

Han lade särskild tonvigt på de sista orden för
att rättfärdiga det arbete, de nyss haft.

Dordi var alltför mycket försjunken i sina egna
tankar för att kunna lägga sig i samtalet. Hon lät
för den skull väninnan, ty under resan hade de så-

som olyckskamrater närmat sig hvarandra, sköta dispyten, bäst det henne gitte.

“Hvad skall det tjena till att försöka rubba mitt och Dordis en gång fattade beslut“, sade hon, vänd till maken. “Du vet hur bestämd jag är, då jag en gång föresatt mig någonting, som jag vet är rätt. För resten“, fortfor hon och knyckte på nacken liksom för att bestyrka hur bestämd hon var, “är det väl inte svårare för oss att vaka, än för er. Hvem vet, kanske att vi kunna vara eder till nytta förr, än vi ana. En kvinnas öga kan se lika skarpt som mannens; ja, mången gång skarpare“, slutade hon och virade kärleksfullt sina armar kring makens hals.

Hon hade vunnit seger. Holger och Herlof aflägsnade sig med den uppmaningen att, om de skulle vaka, de för all del måtte hafva ögonen öppna och örhinnorna spända till det yttersta.

“Ni kunna vara lugna“, hviskade fru Maria och Dordi samtidigt, “ingenting skall undgå våra blickar, eller vår hörsel.

Starck, så hette den svenske underofficeren, hade till en början visat en oro, som icke kunde inverka annat än menligt på alla. Detta dock till en början, innan han riktigt visste hvar han hade de lömska fienderna. Men, sedan han genom spejare fått kännedom om deras tillhåll och ungefärliga antal, blef han strax lugn, ja, kallblodig, igen. Han sade också till Herlof och inspektoren:

“Det finnes i krig ingenting så nedslående och förlamande som att ej veta hvar jag har min fiende och hur stark han är. Det är omöjligt att under dylika förhållanden företaga sig något, då man inte vet åt hvilket håll man skall vända sig — —“

“Jag tycker att det skymtar fram någonting

derborta“, afbröt i detsamma en gammal ryttare och pekade långs skogsbrynet. “Ja“, fortfor han ifrigare, “bestämndt var det någon som var ute på spioneri.“

Mörkret hade ännu ej inträdt, men det var ej långt aflägsset.

“Tror du inte, att det endast var en synvilla?“ sporde sergeanten. “Dina ögon börja kanske att bli klena.“

“Klena“, utbrast den gamle ryttaren förtrytsamt. “Nej, herre, den som påstår det, han ljuger.“

“Se så“, yttrade sergeanten och klappade gubben på axeln, “tag inte så illa vid dig. Det är allt bäst att vara vaksam. Ingen ryttare får lemna sin häst.“

Några minuter derefter voro alla på sin post och afvaktade med den yttersta spänning, hvad som skulle komma.

Under detta samtal hade Anders, den af Holgers drängar, som blef lätt sårad vid Bosjö kloster och Niklas, en annan af drängarne, stått bakom en stor buske och hört alltsammans. När den gamle ryttaren då kom med sin förmodan, drogo de sig, liksom genom en tyst öfverenskommelse, längre inåt skogen och voro snart försvunna.

“Om vi kunde knipa honom, du“, hviskade Anders.

“Vi ska' försöka“, svarade Niklas med samma tonfall. “Håll bara tungan rätt i munnen, så ska' det nog gå för sig.“

I nära nog en half timmes tid smögo de båda drängarne hit och dit, utan att kunna få sigte på någon spion, eller uppfånga ett ljud, som hade något misstänkt i sig. De hade redan beslutit sig för att vända tillbaka, när Anders plötsligt hukade ned sig och äfven tryckte ned kamraten i skydd af en buske. Båda sågo nu, fastän otydligt, en skugga röra sig i rigtning mot den plats, der de befunno sig. Det

var spännande ögonblick, men de båda drängarne förlorade ändå icke sitt lugn.

Spionen, ty att det var en sådan, det märktes tydligt på de försigtiga rörelserna, var nu midt framför dem och råkade i detsamma trampa på en affallen gren. När den bröts af, uppkom ett svagt ljud. Detta tycktes förskräcka den okände och han vände för att begifva sig bort, men i detsamma störtade drängarne med blixstens hastighet öfver honom. Det slag, som Anders samtidigt utdelade, träffade spionen i hufvudet så att han, utan att säga ett ord, dignade till marken.

“Tag du i benen, så tar jag i axlarna“, hviskade Anders, “och så fort tillbaka.“

De voro nästan inpå den lilla förhuggningen, då tydliga fotspår hördes och denna hviskning förnams:

“Jag såg tydligt att han gick åt detta håll . . . tyst, hör du inte ljudet af fotsteg framför oss?“

“Jo.“

“Då är det han. Skynda på, så att vi hinna upp honom och han inte behöfver vara ensam ifall — —“

Hviskningarne hördes icke längre, men drängarne hörde tydligt hur fotstegen ökades och snart voro de så godt som in på dem. Sjelfva hade de knappt fem alnar att tillryggalägga, innan de skulle stå inför den första stockraden.

Här var ingen tid att förlora. Hastigt läto de sin fånge glida ned på marken, ryckte fram pistolerna och gåfvo samtidigt eld. Derpå ryckte de ånyo till sig fången, som ännu ej kommit till sans, och voro snart bakom skyddet.

Då skotten brunno af, genomskars luften nästan samtidigt af tvenne jemmerrop, ett bevis på att de kække drängarnes kulor träffat. De hade äfven det med sig, att den lilla svenska styrkan undgick att blifva öfverrumplad.

“Till vapen, soldater!” ropade sergeanten med så väldig stämma han kunde. “Död åt vilddjuren, snapphanarne!”

“Hurra-a-h“, skallade det väldigtt från den lilla förhuggningen ty hvar och en ansträngde sina lungor efter bästa förmåga för att öfvertyga sin motståndare om, att de ej hade att göra med en så liten styrka, som de kanske trodde.

Detta “hurra“ besvarades inifrån skogen af infernaliska tjut, liknande vilddjurens ilskena stämma.

På det ohyggliga tjutet, hvilket kom qvinnorna att skälfvande sluta sig intill hvarandra och de staccars barnen att storgråta, följde dödens tystnad.

“De tro kanske, att de skola öfverlista oss“, yttrade sergeanten till inspektoren, men jag har varit med tillräckligt länge för att icke låta lura mig. De vilja endast invagga oss i säkerhet och komma oss att tro att de blifvit modfälda öfver att finna oss beredda till strid. När vi minst ana det, skola vi hafva dem öfver oss. Den allra yttersta vaksamhet är alltså af nöden.

Natten skred framåt sin vanliga gång, men det förekom alldeles som om den ginge alltför långsamt.

Det är ej svårt att föreställa sig de känslor hvilka skulle besjåla Holger Spetz och Herlof. Hur längtade de icke att åtminstone för några minuter få besöka föremålen för deras omvårdnad! Men de vågade icke. Kanske att snapphanarne lågo blott några alnar från dem och endast afvaktade om de skulle lemna sina platser. Det af stockarne inhägnade området hade visserligen ej något stort omfång, men, så fanns det ej flere än fem män att försvara detsamma, ty ryttarne fingo, såsom ofvan blifvit nämndt, icke lemna hästarne. Då som först

skulle den tappre sergeanten och hans män otvivelaktigt gå under.

Den fånge, som Anders och Niklas så behändigt knipit, hade blifvit säkert bunden och derefter lagd i samma hörn af förhuggningen, der Herlof hade sin plats. Till en början andades han så tungt som om det varit själens sista ansträngningar att hålla sig qvar i kroppen, men efter hand blef andedräkten lättare och jemnare och slutligen hördes från hans läppar ett matt:

“Hvar är jag?”

Herlof ryckte till som stungen af en orm, ty han hade genast känt igen rösten. För att ytterligare förvissa sig om att han ej tagit fel, hviskade han med förvänd stämma:

“Är det du, Lunge?”

“Ja, men jag ser ingenting. Hvar äro Otte Skiel och Kåre och Tore?”

Herlof hade fått höra nog. Påfvel hade ej sett i syne. Det snurrade rundt i hans hjerna och det var endast med möda som han kunde få fram denna rediga tanke:

“Om ej Gud skänker oss krafter och bistånd i den kamp, som nu stundar, så äro vi förlorade.”

I stället för att upprepa sin fråga började Lunge att sakta jemra sig. Det slag, som han fått af Anders, hade varit ganska våldsamt.

Midnatten hade gått förbi och så småningom började det att ljusna der ute på den lilla slätten. Men i den täta skogen låg ännu nattens mörker qvar.

Sergeant Stark hade smugit sig fram till inspektoren.

“Jag har sett om fruntimren“, hviskade han, “och de äro krya och vid friskt mod. De längta endast efter att dagern skall inträda, och det gör äfven jag. Kunde jag blott få ut de skurkarne på slätten, så skulle snart inte många af dem vara vid lif.”

Han hade nätt och jemt hunnit få sista ordet öfver läpparne, förrän det hördes ett så underligt knastrande i bortersta delen af snåret.

“Ah“, utbrast han slutligen, då en från röklukt i detsamma slog honom i näsan, “de skurkarna hafva i skydd af mörkret smugit sig fram och satt eld på snåret för att få oss ut. Nåväl“, fortfor han, “de skola få sin vilja fram. På det sättet skola vi tvinga ut dem också och då — —“

Ett anskri från vagnen genomskar luften och på detta svarade en ilsken karlstämma:

“Låt oss röka dem ordentligt. Lefvande skola de ej komma härifrån!“

Det förekom både inspektoren och Herlof som om rösten komme ofvanifrån, och de skulle snart få visshet derom.

Knappt fem minuter hade gått tillända, då fräsandet och hväsandet i skogen blef allt högre och snart märktes små eldtungor sticka upp här och der. De förstorades med nästan förfärande snabbhet och innan ett par minuter var hela det vidsträckta snåret ett enda eldhaf.

Då hördes samma ilska röst som förut:

“Hitåt, snapphanar; nu är det väl så ljust att ni kunna se att kasta alla stekarne i elden?“

Inspektoren och Herlof upptäckte nu, på blott några träds afstånd, ett eldrödt hufvud mellan grenarne och de igenkände genast Smör-Lasse. Utan att meddela sig med hvarandra, lade de an samtidigt, båda skotten brunno af på samma gång och under det en trasig hufva flög långt in mellan de närstående träden, störtade en tung människokropp ned till marken utan att gifva det minsta ljud ifrån sig.

Så snart branden i snåret varsnades, hade rytterne fört ut hästarne till skogsbrynet. Derefter återvände sergeanten för att bringa fruntimren hjälp. Han hade nätt och jemt hunnit fram till vagnen, i hvars bakre ända Dordi hade tagit plats,

då fyra män blixtsnabbt böjde sig öfver den intet ondt anande Dordi och ryckte henne med sig. Allt hade gått så hastigt, att sergeant Starck ej kom sig för att ropa, förrän det var för sent.

Det är omöjligt att beskrifva Herlofs raseri och smärta, när han på sergeantens rop störtade fram till vagnen och fann Dordi borta. Han ville störta in i den af snapphanar vimlande skogen och be-dyrade vid allt hvad heligt var, att han skulle befria den älskade, eller också sjelf sätta till lifvet.

“Nå“, inföll i detsamma en allvarlig röst bred-vid honom och inspektoren trädde fram, “hvad vin-ner du med att låta de der vilddjuren misshandla dig till döds, ja, kanske slunga in dig i den väldiga brasan? Nej, Herlof, jag har ansett dig för att vara en förständig människa och bara den första upp-brusningen hinner att gå öfver, så skall du nog sjelf inse, att det för ögonblicket ej finnes något annat att göra, än att i lugn afvakta hvad som komma skall. Hon är väl nu i rapport hos sin fader och. —

“Men, då han kommer till Landskrona, inspär-rar han henne nog på nytt i fästningen“.

“Hå, hå“, inföll sergeanten“, jag skall tala om, att det går inte så lätt som man tror att komma in i staden nu!“

“Det kan också hända, att han aldrig mera får återse staden“, yttrade Holger.

“Eller också det, ja“, menade sergeanten. „Men gå nu till edra poster, jag skall bringa de andra qvinnorna och barnen i säkerhet bland ryttarne. Ack, om jag finge ut de skurkarne på slätten!“

Ett stycke afsides från det brinnande snåret hade Otte Skiel satt sig att hvila på en mossig sten. Hans inre var i ett våldsamt uppror och det var endast med den yttersta möda, som han kunde sitta stilla.

Så mycket större blef hans glädje när han fick syn på Kåre och Tore och den börda, som den sist

nämnde hade på sina armar. Det var den afsvimmade Dordi.

“Bort nu härifrån“, utbrast Otte, “och måtte vi — —“.

“Nej, pass“, afbröt i detsamma en grof stämman icke så litet hänfullt, och Ubbe stod framför honom. “Det är din dotter, som du fått tillbaka, märker jag. Nå, då är det väl inte för mycket, att du låter henne blifva värdinna vid segerfesten öfver våra fiender. Ha, ha, ha! Nog skola tappra män ha vackra flickor, alltid“.

Med dessa ord aflägsnade han sig, men gaf innan dess några snapphanar ett par hemliga vinkar, i följd hvaraf de stannade qvar för att bevaka Otte.

Denne såg tydligt hvad som var meningen och mumlade förargad för sig sjelf:

“Det var det, som jag kunde tro. Jag har nu råkat ur askan i elden“.

Då Ubbe kommit utom hörhåll, sporde Otte med en viss ängslan:

“Ha ni sett till Lunge?“

“Nej!“

“Då har han kanske råkat i svenskens våld“.

“Det gör ingenting“, utbrast Kåre“, han reder sig nog“.

Efter en kort stund märkte sergeanten, att det ej skulle löna sig att längre söka försvara den lilla förhuggningen. Men, han ville ändock icke släppa röfvarbandet så lätt. Derför hade han hittat på en plan att narra ut det på fältet. Då planen delgafs inspektoren och Herlof, gillades den genast, hvarpå de sist nämnda, jemte drängarne begåfvo sig ut på fältet för att söka fly undan. Listen hade önskad resultat. I den mer än halfjusa morgonen upptäcktes de snart och öfver halfva snapphanbandet rusade efter under mordiska tjut. De fem hade ock fått något försprång.

Ryttarne hade sutit upp och alla glödde af be-

går att få hugga in. Slutligen gaf Starck tecknet. Ett dånande "hurra" skallade, och för lösa tyglar sprängde de rakt på snapphanarne. Dessa studsade, ty de visse ej om någon ryttartrupp. Några få, och deribland Ubbe, räddade sig medelst en skyndsam flykt; de andra huggos utan förskoning ned, ty Starck hade sin förmans befallning att aldrig gifva pardon åt dessa uslingar.

Skummande af raseri återkom Ubbe till sin trupp, som nu bestod af ej fullt tjugu man. Någon segermåltid blef det naturligtvis ej, utan i stället skyndade han ned till den plats, der han dolt båtarne. De lågo qvar och för andra gången gick han öfver Rönne å.

Efter det snapphanarne försvunnit började inspektoren och Herlof att närmare undersöka skogen omkring det ännu till en del brinnande snåret. Som de med pistolerna blottade, gingo der och letade, trängde plötsligt ett stönande ljud till deras öron. De gingo i den riktning det hördes och funno, utsträckt på marken, en vedervärdig, enögd person. Det var Smör-Lasse, som blifvit nedskjuten från trädet, i hvilket han klättrat upp, sedan han satt eld på snåret. Han var vid full sans och hans ena öga glödde ännu af hat, när han varseblef inspektoren.

"Den der blir en god fångst, ty han kan gifva många upplysningar om snapphanarne", hviskade Holger". Har du tagit reda på den andra fången?"

"Ja".

XX.

Brottningen. Den sista förstärkningen.

Goda förhoppningar.

Det var en utomordentligt vacker juliafton och lugnt var det, så att knappast det minsta blad rörde sig. Der lågo de gamla klosterbyggnaderna liksom rufvande öfver förgångna seklers minnen och de små blommor, som spirat upp på den lilla, vackra kullen med den sista abbotens (Laurids') grafsten, voro icke äfven de att betrakta såsom en dåtidens erinran till forntiden om, att ännu stå de gamla fädrens verk qvar.

Men den fordna stillheten, och så att säga, dysterheten i det ensamma klosterlivet, utom på Laurid's tid, såsom omnämndt är i adertonde kapitlet, hade nu helt och hållet lemnat rum för de mest omvexlande scener i deras mest burleska gestalter. Der och hvar rasslade en eller flere kanonvagnar in genom portarna, eller också ut genom dem; ryttarskaror sprängde af och an och det tunga, massiva trampet af fotregementena måste på den utomstående åskådaren göra ett väldigt och outplånligt intryck. Hjeltarne från den herrliga segern vid Lund: von Ascheberg, Helffelt, Kristoffer Gyllenstjerna, Nils Bjelke och Karl XI:s räddare i det nämnda slaget, den gamle, hederlige, trumpne och tappre öfversten för Vestgöta ryttare, Per Larsson Hierta, af danska gemenligen kallad "Per Näbb", se der den stab, till hvilken Sveriges konung med all tillit

kunde sluta sig. Ty desse män satte högst fosterlandets ära; allt annat, till och med deras egen välfärd, var för dem af noll och intet värde gent emot Sveriges lycka. Och när en konung, så godt som omhvärfd af fiender, har att stödja sig på sådana pelare, då kan han med skäl anse sig trygg.

Der uppe i de stora salarne arbetade konung Karl med sina förtrogna rastlöst till långt in på nätterna och då gamle Per vid ett dylikt tillfälle på sitt buttra, men ändock på sitt hjertegoda sätt, "pelsade" upp honom därför att han icke unnade sig nödig hvila, steg han genast upp, kramade gubbens hand och utbrast:

"Ni har rätt; jag är icke så stark som ni och andra!"

Med dessa ord afbröt han arbetet för den gången och upplöste sammankomsten.

Den ljumma skymningen kom ändtligen såsom en välgörare efter den heta sommardagen, och många, som hållit sig inne medan solen glödde, skyndade nu ut i den svalare naturen och der och hvar kring Herrevads kloster såg man krigsfolk öfva sig med muntra lekar och oförargliga, ibland skalkaktiga upptåg. Till dylika valdes särskildt en vacker, fri plats uppe på Söderåsen, helt nära Rönneås små, glittrande böljor och icke långt från det gamla vadet.

Det hände också ibland, att Karl XI tog sig en eller ett par timmars ledighet för att antingen ensam, eller i sällskap med någon af sina generaler betrakta sina krigsbussars lekar, och han syntes alltid road af dem.

Så kom han den i början af kapitlet nämnda vackra aftonen i sällskap med Nils Bjelke upp till lekplatsen på Söderåsen. Der stod han bland de andra knektarne och åskådade en pågående brottningskamp. Det var en reslig vestgöte, som ännu ingen kunnat fälla till marken.

“Jaså, det finnes ingen, som vill taga ett kragatag med mig“, ropade vestgöten öfvermodigt och kråmade sig öfvermåttan stolt, “det var skräp“.

I detsamma framsteg en smärt yngling, hvilken alla rörelser förrådde vighet och sade:

“Jag upptager kampen med dig“.

Af dialekten framgick tydligt att ynglingen var skåning.

Det blef skratt rundt omkring och ur hopen hördes en grof basröst:

“Akta dig, pojke, annars bryter han af dig på midten“.

“Eller också gör mos af dig“, inföll en annan stämma.

Ynglingen brydde sig ej det ringaste om skränet omkring sig, utan gick raskt på den reslige vestgöten, vek upp tröjärmarne och började brottningen.

Det var med ett visst förakt som vestgöten tog tag i ynglingen, men efter några minuter syntes det på honom, att han förändrat tankar. Han tog i allt hvad han förmådde, men det var honom omöjligt att få sin vige motståndare ens på knäna.

Då skall man tro, att sinnesstämningen bland åskådarne i en hast tog en helt annan rigtning.

“Anfäkta den skåningen“, brummade den grofva basstämman, “han är inte så god att ta's med, han.“

“Och jag tror att det i stället blir han, som gör mos utaf vestgöten“, hördes en annan.

“Hurra, hurra!“ ljöd det i detsamma och der låg nu den morske och stolte raklång på marken, under det ynglingen satte sitt ena knä på hans bröst.

Kung Karl hade med synbart intresse följt gången af brottningen och då skåningen stod der såsom segervinnare, strålade hans ansigte af belåtenhet, och han vinkade till sig en närstående officer. Soldaterna gånge rum för denne och upptäckte nu

som först, att de hade kungen midt ibland sig, hvarvid de hurrade af hjertans lust.

Officeren fick befallning att hemta segervinnaren, och när denne kom fram till kungen sade han och betraktade ynglingen med forskande blickar:

“Jag tycker, att jag känner igen ditt ansigte. Har jag inte sett dig förut?”

“Jo, eders majestät, vid Linneröds kyrka.”

Karl XI lade för några sekunder ena handen öfver pannan liksom att samla tankarne. Slutligen utbrast han:

“Ah, nu vet jag! Det var du, som tog den danske kaptenen till fånga.”

“Ja, eders majestät.”

“Godt. Kom upp till mig i morgon förmiddag klockan tio.”

Kung Karl besteg derefter sin häst och red skyndsamt bort, följd af soldaternas hurrarop.

Tage Vifeld ämnade också aflägsna sig, då en hand bakifrån lade sig på hans axel.

“Det var dugtiga tag, de der,” utbrast Claus Brade, “och särskildt tack skall du ha för att du lärde den der skräfvelmakaren, att skåningarne alls inte äro sämre än Sveriges öfriga innebyggare. Nå, hvad sade kungen?”

Tage omtalade det.

“Kände han igen dig från Linneröd?”

“Inte riktigt i början, men straxt derpå.”

“Nu kan du sannerligen vara vid godt mod, min gosse”, inföll den gamle pistolsmeden med tvärsäker stämma. “Men, hör på, du, har du sett till Jon Pedersson?”

“Nej”.

“Jag såg honom i går”.

Tage Vifeld ryckte till, men lugnade sig straxt och sporde:

“Vid hvilket regemente är han?”

“Det vet jag inte. Han hade så brådt om, att jag inte kunde hinna upp honom, jag tror heller inte, att han såg mig, ty i sådant fall hade han nog helsat“.

Den elfte juli ingick lika varm och tryckande som de öfriga dagarne. Redan tidigt hade Karl XI ridit ut i sällskap med von Ascheberg och Nils Bjelke. Kosan ställdes norrut. Konungen var icke vid godt lynne och ofta hörde hans sällskap honom frammumla ganska långa meningar, i hvilka ej så få vredgade uttryck förekommo. Nog anade de orsaken till hans retliga lynne denna gång, men de vågade naturligtvis icke göra någon som helst antydning derom.

Ungefär en half timmas tid hade ridten fortgått under tystnad, då kung Karl hastigt kastade om sin springare under det han utbrast:

“Det tjenar ingenting till att vi rida längre framåt, ty de komma ej förr för det“.

Isen var nu bruten och von Ascheberg inföll:

“Men, eders majestät, det kan hafva uppstått hinder under vägen“.

“Hinder“, eftersade Karl XI och ruskade på hufvudet, “hvad skulle det vara för hinder. Norr om denna plats finnas ju inte några fiender“.

“Eders majestät missförstår mig“, svarade generalen, “jag menar ej hinder af kött och blod, utan sådana, som en nyckfull natur ibland kan uppressa, och i de småländska skogarne finnes det godt om dylika hinder“.

Konungen teg, antagligen därför att han fann generalens ord innebära ganska mycket af sanning. Slutligen yttrade han dock:

“Men, min bästa general, vi hafva nu hvarken höst, eller vår med åtföljande svåra, nästan botten-

lösa, vägar, ej heller vinter med is — och snöhinder, utan den herrligaste sommar, man kan tänka sig, då man till och med kan gå torrskodd öfver hundratals bäckar och till och med ganska strida åar hafva att bjuda på rätt beqväma vad“.

Nu var det von Aschebergs tur att iakttaga tystnad. Men lång blef den icke:

“Eders majestät syftar antagligen på att utskrifningen går för långsamt“, utbrast han. “Men om de munderingar och gevär, som — —“

Karl XI förstod ganska väl generalens mening, och hade det varit någon annan än denne krigare, som vågat motsäga honom, skulle han allt fått sig en grundlig uppsträckning. Nu satte kungen i stället sporrarne i hästens sida och sprängde åstad mot Herrevads kloster med en fart, som omöjliggjorde allt vidare samtal.

Nästan snopne öfver det tvära afbrottet följde Bjelke och von Ascheberg efter.

Claus Brade och Tage Vifeld stodo just inbegripna i ett lifligt samtal bredvid en af klosterflyglarne då Karl XI sprängde in på gården, hoppade ledigt af hästen och sprang upp till de rum, han bebodde.

“Han tycktes inte vara vid godt lynne i dag“, inföll Brade, när de blefvo ensamma.

Tage svarade endast med ett sakt mummel, af hvilket pistolsmeden icke kunde taga ut någon enda, redig mening. Slutligen blef otåligheten Claus alltför stor och han utbrast:

“Du fick ej sluta din berättelse om ditt besök hos kungen i går. Nu har du väl tid att fortsätta den?“

“Vi gå dit bort till kullen“, inföll Tage, “der kunna vi nog få vara ostörda“.

Några minuter derefter sutto de på hvar sin sida om abboten Laurids' grafsten.

“Konungen var mycket vänlig hela tiden“, bör-

jade Tage, "och han sporde mig om allt möjligt, som rörde Knutstorp och andra ställen i närheten. Jag redogjorde så godt jag kunde för allt och när detta var slut, frågade han mig om jag var gift eller inte. Jag svarade naturligtvis, att jag var ogift. Det ena ordet gaf det andra, och innan jag riktigt visste, hur det kom sig, hade jag talat om för honom mitt förhållande till Estrid och det motstånd hennes fader gjorde på grund af den der gamla seden, att giftermål skulle ske blott inom släkten. Jag såg tydligt att han blef förvånad, och när jag gick, så tröstade han mig med att han skulle försöka styra allt till det bästa. "Men först måste I gifva danskarne ett äkta, godt kok stryk, och sedan — — —".

Tages mening blef här tvärt afbruten af ljudet från pukor och trumpeter, hvilka gåfvo genljud långt in i Söderåsens gömslen. Nästan med andan i hal-sen kommo Karl XI och hans generaler nedspringande på gården och när denna, den sista trupp-sändningen med vajande fanor och under glada hurra-rop marscherade in på den stora gården, då hade Karl XI:s förtut mörka ansigte betydligt ljusnat.

"Nu", yttrade Claus Brade, hvilken ännu tillika med Tage Vifeld stod qvar vid den lilla kullen, skall du få se att det snart bär af mot dansken och det på fullaste allvar".

"Gud gifve att det vore så väl", inföll Tage, "jag riktigt längtar att få återse min hembygd".

"Och en liten vacker flicka, förstås", inpassade Claus skälmaktigt.

"Ja, det nekar jag alls inte till," svarade den unge mannen, "men", och här fattade han pistol-smedens hand och tryckte den varmt, "framför allt skattar jag dock den kära hembygden. Jag vet nog, att danskarne icke hafva kunnat förqväfva de svensk-vänliga sinnena hos innevånarne i Landskrona, fast-än de måste hyckla, medan fienden är dem inpå

lifvet; jag vet äfven att innebyggarna i de staden närmast liggande församlingarne, Asmundstorp, Billeberga, Tirup, Nöbbelöf och andra obrottsligt fasthålla vid den trohet, som de svurit den svenska kronan, men lika fast vet jag också att Knutstorpsboarne och innevånarne i den trakten äro lika fosterländskt sinnade som de öfrige, och att — —.“

“Inte behöfver du stå här och prata om saker, som jag så väl känner till,” afbröt Claus Brade manhaftigt. “Hvar och en har sina fel, detta känna vi ju till och vi hafva äfven våra, och eds- och löftesbrytare, det blifva vi aldrig. Innan vi nu skiljas, kanske för att aldrig mera träffas, ty ingen vet hur försynen länkar våra öden, så vill jag säga dig, att du inte får döma Jakob Stensson för hårdt.

Han har ett häftigt och uppbrusande lynne, men det lägger sig nästan lika fort. Märker han att du redligt och ärligt kämpar för hvad som är rätt, så kan du vara säker på, att du får Estrid. Farväl så länge, Tage, stå på dig bara. Jag måste bort för att se om ett par gevärslås, som kommit i olag.“

Med dessa ord ilade pistolssmeden ut till de omkring Herrevadskloster lägrade trupperna. Tage kvarstannade icke heller längre vid den lilla kullen, utan gick drömmande att uppsöka det regemente, han tjenat vid.

“Ja“, mumlade han för sig sjelf mer än en gång, “det må gå hur det vill, men *aldrig* blir jag någon fosterlandsförrädare.“

Det var den elfte juli, som Karl XI mottog de sista förstärkningarne och redan dagen derefter bröt han upp och styrde kosan mot Torrlösa, beläget ungefär två mil Ö. N. O. från Landskrona i Onsjö härad.

Hans fasta föresats var att nu söka strid med danskarne, hur öfverlägsna till antalet de än måtte vara.

XXI.

Knutstorp. Hur öfvermodet stukades.

Det finnes bestämdt icke någon gård i hela Sveriges rike, som har ett så besynnerligt läge som kungsgården Knutstorp i Skåne, $2\frac{1}{4}$ mil nordost från Landskrona. Om den kan man med fullt skäl säga, att det icke kan afgöras hvilket härad den egentligen skall tillhöra. Ty just på den plats tre härad, Luggude, Onsjö och Rönnebergs, stöta tillsammans, är kungsgården Knutstorp belägen. I det förstnämnda häradet ligger borggården, i det andra ladugården och i det tredje vedbacken. Att gården är belägen i Kågeröds pastorat, det är då säkert, likasom att dess egare enligt kungl. brefvet af den trettonde december 1560 har patronatsrätt till nämnda pastorat.

Mera bemärkta ställen pläga vanligtvis af historien utsmyckas med allehanda mer eller mindre braskande sägor och sägner angående tillkomsten af namnet och så vidare. Hvad namnet Knutstorp vidkommer, så har detta helt enkelt blifvit taget såsom minne af en fattig torpare, Knut, hvilken i första hälften af femtonhundratalet egde och bebodde ett litet torp, beläget på samma plats, der kungsgården nu ligger.

Anda till år 1832 låg den på en liten kringfluten holme i en der belägen mindre sjö; men det sistnämnda året lät egaren igenfylla sjön, som då nära nog var ett kärr och derstädes utlägga en vacker äng.

Den äldste egaren, som man känner till, hette Petrus Niklasson Kyrning, broder till den 1360 af lidne erkebiskopen i Lund, Jakob Kyrning. Danska riksrådet Tyge Brahe egde gården i början af 1500-talet, och det var här, som hans sonson, den ryktbare astronomen Tycho Brahe föddes år 1546. Denna sin fädernegård sålde han snart till sin broder, Sten Brahe, som var kommandant i Kristianstad, och flyttade till ön Hven (S:t Ibb), der han på danske konungens bekostnad år 1571 lät uppföra det bekanta astronomiska observatoriet Uranienborg. Då en rysk här år 1716 landsteg på Hven förstördes i grund icke endast observatoriet, utan äfven alla andra anläggningar och der finnas nu endast högst få minnesmärken i behåll.

År 1663 var "danska geheimerådet och förste deputerad vid finanserna", Knut Thott till Gaunö, herre till Knutstorp. Han var en vidtberest, lärd och välvillig man, samt sonson till den bekante Tage Thott, hvilken i följd af sina rikedomar gick under namnet "skånska kungen". År 1704 sålde Thottska arfvingarne Knutstorp till amiralen Cornelius Didriksson Ankarstjerna, född i Stockholm den 25 januari 1655 och son till skeppskaptenen Didrik Thijsen. Amiralen dog på Knutstorp den 21 april 1714. Hans efterkommande, Hans Ankarstjerna, också amiral, sålde stället år 1738 till grefvinnan Cronhjelm.

Grefve Fredrik Wachtmeister köpte Knutstorp år 1771 och har det sedan tillhört denna ätt. Efter ritningar af professor Brunius lät Klas Wachtmeister år 1843 påbygga båda flyglarne och ändra hufvudgafvarne.

Medan Tycho Brahe residerade här, anlade han ett pappersbruk, hvilket sedermera flyttades till Klippan i Kristianstads län.

Under den här skildrade krigsperioden (1677) hade Knutstorp icke samma utseende som längre

fram. Det bestod då af en betydligt större byggnad, försedd med tvenne torn. Det derpå följande året (1678) blef denna byggnad förstörd af danskarne.

“Gamle inspektoren“, såsom Mårten Vifeld allmänt kallades af folket under Knutstorp, och han gjorde äfven skäl för namnet, alldenstund han nyligen fyllt sextio år, hade nyss kommit hem från en rund han gjort kring en del af egorna, då hans några år yngre maka utbrast, i det hon blickade ut genom det fönster, som vette åt borggården:

“Nu får du påhelsing igen, Mårten.“

“Af hvem då?“ sporde den gamle och såg förvånad ut. “Jag väntar ej något besök.“

“Ne-nej, det brukar gemenligen vara så, att om man väntar, då kommer ingen, men väntar man icke, då har man kanske flere på halsen, än man åstundar. Kom och se sjelf.“

“Jaså“, utbrast gubben Mårten iskallt, “den här gubben är här igen och kommer antagligen som vanligt med den gamla, utslitna visan om rådande sedvänja och allt hvad som hör dertill. Det var en olycklig stund när Tage blef kär i den der vermöflickan, ty sedan dess har jag inte fått någon ro för Jakob Stenssons evinnerliga klagovisor öfver att en obehörig vill tränga sig in i hans släkt och — —.“

“Tyst“, hviskade Agata och lade ena handen på mannens arm, “dörrklinkan rör sig, tycker jag.“

Så gjorde den äfven. Inom några ögonblick gick dörren upp, och Jakob Stensson trädde in, helsade och lade mössan på en vid dörren befintlig stol. Den tiden besvarade man sig nemligen icke med några knackningar, utan steg helt ogeneradt in, så framt man visste att den eftersökte var hem-

ma, och detta hade vermöbonden fått veta af ett par drängar.

“Jaså, fader Jakob har företagit sig en så lång resa som ända hit,” yttrade Agata med en ton, som lät hälften allvarlig och hälften ironisk. “Då har han väl något angeläget ärende till gubben min, kan jag tro; om ofreden och mycket annat förstås, och då är det bäst att lemna eder i fred.”

“Nej, stanna qvar du,” utlät sig Mårten Vifeld och blinkade på ett säreget sätt åt hustrun. “Jag förmodar, att Jakob Stensson inte har något annat att säga, än att också du kan få höra på det.”

Vermöbonden, som hade inträdt så stolt, nästan pockande, syntes med ens ej så litet flat, när inspektoren tillsade sin äkta hälft att stanna qvar. Det såg till och med för några minuter ut, som om han alldeles tappat koncepterna.

Slutligen fick han så mycket mod att han kunde pressa fram denna fråga:

“Hvar är eder son, Tage?”

“Kors i all verlden, vill fader Jakob tala med honom?” utbrast Agata.

“Ja”, svarade Jakob Stensson och tog på sig den hotfullaste min, han kunde.

Öfver den gamle inspektorens vackra anlete bredde sig ett skämskt leende, då han svarade:

“Då får allt Jakob Stensson söka upp kung Karls här, ty pojken vår har begifvit sig dit för att kämpa för svenskarnes rättvisa sak”.

Vermöbonden satt som fallen från skyarne, ty detta hade icke Estrid talat om för honom, när hon tillstod, att hon älskade Tage.

“Nå, hvad vill fader Jakob vår son?” frågade Agata spetsigt, ehuru hon väl anade detta.

“Det behöfver jag väl inte upprepa, eftersom ni vet det förut”, svarade Jakob Stensson, arg öfver de spefulla blickar, som Agata bevärdigade honom med. “Men”, fortfor han och retade upp sig ännu

mera, "om ni har glömt det, så vill jag en gång för alla säga, att får jag se eder pojke en gång till i sällskap med min dotter, så får han så mycket stryk, att han inte skall kunna bruka sina ben under minst en månad. Och jag är inte ensam om det der, ty hvarenda åbo i Vermö håller med mig. Jaha, nu har jag sagt det, och må han akta sig, eller också skylla sig sjelf".

Det riktigt kliade i den gamle inspektorens fingrar, men en blick från hustrun hejdade honom åtminstone för ögonblicket. I stället sade han med tilltvunget lugn:

"Vet ni, fader Jakob, jag tror att vår pojke just inte är så god att ta's med".

Vermöbonden såg några ögonblick på Mårten Vifeld med förbluffad min. Derpå utbrast han, under det han ogeneradt började att mäta det ganska stora rummet med hastiga steg:

"Hå, hå, den der spinkige vaskern åtager jag mig att sköta ensam och tio sådana till om det skulle knipa".

Nu var det omöjligt för den gamle inspektoren att hålla sig längre och äfven på Agatas kinder uppsprang en förtrytelsens svaga rodnad.

"Hör på, Jakob Stensson", utbrast Martin Vifeld och reste sig upp till sin fulla längd, "ni tyckes alldeles hafva glömt bort hvad som menas med hemfrid och hemfridsbrott, men jag skall lära eder iaktaga höflighet, då ni träder in i ett främmande hem och på samma gång gifva eder en vink om, att aldrig mera sätta edra fötter inom denna dörr, genom hvilken ni hastigt och lustigt skall åka ut!"

Och innan Jakob Stensson ens hann räkna till fem, grep den gamle, ännu kraftige Mårten Vifeld honom i nacken och kastade honom handlöst ut på gården, der han en stund blef liggande alldeles

orörlig. Men innan han kom så långt, fick han denna uppmaning med sig på färden:

“Glöm inte bort, att min pojke är dubbelt så stark som jag!”

Då Jakob omsider qvicknat till och långsamt reste sig upp, skyndade ett par drängar, som dolda af ett skjul i närheten, åsett utkastningen och gjort sig lustiga deröfver, hastigt fram.

“Är ni sjuk, fader Jakob?” utbrast den ene och antog en min af djupt medlidande, “det vore nog — —”.

“Ja, det synes väl att han är sjuk”, inföll den andre drängen. “Vi ska’ höra efter om inspektoren är hemma, och — —”.

Jakob Stensson hade nu kommit på benen igen. Han var just icke så vacker att se på i dessa ögonblick. Håret stod rakt till väders och hela hans ansigte liknade till färgen en kokt kräfta. Bredvid honom låg en famnslång stör af ett lårbens tjocklek. Hastigt grep han den och bade ej drängarne retirerat så fort som de gjorde, så skulle det utan tvifvel gått dem illa.

Några ögonblick såg det ut som om Jakob ämnat använda sitt vapen mot inspektorens dörr eller fönster, men då han innanför ett af de sist nämnda varseblef en pistolmykning riktad mot sig, fann han för godt att linka bort till sin utanför porten till borggården stående häst. Och att han öfver den gamle inspektorens, hans hustrus och sons hufvud slungade de gröfsta förbannelser han kunde få tag uti, det behöfver väl knappast sägas.

Vid den första krök, som vägen gjorde, såg han sig skyggt tillbaka, liksom för att se efter om han vore förföljd. Han varseblef då icke allenast de båda drängarna, som kort förut hånat honom, utan äfven flere andra, stå vid porten och skratta

så mycket de orkade. Åter flödade en ström af ovet från den grundstukade Vermöbondens läppar och så blef han ändtligen fri sina begabbares blickar.

XXII.

Ur snapphanarnes våld. En gammal bekant.

I "grefvens tid".

Icke långt ifrån norra spetsen af Ringsjön är Östra Karlsby eller såsom det fordom skrefs, Karaby kyrka belägen. Vid tiden för denna skildring låg i den intill kyrkogården gränsande skogen ett öfvergifvet torp, väl skyddadt af de tätta buskpartier, hvilka sammanhängde med hvarandra till en lång, hela skogen genomlöpande kedja.

Det var inemot midnatt som tre karlar och en kvinna, hvilken tycktes nära nog digna af öfveransträngning, varligt närmade sig det lilla torpet.

"Åhå", utbrast den ene af karlarne, dörren står halföppen, ett bevis för att det ej finnes någon menniska der inne, och — —".

"Var ej alltför säker derpå", afbröt en annan, "det är inte omöjligt att snapphanar kunna dölja sig der inne. De bruka ju ibland begagna sig af dylika knep för att lura sina motståndare i fällan, det kommer du väl ihåg att Ubbe sjelf talade om för inte så länge sedan".

"Ja, Ubbe, ja", inföll nu den tredje under det ett kort hänskatt gick öfver hans läppar; han fick allt lång näsa, han. Jag skulle gerna velat se hans uppsyn, då han vaknade på morgonen och inte såg den minsta skymt af oss. Nog finga hans underlydande umgälla — —".

“Om förlåtelse”, afbröt den som först yttrat sig, “det var inte deras fel att vi sluppo undan, utan Ubbes eget. Att de nära nog utsvultne stackarne togo för sig allt hvad de kunde i Bosjö inspektorsgård, det kan väl ingen undra på, helst som det fanns riklig tillgång på både mat och dryck, men att Ubbe sjelf söp sig så full, att han till slut somnade som en stock, det är mera att förvåna sig öfver. Det hade nu bara behöfts att inspektoren kommit tillbaka med de ryttare, som höggo ned mer än halfva Ubbes band, så hade både han och återstoden snart hängt som korpmat i träden der omkring. Men, det — —”.

“I morgon få vi tala vidare om den saken”, afbröt den föregående talaren. “Låt oss undersöka det här nästet. Se så”, fortfor han barskt och grep den trötta qvinnan så hårdt i ena armen, att hon uppgaf ett halfqväfdt jemmerrop, “in med dig! Du är sannerligen knappast värdig att vara i sällskap med oss; du, som har glömt dig ända derhän, att du inte allenast tager parti för inkräktarne, utan äfven underhållit kärleksförbindelse med en af dem och låtit honom bortföra dig, samt derigenom dragit skam och nesa öfver mitt hufvud. Men jag har nu lyckats återfå dig och vi få väl se om du en gång till skall kunna rymma bort från Landskrona fästning”.

Af detta tal står det genast klart för läsaren hvad det var för ett sällskap, som fann skydd i det lilla skogstorpet vid Östra Karleby kyrka.

Hade Otte Skiel förut varit hård mot sin stackars dotter, så visade han nu sin vilddjursnatur i den otäckaste och grymmaste gestalt. Mer än en gång hade Dordi varit nära att af trötthet digna ned till marken, men då var fadren genast framme, och den grufliga fruktan hon hyste för hans raseri, gjorde att hon ansträngde sig mycket öfver sina krafter. En gång hade Ottës raseri till och med

nått den höjdpunkten, att han redan lyftat ena armen för att handgripligen bryta ut mot dottren. Men, just då trädde den jättelike Tore, som hade åtminstone någon blygsel kvar, emellan och förehöll i ganska skarpa ordalag den uppretade köpmannen det lumpna i att förgripa sig på en värnlös qvinna, helst som denna vore förenad med honom genom det starkaste och heligaste band, som finnes, blodsbandet.

Och då äfven Kåre krögare tydligt lätt påskina, att han biträdde Tores mening; fann Otte för godt att åtminstone för tillfället lägga något band på sin ilska.

Andra dagens morgonsol hade belyst den återuppvaknade naturen knappt en timme, då Tore, som varit ute för att hemta vatten, hastigt kom inspringande i torpet och med andan i halsen stönade fram denna mening:

“Jag har — — hört tyd — — liga — — ljud af hästar — —. En ryttartrupp — — närmar sig på den — — här lilla skogsvägen“.

Tore hade ej misstagit sig. En trupp, vid pass tjugu man stark, höll i detsamma utanför torpet.

Otte tittade försigtigt ut genom en bredvid dörren befintlig glugg, och gaf genast till ett halfhögt glädjerop:

“Vi äro räddade. Det är en dansk trupp och jag känner igen dess anförare. Det är — — ja, det gör detsamma“, afbröt han sjelf sin mening. “Fort ut innan truppen aflägsnar sig!“

Den danske underofficeren var densamme, som underrättat Otte om hans dotters flykt och som derefter satt eld på Claus Brades gård. Han kände genast igen både köpmannen och hans dotter.

“Jag har nu ändtligen fått tag i rymlingen“, utbrast Otte Skiel triumferande, “och den här gången hoppas jag att ni vaktar henne bättre“.

“Det kan allt dröja länge innan dess“, svarade sergeanten temligen likgiltigt. “Åtminstone kommer inte jag att taga hand om henne“.

“Hur så?“ utbrast Otte förvånad.

“Nej, därför att fästningen erhållit ny garnison“.

“Hvad gör det då! Hon får väl rum der ändå?“

“Nog får hon det“, inföll dansken och småskrattade ironiskt, “bara hon slipper in dit“.

Otte Skiel tog ett par steg tillbaka och en förfärlig misstanke genomfor hans hjerna. Han utropade med en stämma, som lindrigt darrade:

“Ni talar så besynnerligt och i förtäckta ordalag. Skulle kanske svenskarne hafva — —“.

“Nej, nej, jag förstår hvad ni menar“, afbröt dansken. “Det går minsann inte så lätt att beröfva oss fästningen, men för närvarande slipper ingen in i staden“.

“Det var kostligt“, menade Kåre krögare. “Vi bo ju der och — —“.

“Hjelper inte“, afklippte sergeanten. “Båda härarne stå nu snart midt emot hvarandra, och det kan ej dröja länge, förrän striden är i full gång. Vill ni följa med, så tag plats på fouragevagnen, som kommer der. Det har lyckats mig att komma öfver en sådan i en by, ej långt härifrån“.

Detta erbjudande kom Otte och hans sällskap väl till pass och snart hade de både skogstorpet och Östra Karleby kyrka bakom sig.

Den språksamme underofficeren red ofta fram till vagnen för att utbyta tankar med Otte och han försökte då mer än en gång att aflocka den unga flickan ett svar.

Men Dordi förblef alltjemt stum som en fisk.

Under svenska härens tåg i riktning mot Torr-lösa kyrka utskickades naturligtvis ströfkårer för att undersöka trakten och spåra upp hvar fienden höll till.

En dylik trupp under befäl af ryttmästaren Hummer (sedermera Hummerhjälm) hade tagit af på en söder ut gående smal väg för att undersöka en på kort afstånd liggande skog. Ryttmästaren hade nemligen förut erhållit underrättelse om, att snapphanar visat sig i trakten och som han fått veta genom den nyss återkomne sergeant Starck, att Ubbe på Frisholmen åter var på krigsstråt, så förmodade han, att det var dennes band, som meddelaren åsyftade.

För att ej i förväg varsko banditerna, ifall sådana höllo till i närheten, gaf han sin trupp befallning att hålla sig på sidan om den smala vägen, der det mjuka och ganska långa gräset helt och hållet förtog ljudet af hästhofvarne.

Skogen trädde efter hand närmare och snart befann sig ryttarskaran på knappt ett pistolskotts håll från brynet. Då fick ryttmästaren plötsligt en idé. Han lät nemligen halfva styrkan göra halt i skydd af en ganska lång busksträcka och befallde den andra hälften, omkring fyratio man, att sitta af. I spetsen för dem inträngde han derpå med så stor försigtighet som möjligt i skogen.

En oafbruten tystnad rådde der inne och Hummer tänkte redan på att vända om, då han plötsligt hörde detta rop:

“Den der pojken är sannerligen inte att tro. Han säger sig vara sjöman, men — — — det är så godt att hänga honom först som sist, ty antagligen är han spion, och — —”.

På dessa ord följde jemmerrop och försäkringar om att fången talade sanning. Han var nu ute för att söka träffa fadren och modren och — —”.

Dessa bedyranden mottogos med hånskratt så vedervärdiga, att ryttmästaren genast fann att den olycklige råkat i snapphanarnes våld.

“Finns här då inte något rep starkt nog att bära den der pojken, så spetsa honom då!” röt den, som först talat.

“Jo, här finnes ett!”

“Nå, till väders med honom då! Han är ju sjöman och då passar ju färden bra för honom! Ha, ha, ha!”

“Ha, ha, ha!” ljöd det ännu starkare från alla snapphanarne.

I samma ögonblick hade ryttmästarens folk omringat den lilla plats, der ett tiotal snapphanar befunno sig. De kommo också “i grefvens tid”, som det heter, ty en af banditerna höll just på att lägga snaran kring det olyckliga offrets hals.

Kallblodig som alltid tog ryttmästaren sigte och ett par sekunder derefter föll bödeln med genomborradt hufvud. Hummers skott gaf signalen åt de öfriga.

Plötsligt fick ryttmästaren se den enda öfverlevande snapphanen rusa bort i vild flykt. Han sköt två kulor efter honom, men träden skyddade den flyende, så att han undkom oskadad.

“Det var just dig Ubbe, som jag längtat efter att få fatt uti”, munlade ryttmästaren och slog sig harmfult för pannan. “Det är nu tredje gången, som du undkommit mig. Få se om jag har bättre lycka den fjerde”.

Ett par ryttare hade emellertid återkallat ynglingen, som förlorat sansen, till medvetande igen. Han sade då sitt namn och i hvad ärende han var stadd.

Det lyste liksom en blixst af glädje ur ryttmästarens ögon då han sade:

“Var nu vid godt mod, unge man. Ingen vet hvad som framdeles kan hända”.

XXIII.

En skarp lexa. Tröst och uppmuntran.

Ett gladt återseende.

Allt sedan den dag, då vi gjorde bekantskap med Estrid och hennes fader, hade den unga flickan ej haft annat än ledsamheter från morgon till qväll. Ty, så fort Jakob Stensson vaknat och fått kläderna på kroppen hade han sökt upp dottren och ibland hånfullt, men oftast argt, frågat henne, om hon icke ännu bytt om sinnelag.

De första dagarne brydde sig Estrid icke mycket om, hvad fadren pratade, utan lät det gå in genom det ena örat och ut genom det andra, men då hon slutligen märkte, att fadrens afsigt var att "träka ut" henne med sitt evinnerliga gnat, då föresatte hon sig att på det allvarligaste sätta hårdt mot hårdt.

Då sålunda Jakob Stensson morgonen af den dag, under hvars lopp han gjorde sin snöpliga färd till Knutstorp, kom fram med den vanliga visan, svarade Estrid allvarligt och bestämdt:

"Det tjenar till rakt ingenting att ni ansätter mig så der, ty det beslut, som jag en gång fattat, det står jag vid, äfven om det skulle vålla min död. Du vet nog, fader, att du handlar orätt uti att vilja tvinga mig att ingå äktenskap med den, som jag *aldrig* skall kunna älska. Men du vill ej erkänna, att du har orätt, dertill är du för högdragen. Vidare tror du, att det inte finnes någon släkt bättre än vår. Jo, jag skall säga dig att Vifeldska släkten

har ett mycket stort anseende både här i Skåne och i Danmark. Och jag — —“.

Den stormodige bonden hörde ej vidare, eller rättare *vilde* ej höra mera, ty dotterns röst, hur dämpad den än var, ljud nära nog med stormklockans dån i hans öron. Han störtade på dörren och under loppet af hela förmiddagen såg Estrid blott då och då en hastigt försvinnande skymt af honom.

Åter träffa vi Stina och hennes brorsdotter sittande på den förut omnämnda bänken. Der var deras älsklingsplats, ty derifrån hade de en vidsträckt utsigt öfver Landskronaslätten med dess ram af mörka skogar. Men då Estrid fann sinnet alltför tungt och såg allting i svart, då plögade hon smyga sig bort öfver landsvägen och ned till den lilla Billebergaån, hvars småkrusiga, muntert lekande och sorlande böljor ofta hade den verkan med sig, att friden under gestalten af sömn, så småningom vaggade det oroliga hjertat till ro.

Den dag, på hvilken vi här anspela, hade hon också för afsigt att helsa på sina älsklingar, blomorna vid åbrädden och böljorna der nedanför. Men faster Stina satt i vägen och den unga flickan hann ej längre än till bänken. Samtalet rörde sig, såsom öfver allt i hela provinsen, om krigshändelserna och det var ju heller icke underligt, alldenstund de just nu hade drifvits till sin yttersta spets.

“Det kan ej dröja länge förrän det smäller på fullt allvar igen“, hade Jan Stensson för några dagar sedan yttrat till ett par värmöboar och en af de förmögnaste bönderna i Tostarp. “Vår konung, den Gud beskydde, står vid Herrevads kloster och jag har hört sägas, att han endast vill invänta så mycket förstärkning han kan erhålla, för att bjuda danskarne spetsen och utplåna harmen af det brådskande återtåget från Rönneberga högar“.

“Då kanske att sammandrabbningen kommer att blifva här“, yttrade Tostarpsbonden.

“Ja, det tror jag att vi allesammans kunna slå oss i backen på“, utbrast Jan Stensson. “Tro inte att danske kungen efter den misslyckade stormningen af Malmö i slutet af förra månaden, skall sätta sin krigsmakt på spel genom att lemna den starka fästningen och staden. Ne-nej då; blir det något nappatag af, så varen vissa på, att det blir här“.

Och af de underrättelser, som då och då inlupo från det svenska lägret och någon gång, fastän ytterst sparsamt, från staden, framgick tydligt att någonting allvarligt var i görningen.

Efter denna lilla utflykt återvända vi till de båda qvinnorna på bänken.

Samtalet om kriget upphörde snart och Estrid sporde:

“Jag har inte sett till far på många timmar; hvar kan han hålla hus?“

“Ja, kära barn, det vet jag lika litet som du“, svarade fastern långsamt. “Det är nu bra länge sedan jag såg honom rida bort åt Tirup till“.

“Inte har han något ärende dit?“ mumlade den unga flickan mera för sig sjelf, men ändå så högt, att fastern kunde höra det.

“Ja, hvad vet jag“, inföll denna med nästan klanglös stämma. “Men han har väl någon uträkning, som inte rör oss kan jag tro“.

Stina hade nätt och jemt hunnit uttala sista ordet, då en manlig gestalt vek om det hörn, i hvars närhet bänken hade sin plats. Stina och Estrid reste sig hastigt och nego så djupt de kunde för socknens kyrkoherde Peter Jönsson Lundius, hvilken år 1660 erhöll Billeberga och Tirup på förord af lundabiskopen Winstrup.

Sedan kyrkoherden tagit plats mellan de båda qvinnorna, sade han, vänd till Estrid:

“Din fader har klagat för mig, att du är ohör-sam mot honom“.

Den unga flickan förstod genast hvarthän presten syftade och svarade för den skull:

“Jag följer mitt hjertas röst, och Gud skall nog ej tillräkna mig såsom en synd, att jag så gör“.

Då hon uttalade dessa ord sänkte hon det täcka hufvudet ned mot bröstet och afvaktade tåligt hvad den andlige hade att säga. Hans svar lät dock vänta på sig en god stund, ty det var en ganska qvistig sak, som Lundius hade fått att reda ut. Slutligen sade han, under det hans blickar glänste så ovanligt:

“Jag både hör på ditt tal och skönjer af uttrycket i ditt anlete, att din kärlek är ren och oskrymtad och att du ej fruktar de fördomar, som hafva rest sig upp mot din böjelse. Och då en god och allsmäktig Gud hafver i våra hjertan nedlagt den heliga känsla, som vi benämna kärlek, så — — följ den då mitt barn, ty man skall mera lyda Gud än människor“. Efter dessa ord, hvilka kommo Estrids vackra ögon att stråla af hänförelse, som blott en ren och oskrymtad kärlek kan skänka och som äfven hade den verkan, att gamla Stina fromt knäppte båda händerna öfver bröstet, under det hennes läppar rörde sig liksom till en tyst bön, reste sig kyrkoherden, fattade den unga flickans båda händer och sade: “Farväl så länge, mitt barn. Jag hoppas att efter krigets slut få välsigna din framtid vid sidan af den, som ditt hjerta valt. Den Högste vare med dig!“

Då Lundius kom ned till gårdsgrinden, stannade han plötsligt och satte båda händerna öfver ögonen. Det var ett norrifrån upphvirflande dammoln, som fästade hans uppmärksamhet. Molnet skingrades dock snart och ur detsamma framsprängde en ryttare.

“Det är far“, utbrast Estrid. “Hvad står nu på efter han kommer så der i fläng?“

“Han har kanske dansken hack i häl efter sig“.

mumlade Stina så tyst, att brorsdottren ej kunde höra det.

Då Jan Stensson red in på sin gård blef han något lång i ansigtet vid åsynen af församlingens själasörjare. Denne beslöt dock att smida medan jernet var varmt och förde därför den myndige bonden fram till Estrid, som rodnande och smått darande inväntade, hvad som komma skulle.

“Jakob“, sade nu kyrkoherden med fast stämma, “din dotters kärlek till Tage Vifeld är ren och stark som döden. Du måste låta dina fördomar falla. Ja“, fortsatte han och pekade mot staden, “ser du de krigarmassor, som vältra ut derifrån, och vet du hvad detta skall betyda. Kanske inom några timmar skall denna mark dränkas i blod, och måhända skall äfven vårt blod flyta ut här. Se därför till att du må kunna gå hädan med friden i hjertat“.

Jakob Stensson hade mer än en gång skiftat färg. Några minuter följde han med stirrande blickar de i tysthet uttågande danskarne, ryckte derpå sin hand ur prestens och rusade in i manbyggnaden utan att yttra ett enda ord.

Utan vidare äfventyr hade sergeant Starck anländt till Herrevads kloster och lemnat fångarne, Smör-Lasse, Lunge och Pelle i Oderljunga, hvilken hittats halft medvetslös i en åker utmed vägen, i säkert förvar. Det blef också nu bestämdt att Maria Spetz med barn och deras sköterska skulle stanna kvar medan inspektoren följde hären.

När denne i sällskap med Herlof en stund efter ditkomsten gick öfver borggården, hörde den sistnämnde sitt namn. Han vände sig åt sidan och möttes genast af Tages glada blickar.

“Du må tro att vi ha talat mycket om dig“, utbrast denne.

“Vi — — vi — —?”

Den unge mannen skakade på hufvudet till ett tecken att han icke förstod.

“Far din och jag och — —.”

“Ar far här?”

“Ja — — låt mig se — — han, står der borta vid den lilla kullen. Ser du honom?”

Herlof svarade ingenting, utan ilade bort till den gamle, som blef nästan utom sig af glädje öfver att finna sonen i lifvet. Gubben Klaus bekymrade sig ej mera om någonting annat än att få höra hvilka öden, som Herlof upplefvat sedan de skildes åt. Efter att hafva tagit plats på den lilla kullen berättade Herlof utförligt hur han haft det allt sedan det lyckades Dordi att fly från fästningen och ända till dess hon träffat fadren. Då han sorgset omtalade på hvad sätt den unga flickan åter fallit i Ottes händer, tröstade honom Claus med dessa ord:

“Misströsta ej; det rätta måste till slut vinna seger och elakheten gå under“.

Både inspektoren, Herlof och Päfvel hade erhållit tillåtelse att få följa den trupp, der Tage hade sin plats. Innan den hann riktigt fram till Torr-lösa kyrka gjorde den en kort rast vid ena dikeskanten. Claus hade då kommit till och ett ganska muntert glam förhöjde den särdeles lifliga stämningen. Den ena truppen efter den andra tågade förbi och alla helsade hvarandra med dånande hurrarop och:

“Ned med dansken! Stryk skall han få!”

Så kom der till slut en ryttartrupp framsprängande i karrier. Den skulle just passera förbi de vid vägkanten rastande soldaterna, när befälhafvaren, ryttmästaren Hummer, plötsligt gjorde halt. Han hade varseblifvit gubben Claus och vinkade honom till sig. Men innan pistolsmeden hann fram, kastade sig den ur snapphanarnes våld räddade yng-

lingen från den häst han red och sprang emot den gamle under det jublande ropet:

“Far, far!”

Och den gamle pistolsmeden? Han darrade som ett asplöf och han skulle, öfverväldigad af de gladaste rörelser, hafva segnat till marken, om icke Herlof skyndat fram och tagit honom under armarna.

“Hvar i Herrans namn har du vistats under denna långa tid, Grunne, mitt barn“, nära nog snyftade Claus. “Jag trodde så säkert att du var död“.

“Ja, det var ej långt ifrån två gånger“, svarade ynglingen, “men båda gångerna sände Gud välvilliga människor, som räddade mig, och nu sist var det — — ja så, han är borta — — nå, jag träffar honom nog“.

De, som några minuter derefter sågo Claus Brade, kände knappt igen honom. Han såg både friskare och yngre ut, tyckte de. Och han var så hjertinnerligt glad, att han icke kunde underlåta att för hvar och en bekant; ja, ibland för obekanta, tala om den lycka, som beskärts honom derigenom att han så oförmodadt fick återse den son, hvilken han redan för två år sedan ansåg vara död. Och det var ej heller någon, som icke af uppriktigaste hjerta lyckönskade den gamle, hederlige pistolsmeden.

Den lilla truppens hvila blef ej långvarig. En half timme hade knappt förflutit, då trumpeternas manande signaler kallade till uppbrott.

XXIV.

Högtidsdagen vid Landskrona.

1.

Krigsrådet.

Den trettonde juli var en af årets bönedagar och Karl XI försummade aldrig, så framt lägenhet fanns dertill, att högtidligen fira helgdagarne. Det var också i sin ordning, att den här, som kanske efter några timmar skulle gå fram i stridens blodiga tummel, förut stärkte sig med religionens tröst och ur hjertats djup anropade livvets och dödens herre om krafter att manligt kunna bestå i kampen mot den nära nog dubbelt så manstarka fienden.

Ty oaktadt konung Kristian lidit ganska kända förluster genom den misslyckade belägringen och stormningen af Malmö, hade han likväl på en synnerligen kort tid lyckats att uppbringa sin armé till omkring femton tusen man.

Det rädde nemligen i Danmark en nästan feberaktig åtrå efter att förvärfva åtminstone Skåne tillbaka och detta var ju ej heller underligt, ty med den provinsen hade ett af Danmarks rikaste och bördigaste landskap förlorats. När därför Kristian V efter motgången vid Malmö kom tillbaka till Köpenhamn och begärde nya trupper, skyndade det danska folket att utan knot gifva honom hvad han önskade. Han hade icke sådana vidlyftiga svårigheter i detta hänseende att öfvervinna som Karl XI.

Med de sista förstärkningar denne mottog dagen före uppbrottet från Herrevadsbro, kunde han ej förfoga öfver mera än vid pass nio tusen man. Bland dessa funnos lemningar af de tappre, som besegrat danskarna vid Halmstad och Lund och med hänsyn till det högre befälets krigsduglighet var han betydligt öfverlägsen sin motståndare.

Efter slutad högtidlig gudstjenst, hvilken för rättades af öfverhofpredikanten, den förut nämnde Haquin Spegel, hvilken lade hela sin vältalighet på läpparne, då han uppmuntrade de unge, såväl som de äldre, att icke rygga tillbaka för de hotande dödarne, utan gladt offra sitt lif för Sveriges ära och lycka, afsände Karl XI Nils Bjelke, öfverste för lifregementet till häst och endast trettiotre år gammal, att med ett tusen man undersöka danskarnes ställning. Kung Karl hade emellertid samlat en del af sina generaler och inväntade ifrigt Bjelkes återkomst.

Ändtligen kom denne och blef genast införd till kung Karl.

“Jag ser på eder allvarsamma panna, att ni ej kommer med riktigt hugneliga underrättelser“, utbrast konungen, då Bjelke väl hade satt fötterna innanför tröskeln.

“Eders majestät gissar rätt“, inföll öfversten. “Fienden innehafver en ställning, som ej kan angripas utan uppoffring af mycket folk, om ens detta hjälper“.

Kung Karls panna lade sig i djupa veck och han satt en stund med densamma lutad i ena handen.

“Berätta“, sade han slutligen med en viss häftighet. “Jag vill veta allt, äfven om det vore aldrig så hårdsmält och obehagligt“.

Nils Bjelke kunde naturligtvis icke göra några undanflykter. utan började:

“Så fort jag kom ett stycke öster om Tirups kyrka, upptäckte jag genast fienden och ehuru han

utan tvifvel såg min styrka, gjorde han ej någon min af att angripa“.

“Min käre Bjelke“, inföll konungen något hastigt, “jag vill ha reda på fiendens ställning och ingenting annat“.

En skarp rodnad flög upp på öfverstens kinder vid denna ampra tillrättavisning och det såg ut, som han helt och hållet skulle komma af sig.

Men efter några sekunder fortfor han, liksom intet motigt skulle hafva inträffat:

“För att komma åt fiendens venstra sida är det nödvändigt att passera öfver ett vidsträckt träsk, som förekom mig ganska misstänkt. Den högra sidan skyddas af en delvis ganska strid bäck och fronten af en betydligt hög stenmur. Det lyckades mig att fasttaga en i den trakten boende karl och han berättade att bakom stenvuren hade danskarne kastat upp en jordvall af ansenlig höjd och i muren gjort mer än trettio gluggar för sina kanoner. Framför denna jordvall utbreda sig Landskronaslätterna, hvilka helt och hållet bestrykas af det fiendtliga artilleriet. Detta är allt hvad jag kunnat inhemta“, slutade Nils Bjelke.

Såsom förut lutade kung Karl hufvudet i ena handen och försjönk i eftertankar. Att han icke var belåten med den af Bjelke meddelade underrättelsen, det framgick tydligt af de vexlande rörelserna i hans drag. Slutligen lyftade han upp hufvudet, såg sig forskande omkring och sporde:

“Hvad synes eder?“

Generalmajoren J. B. Schönleben var den, som först svarade:

“Jag rädes icke för en dust med våra fiender, men då förhållandet är sådant, som öfverste Bjelke utmålade det, så afråder jag ifrån att angripa en så väl förskansad fiende rakt i bröstet“.

De öfrige generalerna voro af samma mening

som Schönleben. Endast von Ascheberg hade en annan plan.

“Jag föreslår eders majestät“, sade han på sitt vanliga öfvertygande sätt, att i stället göra en sväng åt söder och försöka komma emellan danska hären och staden. Då måste fienden ovilkorligt förändra ställning och vi kanske få lättare tillfälle att angripa honom“.

Det syntes tydligt, att generalernas motsägelser mot hans egen vilja retade Karl XI. Skulle inte han få bestämma, som han ville.

“Herrar genraler“, sade han för den skull med orubblig fasthet i tonen, “nu har jag så länge gått nnda för fienden, att det måste sättas en gräns för dessa återtag. Ja“, slutade han och lät den högra knutna handen ganska tungt falla ned på bordet, “*äfven om jag nödgas uppoffra ända till den siste soldaten i min här, så skall jag uppsöka min fiende i hans eget läger och antingen segra eller dö*. I morgon bitida skall hären vara färdig att bryta upp“.

“Gud gifve att lyckan ville vara med oss“, yttrade Schönleben till von Ascheberg, när de gingo ifrån konungen. “Hvart den der hastigheten till slut skall bära, det — —“.

“Prat“, afbröt den stridslystne krigsbussen och slog Schönleben, hvilken sedermera blef gift med hans syster Anna Elisabeth von Ascheberg, lätt på axeln, “du, som är så pass gammal, har väl hört att lyckan står den djerfve bi, och att om man ingenting vågar, så kan man heller icke hoppas att vinna någonting. Tärningen är nu kastad och vi veta båda två med hvarandra, att hvar och en af oss skall fylla sin pligt“.

“Ja, in i döden“.

2.

Under askens grenar.

På en fullkomligt molnfri himmel höjde sig den eldröda solskifvan öfver de östra skogarne morgonen till den i Skånes, särskildt Landskronas, historia så minnesvärda fjortonde juli 1677. Vädret var lugnt och allt i naturen förebådade en varm dag.

Ja, den blef icke allenast varm, den blef het och det i dubbel bemärkelse.

Från trakten kring Tirups kyrka syntes några ryttare i sakta skridt rida in på Sillehed eller Ylleshed, en vidsträckt slättmark mellan den nämnda kyrkan och Rönneberga högar.

Kosan styrdes rakt på ett väldigt askträd, sedan kalladt Spethultsträdet, som stod der enstaka på slätten, utmanande liksom en jätte och med sina lummiga grenar gifvande ett välkommet skydd åt den vandrare, som i qväfvande sommarhetta nödgades passera den annars trädlösa Sillehed.

Ryttarne voro Karl XI, Helmfelt, von Ascheberg, Schönleben, Per Hierta, Nils Bjelke och några andra. Efter dem följde några af konungens lifknektar med en enkel frukostanrättning.

Kung Karl var denna dag vid ett ovanligt godt lynne och detta smittade så småningom alla de andre utom Helmfelt. Han försökte visserligen att synas glad och det lyckades ryckvis, men så fick vemodet åter öfverhand och då var glädjen borta.

Karl XI var en artig och förekommande värd och samtalet rörde sig, egendomligt nog, icke mycket

om den förestående bataljen. Den var ju också redan beslutad och mycket var därför icke att nu orda derom.

Endast så mycket vidrörde kung Karl detta, att han yttrade, då han höjde sin vinbägare för att dricka sina tappre generaler till:

“Se på detta herrliga och fruktbara landskap, som här ligger utbredd framför oss. Det har min fader införlivat med Sveriges krona och nu vill man rycka det ifrån oss. Är det icke värdt tio, ja femtio hårda duster för att försvara detsamma! Ja, mitt lif gifver jag gerna om jag dermed kan förkofra mitt fädernesland och öka dess magt och anseende“.

Efter dessa ord tömde konungen bägaren och hans exempel följdes af alla de andre. Då Helmfelt skulle föra sin bägare till läppare, råkade han att med högra armbågen stöta till en trädgren. Följden blef att en del af vinet spilldes ut öfver kyllret, hvilket färgades purpurrödt. Helmfelt tömde dock bägaren och sade derpå, under det han pekade på bröstet:

“Der detta ädla vin nu flutit öfver mitt kyller, kommer måhända mitt hjerteblood att rinna innan solen döljer sig i det vida hafvets böljor“.

Under andra förhållanden skulle troligtvis ingen fäst sig vid dessa ord, utan blott ansett dem såsom skämt, men nu låg det i sjelfva tonfallet någonting så besynnerligt samtidigt med att Helmfelts ansigte hade blifvit ovanligt blekt.

“Hvad står på, fältmarskalk“, utropade Karl XI och betraktade oroligt den frejdade krigaren. “Har ni kanske plötsligt blifvit sjuk?“

“Nej“, svarade Helmfelt och tvingade sig att le, men det syntes nog att under detta konstlade leende fanns någonting djupare vemodigt, någonting som påminde om evighetsaningar. Och han slutade:

“Jag kom att påminna mig en dröm, som jag hade i natt“.

“Hur var den drömmen?“ sporde konungen och alla de andre syntes besjälade af nyfikenhet.

“Jag drömde“, sade Helffelt och hans röst hade en så besynnerlig klang i sig, „att jag fick bud efter mig från en annan verld. Annu ljuder i mina öron den smekande stämman, som talade till mig i drömmen: 'Kom, vi vänta dig i dag; rum är redan beredt åt dig'. Så manade mig stämman och jag vaknade, badande i svett“.

Då fältmarskalken tystnat, hördes icke det minsta ljud; det förekom, som om allas andedrägt plötsligt stannat af. Då bröt ändtligen von Ascheberg tystnaden med dessa ord:

“Ja, hvem vet, hur många af oss, som få se den nedgående solen! Men vi spela ju här hvarje dag om lif och död. Det finnes i hela svenska hären, det är jag säker på, ingen man från den högste till den lägste, som ej med gladt mod gjuter sitt blod för konung och fädernesland. Lefve konung Karl XI och med honom vårt älskade fädernesland!“

Kraftiga “hurra!“ följde på dessa ord, och den tillfälliga förstämning, i hvilken Helffelts dröm försatt alla, var inom kort som bortblåst.

Men innan uppbrottet skedde, föreslog Karl XI att alla skulle rista in sina namn i askens väldiga stam. Så skedde.

“Nu till häst, mina herrar“, utbrast kung Karl. “Hären skall nu snart vara framme, så att vi må kunna genast gå lös på vår fiende, som helst föredrager att krypa bakom gärdesgårdar och jordvallar, än att möta oss bröst mot bröst på öppna fältet!“

Det vemod, som förut besjälade Helffelt, var nu alldeles borta. Han fick nu icke heller tid att egna någon tanke deråt, ty på afstånd framskymtade redan de mörka, svenska soldatleden och de kära, fladdrande fanorna.

Och decenniernas vindar susade genom det väldiga askträdets grenar, men ännu hundra år efter den tidiga frukosten, kunde man, uppgifver en författare, läsa de vid detta tillfälle i stammen inristade namnen.

3.

I ladan vid Billebergaån. Brottslingens dröm.

Asmundtorps socken är annex till Landskrona stadsförsamling. Kyrkan är belägen straxt norr om landsvägen. Mellan denna och det nämnda templet lopp, och löper väl ännu, en sockenväg i öster och vester.

Denna här nämnda landsväg följes, likasom i Billeberga, så äfven i gränsförsamlingen Asmundtorp, på sin södra sida af den i många krockar sig slingrande Billebergaån.

Om man från annexkyrkan gick i rak sydlig riktning ned till åbrädden, skulle man vid tiden för denna skildring stöta på en mer än till hälften förfallen lada, som endast hade några bredvid stående träd att tacka för att den ej helt och hållet ramlade öfver ända. Blott vid ena gafveln fanns någon liten tillstymmelse till halmtak annars var ladan helt och hållet öppen för såväl väder som vind.

Straxt efter solnedgången den 13 juli smögo sig tre karlar och en qvinna ned mot den nämnda ladan. Det syntes tydligt ej allenast af uttrycket i deras anletsdrag, utan äfven i de aldraminsta

rörelser, som de gjorde, att de voro rädda för upptäckt. Också utbrast Otte Skiel, ty det var han och hans sällskap, som uppträdde på denna plats, när de väl hade hunnit komma öfver den låga stenmur, som skiljde vägen från åstranden:

“Det var då för väl att vi så lätt blefvo qvitt ryttarne, ty hvem vet i hvilka äfventyr vi annars kunnat råka, och — —“.

“Hvad beträffar äfventyr, så har jag en aning om att vi få upplefva ännu flera innan det slutar“, afbröt den jättelike Tore. “Det ser minsann ut, som om en blodig strid ej skulle låta vänta på sig så länge“.

“Ja, jag tyckte att dansken mumlade något derom ibland“, inföll Kåre krögare.

Otte tog nu till ordet och han skonade icke danskarne, hvilka ej kunde tillåta honom att draga in i staden. Det var hans lycka, att någon spejande dansk ej fanns i närheten.

Tore hade under tiden gjort en “titt“ in i ladan. Då han derefter stack ut hufvudet genom dörren, utbrast han och gjorde en ganska ful grimas:

“Det ser långt ifrån inbjudande ut här inne, men bättre något än intet, heter det. Och för resten är man under krigstider så illa tvungen att hålla till godo med som man får det. Stig in, så få ni själfva se“.

Så fort Dordi trädde in i ladan, upptäckte hon genast, hvar den lilla tillstymmelsen till tak fanns. Hon skyndade genast dit bort och sjönk pustande ned i ett hörn. Och oaktadt aftonluften var nästan het skakades hennes kropp bokstafligen, som om frossbrytningar härjat i den.

Det var en gnagande ängslan, närmande sig förtviflan, som orsakade detta hennes tillstånd. Den förfärliga cellen i fästningen skulle ju blifva hennes lott, så hade fadren hotat henne med, och hvem kunde säga henne om hon någonsin mera skulle få

återse den, hon höll så kär. Hon kände att tårarne med all makt ville bryta fram, men med nästan öfvermenschliga ansträngningar lyckades det henne att mota dem.

“Jaså, du ligger der borta“, utbrast Otte, då han fick syn på dottren. “Der får du ej ligga, ty — —“.

Vi veta af det föregående att Kåre och Tore förut “gjort front“ gent emot köpmannens sätt att behandla sin dotter. De gjorde så äfven nu, och liksom förra gången måste Otte svälja den sjudande harmen och draga sig tillbaka. Han yttrade likväl hotande:

“Må hon ligga der då, men skulle hon bereda sig tillfälle att rymma, då få ni bära skulden derför“.

“Rymma“, utbrast Tore och skrattade föraktligt, “hon kan ju nått och jemt stå på sina ben.

Länge dröjde det icke, förrän alla fyra hade insomnat. Vid midnattstid började Otte Skiel att oroligt kasta sig af och an på den halmbädd, som han tillredt åt sig. Det syntes tydligt att han var under inflytande af en ohygglig dröm. Och snart började det äfven höras. Vildt slående omkring sig med armarne stönade han:

“Bort — — bort! — — Rår jag för att — — att kaptenen — — äntrat den skuta, du är på — — jo — — jo, han har gjort rätt — — en så dyrbar laddning har jag ej råd att förlora — — och — — nu är lasten min — — bort, sjunk i djupet, då tiger du för alltid — — må afgrunden uppsluka dig — — pojke — — ah, nu kastas du ut — — nu — — nu. Styr hem, kapten — — bra gjordt! Men, berga — — lasten — — innan den går — — ned till — — bottnen! Bra — — ha, ha, ha, ingen har — — blifvit räddad — — Ah!“

En tung suck och Otte Skiel sof åter tungt. Men i hörnet reste sig Dordi till hälften upp och

mumlade under det hon knäppte händerna tillsammans öfver bröstet och kallsvetten perlade på hennes panna:

“Det är då sannt, hvad stadsfolket hviskar. Store Gud, jag är en mördares dotter!”

Den förfärliga spänning, i hvilken hennes själ hållits under fadrens monolog, hade till följd att hon halft medvetlös åter sjönk ned i hörnet. Ingen mer än hon hade varit vaken och hört Ottens hemlighet.

4.

Svenska härens uppställning. Den som söker, han finner.

Den svenska hären var uppställd på fyra kolonner. Ytterst på högra flygeln gingo de småländska bönderna och anfördes af landshöfdingarne Lejonsköld och Liljencrona. Bakom dem kom trossen.

Härens högra flygels främre träff (linie) fördes af Rutger von Ascheberg, den bakre af Nils Tureson Bjelke. Bland andra trupper funnos der lifregementet till häst, som fördes af Bjelke sjelf, fotfolket af Mortaigne, samt drabanterna. Det var denna flygel, som Karl XI följde under slaget. Venstra flygelns första träff anfördes af Johan Benediktus Schönleben, den andra af Lybecker och bestod till största delen af vestgötaryttare under Per Larsson Hierta samt fotfolk under Kaspar Sperling. Vid denna flygel höll sig fältmarskalken Helmfelt. Midten (centern) fördes af general Schultz, en

af härens mest erfarna krigare. Der stodo Kristofer Gyllenstjerna med lifgardet, Börstel med vestgötarne med flere. De småländska bönderna ställdes dels på höjden öster om Tirups kyrka, der en vagnborg bildats, dels på kyrkogården. Artilleriet fördes af öfverste Kristen Karlsson Liljeberg.

I denna ordning och brinnande af stridslust ankom den svenska hären tidigt på morgonen den fjortonde juli till Tirups kyrka och gjorde halt der.

Här blef åter ett krigsråd hållet, dock ej långvarigt. Efter dess slut red von Ascheberg, åtföljd af en grefve Douglas samt en lifknekt, ut för att speja efter fienden. Plötsligt fick han under denna ridt syn på några danska ryttare, hvilka stannat på en liten kulle, ej särdeles långt ifrån den svenska styrkan.

“Det skulle vara ganska treffligt att få språka med de der herrarne“, utbrast von Ascheberg, som började att få något bättre lynne, då han fick sigte på danskarne.

Med dessa ord red han med sitt följe käckt fram mot fienden.

“Grefve“, utlät han sig efter några minuter, bedrager mig ej mina ögon, eller bär inte den ene galonerad dräkt?”

“Jo“.

“Det är således en högre officer“, mumlade von Ascheberg, och då han straxt derpå befann sig på skotthålls afstånd från kullen, skrek han till danskarne: “Hållen stånd, om I ej ären fege!“

Med dessa ord gaf von Ascheberg eld, men utan att träffa. Från danska sidan svarades men med samma resultat. Följden af von Aschebergs modiga uppträdande blef dock att danskarne skyndade undan.

“Det var märkvärdigt att jag ej kan få tag i dem“, brummade generalen, “men“, fortfor han mera för sig sjelf, “jag ger mig ej förrän jag utspanat

deras tillhåll. Bjelke såg ju hela danska hären och nu är den totalt försvunnen som genom ett trolleri. Dock, inte skall danske kungen lura mig; jag anar åter försåt“. Högt sade han derpå till Douglas:

“Från den der vester om kyrkan liggande kullen blir det kanske möjligt se någonting. Vi skola göra ett försök“.

Sagdt och gjordt. Ryttnarne sprängde upp på kullen och fingo se — platt ingenting. Förargad utropade von Ascheberg och kramade våldsamt värj-fästet:

“Utaf det här spektaklet begriper jag så godt som intet. Väl kunna vi härifrån se långt på andra sidan Rönneberga högar och ända ned till Landskrona stad, men den fiendtliga hären den är osynlig. Och liksom för att gäcka oss har den skickat ut några ryttare, som tumla om här och der på slätten. Jag måste tillbaka till kungen“.

Denne hade emellertid satt hären i marsch och hunnit tillryggalägga ungefär halfva afståndet mellan Tirups och Nöbbelöfs kyrkor, då von Ascheberg sprängde rakt emot honom.

“Nå, ropade Karl XI innan von Ascheberg fullt hann fram, “hur ligger landet, eller rättare fienden?“

“Ja, det är just det, som jag ännu inte vet“, svarade generalen och aftorkade det svettdrypande ansigtet. “Det synes vara trolleri med i spelet, men jag släpper ej af, förrän jag fått lösningen på gåtan“.

“Och ni tror, att ni skall få den lösningen?“ sporde konungen och såg ej så litet tviflande ut.

“Jag måste hafva den“, svarade generalen med tonvigt på hvarje ord, “ty den som söker, han finner, heter det“.

“Men“, yttrade konungen, “då ni sökt öfver hela Ylleshed och ej funnit, hvar skall ni nu söka?“

“Jag vill göra ett sista försök och följa den aning, som nyss slog mig för pannan, nämligen att

fienden dolt sig i den ganska djupa och trånga dalgång, genom hvilken Billebergaån flyter. Tillåter eders majestät att jag gifver ett råd?”

“Gerna, min käre von Ascheberg. Ni är en högst erfaren krigare redan från trettioåriga krigets blodiga dagar, och jag har eder att tacka för hvad jag har lärt mig. Tala öppet!”

“Stanna då här!”

Den kække krigaren yttrade ej mer än dessa tre ord och sprängde derpå i karrier mot söder.

Karl XI lydde rådet och gjorde halt, och ej långt derefter dånade svensk lösen ut öfver de öde slätterna.

Konungen och hans omgifning lyssnade uppmärksamt om ej svar skulle gifvas. Det kom efter en stund men från så långt håll, att det förnams endast som ett doft mullrande. Det var också från Landskrona och ej från den danska hären som den svenska lösen besvarades.

Straxt norr om Billeberga kyrka och på vestra stranden af den lilla bäck, som från Billebergaån flyter norrut och slutar vid den romantiskt sköna Billeberga källa, är Billes hög belägen ungefär trettio meter öfver hafsytan. Från krönet på denna kulle har man en herrlig utsigt öfver staden Landskrona med dess slätter, ön Hven, Köpenhamn och Seeländska kusten. Sägnerna omtala också att de tre Karlarne (X:de, XI:te och XII:te) härifrån gjort ganska många och viktiga iakttagelser. Hvad namnet på högen beträffar anses det härleda från Sten Bille, som på fjortonhundredratalet var befälhafvare på Helsingborgs slott och generalguvernör öfver Skåne. Namnen Billeberga, Billesholm, Billinge med flera andra ställen sägas också fått sin benämning efter samma person.

Det var på denna hög som von Ascheberg modigt red upp för att göra den sista spaningen. Men i den djupa ådalen kunde han ej upptäcka någon

fiende. Förtretad ämnade han begifva sig derifrån, då han, liksom af en händelse, kom att rigta sin tub mot norr.

“Ändtligen“, utbrast han och synade skarpt den långa och höga jordvall, som i nordlig riktning sträckte sig tvärs öfver Ylleshed blott några tusen fot ifrån den plats, der han stod, “har jag fått tag i er, hur omsorgsfullt ni än gömt er. Det skall inte dröja länge, förrän vi skola tvinga er att lemna det der smyghålet“.

Med dessa ord ilade han så fort springaren kunde lägga ut till den svenska hären.

Kung Karl märkte genast på von Aschebergs blossande anlete och tindrande blickar, att han medförde viktiga underrättelser, och red honom för den skull till mötes.

“Om eders majestät fortsatt marschen en half timme till, så hade hela hären varit förlorad“, ljöd von Aschebergs helsning.

Karl XI studsade.

“Ja“, fortfor generalen och pekade mot vester, bakom den långa jordvall, som skymtar der borta, ligger hela danska hären väl gömd. Jag har sett det tydligt och har kunnat räkna ända till trettiosex skottgluggar, hvar och en med en kanon uti“.

Karl XI trodde knappt sina öron, men då von Ascheberg i det hastigt sammankallade krigsrådet upprepade sin berättelse, uppgjordes ögonblickligen en ny plan för anfallet.

Innan kung Karl skiljdes från den kække generalen, tryckte han varmt dennes båda händer och utbrast:

“Ni har räddat hela arméén åt fosterlandet. Belöningen skall ej uteblifva“.

“Ja“, svarade von Ascheberg tryggt, “jag sökte och jag fann“.

5.

Högra flygelns strid. De frivillige. Den "vilda jagten".

Vid framkomsten till Tirups kyrka träffades, liksom genom en tyst öfverenskommelse, gubben Claus, hans båda söner, Holger Spetz, Tage Vifeld och Herlof på kyrkogården utanför koret. En glad förtröstan lästes i allas blickar utom i Herlofs, och det var ju icke att undra på. Mer än en gång hade Claus försökt att trösta honom, men alltid erhållit detta svar:

"Jag kan ej blifva som jag förut varit, förrän jag befriat Dordi ur hennes grymme och hertlöse faders händer".

Och detta svar afgaf han äfven nu, då Claus i de öfriges närvaro mildt förebrådde sonen dennes tungsinthet.

"Herlof", tog då Tage till ordet, "inte må du tro att du vinner henne tillbaka med att hänga läpp och se surmulen ut. Ne-ej, du! Då som först går det riktigt på tok. Ryck upp dig, det är det bästa råd, jag kan gifva. Snart nog stå vi kanske öga mot öga med danskarne och hvem vet hvad som kan inträffa derunder. Jag skall tala om för dig, att jag har en aning, att Otte ej hunnit fram till staden, ty under de sednaste dagarne har allt varit i det största virrvarr der. Han kanske — —."

"Ar död och Dordi med honom", afbröt Herlof dyster.

Nu blef gubben Claus riktigt förtretad och han stod just i begrepp att börja en mustig straffpredikan, då Tage, som ville afleda densamma, fortfor:

“Jag har ett förslag att göra eder. Viljen I höra det?”

“Ja“, lät det enstämmit från allas läppar, till och med från Herlofs.

“Nåväl. Jag har fått kungens tillåtelse att få strida med hans garde. Det står, som vi veta, på högra flygeln, den kungen sjelf skall följa. Vill ni, så skall jag försöka att också få in er dit?”

“Om vi vilja“, utbrast Holger Spetz under det hans ögon glänste. “Det finnes väl ingenting herrligare än att få kämpa under sin konungs egna ögon, och — —“.

“Sakta, sakta, kungen kommer der“, hviskade i detsamma Claus.

Kung Karl hade också i detsamma inträdt på kyrkogården för att se efter hur smålandsbönderna hade det. Vid åsynen af honom drogo sig de frivillige bort från kyrkans kor och ställde sig vid den temligen höga kyrkogårdsmuren.

Dock ej alla. Den oförskräckte Tage Vifeld gick i stället rakt fram till Karl XI och anhöll att han måtte få sina vänner med sig till gardet. Sin anhållan slutade han sålunda:

“Och jag försäkrar eders majestät, att hvar och en af dem, till och med gubben Claus, skall slåss minst för tre“.

“Det var duktigt“, utbrast kungen, som fann sig väl tilltalad af den unge mannens rättframma uppträdande. “Nå“, fortfor han en smula skälmsaktigt, “eftersom du har fällt ett godt ord för dem, så må du få din vilja fram“.

Och med dessa ord skyndade Karl XI bort till en annan del af kyrkogården.

“Hurra, det gick som en dans!“ ropade Tage då han kom bort till de väntande. “Vi tillhöra nu konung Karl XI:s tappra garde. Var lugna ni pojkar, jag skall nog skaffa er pikar och muskötter.“

När de frivillige kort derefter lemnade kyrkogården, sade Herlof i det han varmt kramade Tages hand:

“Du har nog rätt i hvad du nyss yttrade till mig i förebrående ord. Jag inser det nu sjelf och skall med all makt försöka att godtgöra mitt fel. Det kan ju hända, att lyckan då vänder sig till mig“.

“Rätt så, min son“, inföll gubben Claus, som hört allt, “så skall en man tala.“

Der svenska hären efter sin återmarsch nu stod söder om Rå-ån emellan Tirups och Sireköpinge kyrkor hade den mot norr utsigt åt de der liggande, höga buskarne samt hustaken i Sireköpinge by.

Mot öster utsträckte sig den kala, enformiga Ylleshed, vid hvars slut framskymtade spridda, af löfträd omgifna gårdar i Billeberga, Årup, Norra Möinge och Asmundtorp.

Men ännu syntes ej en skymt af danska hären. Detta förtretade till den grad Karl XI, att han med hetsig stämman utbrast:

“Aldrig har jag förut trott, att konung Kristian skulle vara feg, men nu märker jag, att så är förhållandet!“

Då utbrast Nils Bjelke, som befann sig i kung Karls närhet:

“Ers majestät, jag tror mig veta ett sätt att locka fram honom“.

“Säg det fort“, ifrade kung Karl, under det hans kinder glödde.

“Om ers majestät låter skjuta *dubbel lösen*, så —“.

“Ni har rätt, Bjelke“, afbröt konungen hastigt.

“Svarar han ej på denna så tydliga utmaning, då —“.

Karl XI fullbordade ej sin mening. En stund derefter dånade också den dubbla svenska lösen öfver nejden.

Denna djerfva och på samma gång pockande utmaning gjorde tillbörlig verkan. Danska arméen skyndade ut ur sin fasta ställning för att bjuda de utmanande svenskarne spetsen. Inom kort stodo härarne midt emot hvarandra, färdiga att på gifvet tecken börja den blodiga leken. Svenskarnes fältrop var: "Hjelp Jesus!"

Då Kristian V genom den svenska härens återgående och intagande af en ny ställning såg att hans väl uttänkta plan till sina motståndares förderf blifvit upptäckt, harmades han storligen. Till att öka denna känsla bidrog ej heller i ringa mån det trots, som låg i den sista uppmaningen, den *dubbla* svenska lösen. Han beslöt för den skull att med all kraft angripa motståndarnes venstra flygel, den han såg vara något blottad. Han uttågade för den skull med sin högra flygel och befallde de öfriga trupperna att stanna qvar ännu så länge.

Men ödet hade annorlunda beslutit. Då generalerna Walter och Rumohr, anförare för venstra flygeln, och general Ryssensten, som förde midten, såg den högra flygeln aftåga, ilade också de efter.

Emellan Tirup och Sireköpinge löper en icke så särdeles bred dalgång med ganska höga kanter. På den norra kanten stodo svenskarne, på den södra danskarne. Båda härarnes artilleri stodo midt emot hvarandra, det svenska framför högra flygeln, det danska framför den venstra. Det var dessa förstörelseverktyg, som öppnade striden och dundrade emot hvarandra inemot en hel timmes tid utan att kunna göra någon nämnvärd skada.

Innan Kristian V beslöt sig för att antaga sin motståndares utmaning hade han försigtigtvis afsändt

all sin tross till Landskrona. Anade han kanske att lyckan skulle vara honom lika ogünstig här, som i det förra fältslaget vid Lund?

“Nej, nu står jag sannerligen inte ut längre! Här hafva nu kanonerna hållit på en hel timma, och ändå tvekar fienden. Det blir för enformigt i längden och ingenting uträttas. Följen mig, gossar, så skola vi se om dansken kan ryckas upp af våra svenska klingor!”

Med dessa ord satte Karl XI sig i spetsen för drabanterna, en ej synnerligt stor skara, rusade ned för norra slutningen, ungefär en half fjerdingväg endast från Sireköpinge, och lyckades efter väldiga ansträngningar att komma öfver det i dalgångens botten liggande breda och något oländiga träsket.

Uppe på dalgångens södra sidohöjd väntade några danska sqvadroner bakom en rätt ansenlig jordvall. Men hvarken denna omständighet eller den relativt branta stigningen kunde afskräcka kung Karl och hans drabanter.

Man pratar så mycket vidt och bredt om Karl XII:s oförskräckthet i farorna, och att han aldrig räknade sina motståndare utan gick dem käckt på lifvet hur talrika de än månde vara och hur svåra hinder, som än mötte. Nå väl! Hans fader var icke en bit bättre åtminstone vid det här skildrade tillfället.

I hvinande fart bar det af uppför branten och mot de bakom vallen stående fienderna.

De danske officerarne stodo helt förbluffade öfver detta våghalsiga, nästan vanvettiga, anfallande det var i den första häpenheten, som de ej kommo sig före att möta angreppet. Hade detta skett, skulle tvifvelsutän de svenska drabanterna hafva blifvit

hufvudstupa tillbakakastade ned i träsket. Då fick danske befälhafvaren en idé, som han genast började sätta i verket. Han undvek nemligen strid, men inom några ögonblick var den svenska truppen omringad. Död eller fångenskap hängde som ett Damoklessvärd öfver hans och hans drabanter hufvud. Utan motstånd skulle de dock ej gifva sig och störtade därför på de närmaste fienderna.

“Hurra, hurra!” dånade det plötsligt utanför den danska ringen; den sprängdes inom några ögonblick och i spetsen för några sqvadroner ur lifregementet till häst framstörtade den tappre öfverstelöjtnant Zelow. Striden blef nu häftig, enär danskarne fingo hjälp, och det såg en stund visst icke lofvande ut för svenskarne. Karl XI var midt uppe i stridshvimlet och fäktade sjelf som den simplaste drabant. Alla gjorde under af tapperhet, och kung Karls uppmuntrande stämma hördes öfver larmet.

Då störtade ånyo en svensk ryttartrupp uppför dalgångens södra höjd. Det var bakre träffens anförare, Nils Turesson Bjelke, som i tid varsnat kamraternas fara, och med några sqvadroner ur sitt eget regemente blixtnabbt ilat till hjälp. Danska styrkan drefs nu på flykten och förföljdes ursinnigt af svenskarne.

Karl XI:s våghalsiga anfall med drabanterna hade alltså burit segerns frukter med sig på detta håll. Största delen af den danska venstra flygeln stod ännu kvar, tappert värjande sig mot von Ascheberg. Denne sparade sig lika litet som hans motståndare, Walter och Rumohr. På sin stridshäst “den ädle Friskopp”, såsom en författare benämner honom, flög den svenske generalen från trupp till trupp, och hvart han kom tog svenskarne nya, bastanta tag och vräkte undan de fiendtliga massorna.

Men så kom en kula; “Friskopp” stegrade sig och fick ej mera bära sin herre till seger. Nästan i samma ögonblick stupade också den tappre öfver-

stelöjtnanten von Post, och det började till slut se ganska betänkligt ut.

Glödande af stridslust hade gardena hittills overksamt nödgats åse kamraternas väldiga strid. Här och der i leden började också knotet att ganska högljudt låta höra sig. Hundratals långtande blickar mätte dalgångens botten. Ack, hur skulle icke deras egare flyga öfver hindren der nere, och alpjägaren kunde ej fortare klättra uppför de branta stigarne än de svenska gardena skulle uppnå den södra höjden.

Se bara på de fem frivillige, som hade sin plats ytterst i första ledet. Sida vid sida stodo de der, nästan skälfvande af ifver öfver att ej få visa hvad de dugde till. Intet ord talades dem emellan, men de tysta blickarne framförde ett så mycket vältaligare språk, under det deras fingrar klämde pikstängerna så våldsamt, att det syntes blod under naglarne. Spänningen ökades för hvarje minut, och gardenas chef, den hjeltomodige Kristoffer Gyllenstjerna, trodde sig ej kunna vänta längre, såsom han yttrade till kapten Berndt von Liewen, densamme som året förut i slaget vid Lund istället för major Hartfort antagit en dansk kaptens utmaning till envige och efter en kort strid genomborrat honom.

“Jag fruktar för att jag ej längre kan styra mina pojkar och —“.

“Ja, det jäser oemotståndligt i hvartenda led“, afbröt von Liewen.

För att ej i nöden väcka danskarnes uppmärksamhet, lät Gyllenstjerna hvarken röra trummorna eller gifva tecken med trumpeterne. Befallningarne gäfvos i tysthet.

O, hvilken glädje lyste ej nu i kämparnes ögon; de kunde knappast stå stilla; det var som om den norra backens mark brände deras fötter. Då ljud ändtligen det efterlängtrade kommandoordet:

“Framåt!“

En lavin kan ej med vildare fart rusa utför bergets sidor, än gardena störtade ned i dalgången.

“Hvad är det för ena våghalsar, de der fem, der framme?” sporde Gyllenstjerna och vände sig till Liewen.

“Låt mig se. Ah, det är de frivillige, som fått konungens tillåtelse att följa gardena”.

Det var så också. De sprungo ett stycke framför de öfriga. Plötsligt skrek Herlof:

“Hjelp mig att få upp far ur träsket!”

Claus Bradø hade kommit ned i ett gyttjigt ställe med båda benen, men snart var han uppdragen igen.

De stormande aktade knappast den södra stigen. Framåt gick det med blind fart. De förste, som bröto in i danskarnes led voro de frivillige, och deras långa pikar härjade blodigt i de fiendtliga sqvadronleden. Fåfängt sökte Walter och Rumohr att samla sina allt mera vikande skaror. Den förstnämnde stupade inom kort, och då Rumohr ville bestiga en annan häst, blef han kullslagen och inom ett par sekunder tillfångatagen.

Just som handgemänget var som vildast, sågo Herlof och Tage, hvilka kämpade sida vid sida, en lång huggvärja svängas öfver sina hufvud. Det var ett ögonblicks verk för den sistnämnde att borra piken in i hästens bringa. Ryttaren gjorde en kullerbytta men kom ej upp då han ville, ty Herlof kastade sig med hela sin tyngd öfver honom. Ett par minuter derefter fördes dansken som fånge in i gardesleden.

“Hvem har tagit öfversten till fånga?” hördes i detsamma en röst i närheten. Det var von Ascheberg, som frågade så.

Ett par officerare visade på Tage och Herlof.

“Jaså, du är framme nu igen”, sade generalen leende och klappade Tage på axeln. “En kapten vid Linneröd och en öfverste vid Tirup, det der bå-

dar godt. Snart får du väl också danske kungen på listan!“

“Ja, Gud gifve att det vore så väl“, utbrast Herlof.

“Bra“, yttrade von Ascheberg, “när jag träffar kungen, skall han få veta af er bragd“.

En hop nyutskrifne danskar skyndade nu sina vikande kamrater till hjälp, men redan vid första sammanstötningen kastade de bort sina vapen och skingrades som agnar för vinden.

Då började den “vilda jagten“ från svenskarnes sida, och trots det att de många grafvarne och jordvallarne lade svåra hinder i vägen, upphörde denna jagt ej förr, än danskarne försvunnit bortom Norra Möinge och Asmundtorp, och då visade klockan mellan ett och två eftermiddagen. Den svenska högra flygeln hade på ej fullt en timma skingrat och delvis förstört danskarnes venstra flygel samt eröfrat nästan hela deras artilleri.

6.

Venstra flygelns och midtens strider.

Danskarnes högra flygel anfördes af Kristian V och hans broder, prins Georg, samt under dem af general Meerheim, en af danska arméns skickligaste officerare. Den fördes genast mot den svenska venstra flygeln. Det var inemot middagstiden som de båda flyglarne stötte tillsammans. Svenskarne anföllu genast, men blefvo på ett så kraftigt sätt mottagna, att de måste stanna. Kung Kristian hade

också här till sitt förfogande de yppersta regementena i sin armé, hvarförutom kejsrerliga och münsterska hjälptrupper understödde dem.

Till olycka för svenskarne blef general Schönleben först sårad och derpå tillfångatagen tillika med Koch; äfven Goes erhöU sådana sår, att han ej kunde deltaga i kampen.

Den gamle så kallade Adelfanen hade den modige och tappre Drake till sin chef. Denna kärntrupp skar vackra lagrar i slaget vid Lund och trädde äfven nu fram för att ånyo pröfva sina krafter. Det blef en hård strid, oafgjord ända till dess Drake dignade ned under flere sår. Hans folk, villrådigt och utan anförare, bragtes snart i oordning och vek tillbaka.

I dessa ögonblick syntes en brigad vesterbottningar störta mot danskarne, hvilka vid den första, våldsamma sammandrabbningen något hejdades i sitt framåtgående. Vesterbottningarne anfördes af Clodt von Zürgensburg och slogos med stor tapperhet. Men så ville olyckan äfven här att denne deras chef blef tillfångatagen.

Då Helmfelt märkte alla dessa motgångar, som på en ganska kort tid drabbat det svenska öfverbefälet, skyndade han att sjelf föra fram bakre träffen. Striden på denna flygel hade nu dragit sig så långt söder ut som till Hellstorps egor, straxt i nordost om Billeberga kyrka.

Den snart sextioårige fältmarskalken brann af åtrå att få hämnas de förluster, som flygelns första träff lidit.

“Framåt, gossar!” ropade han till den första sqvadron han träffade på. “Låt se att ni veta att modigt hämnas edra fallna kamrater. Raskt på dem!”

Och utan att invänta de efterföljande sqvadronerna, störtade han med lösa tyglar rakt på de närmaste danskarne. Kampen blef ytterst häftig och

på samma gång kort. Helfmelt's springare fick både en och flera kulor och stupade, samt drog med sig ryttaren i fallet. När svenskarne sågo denna olycka trodde de, att fältmarskalken var död och en oerhörd förvirring uppstod. Väl försökte de officerare, som ännu voro tjenstbare, att hålla modet uppe och fördröjde återtåget; anfallne af en betydlig öfvermakt, tvungos de att småningom rymma fältet.

Och der låg nu Helfmelt, oförmögen att kunna resa sig upp, ty han hade fått fötterna i stigbyglarne på ett sådant sätt, att han icke sjelf förmådde lösgöra dem derur. På något afstånd från honom rasade nu striden med yttersta förbittring.

Den gamle krigaren hade icke legat i denna hjälplösa ställning många minuter, förrän en dansk löjtnant rusade fram med värjan i högsta hugg.

“Herre“, ropade den gamle, värnlöse fältmarskalken, “jag vill rikligt belöna eder om ni gifver mig kvarter och hjälper mig upp“.

En krigsman med hjerta i bröstet skulle naturligtvis ej nekat dertill, så gjorde dansken. Utan att besvara den gamles ord stack han honom genom lifvet med värjan och, hvad skamligare var, utplundrade honom helt och hållet*). Skada att ej namnet på denne niding blifvit känt, eller kanske att de danske historieförfattarne veta af det, men blygas för att yppa det.

En minnessten på Hellstorps egor utmärker nu platsen, der en af de förnämste hjeltar vår krigshistoria har att framvisa, erhöill det sår, hvilket kort

*) I “Kriget mot Danmark 1675—1679“ af G. Björlin heter det på sidan 214 angående olyckan med Helfmelt, “att han sjelf blifvit liggande på marken, ur stånd att lösgöra sig ur stigbyglarne. En dansk löjtnant hade då framstörtat med lyft värja mot den värnlöse fältherren. Helfmelt hade bjudit honom ‘drickspenningar’ för att han skulle gifva honom kvarter. Men löjtnanten hade icke lyssnat till hans ord, utan i stället ränt värjan genom lifvet på honom och sköflat honom in på bara kroppen“.

derefter ändade hans bragdrika bana. Så fort sig göra lät fördes nemligen Helmfelt bort till Hellstorps manbyggnad, hvilken då var belägen straxt söder om landsvägen emellan Värmö by och Billeberga kyrka. Och här utandades Simon Grundel Helmfelt sitt verksamma lif den 24 juli 1677, under det hans landsmän tappert kämpade för den seger, hvilken, innan solen gått ned, kunnat inristas på de svenska fanorna. Han var född i Stockholm den 25 sept. 1617 och son af borgmästaren Jakob Grundel och dennes maka, Elisabeth Depken. Då han år 1674 upphöjdes i friherrligt stånd, lade han *Helmfelt* till det ursprungliga namnet.

Den dystra aning, som tidigt denna dags morgon besjälat honom vid frukosten under Spetshultsträdets grenar, hade nu blifvit en verklighet.

Den svenska venstra flygeln var nu utan anförare. Väl återstod ännu bakre träffens befälhafvare, general Lybecker, men i den förfärliga villervalla, som nu uppstod, kunde han ingenting uträtta. Allt mer och mer drefvos de svenska sqvadronerna tillbaka till Tirups kyrka. Fotfolket under Kasper Sperling lyckades likvisst att sätta sig fast i en liten skogsdunge, som var belägen ett par tusen fot vester om Tirups kyrka.

De segerglade danskarne kommo i fullt språng rusande mot kyrkan, bakom hvilken den nästan upprifna svenska venstra flygeln höll på att nödortfigt ordna sig under general Lybecker. Kristian V:s hjerta svällde af stolt segerglädje, och han utlofvade rikliga belöningar åt sina bussar, endast de nu riktigt ville fullfölja segern och alldeles nedgöra den slagne fienden.

“Ja“, utbrast han, och hans läppar drogo sig till ett segerleende, i hvilket äfven hånet tydligt lyste fram, “min tappra armé har i dag på ett lysande sätt hämnats för olyckan vid Lund. Jag har

nu tagit det första jättesteget till återeröfrandet af våra gamla, kära provinser. Och det är nog —“.

“Tyst“, afbröt prins Georg och grep sin broder temligen omildt i ena armen, “är det inte ljudet af trummor, som höres från kyrkan?“

“Jo, jag tycker det“, svarade konungen temligen likgiltigt.

“Det måtte vara en hel mängd, eftersom —“.

Prins Georg hann ej tala ut sin mening, förrän general Meerheim sprängde fram.

“Ers majestät“, utbrast han med en viss häftighet, i hvilken man ganska tydligt också kunde spåra en skymt af ängslan, “hela kyrkogården hvimlar af svenska trupper, och på en höjd straxt öster derom står en ansenlig styrka inom en fast vagnborg“.

Kristian V hade skiftat färg ett par gånger. Skulle hans dröm blott vara ett gyckelspel och hans präktiga luftslott så fort störta i spillror.

På Tirups kyrkogård och inom vagnborgen rådde ett högst brokigt lif. De pigga smålandsbönderna voro öfver allt vid bästa lynne, och hvart än deras anförare, de båda landshöfdingarne, styrde sina steg, tillfrågades de af bönderna om de ej snart finge komma i strid.

Lejonsköld och Liljencrona, hvilka ganska ofta fingo mottaga underrättelser om hur striden gick, isynnerhet på venstra flygeln, svarade något undvikande när de fått besked om den sistnämnda flygelns olycka och att den var på återtåg mot Tirup:

“Gif er till tåls, go' vänner. Håll er bara så strama som möjligt, ty snart nog torde er tid komma!“

Och det såg verkligen ut så, alldenstund danskarne ryckte an i full marsch. När landshöfdingarne varseblefvo de första fiendtliga leden befalde de bönderna att trumma så mycket de orkade och höja upp fanorna öfver kyrkogårdsmuren och vagn-

borgen samt ifrigt hvifta med dem. Och smålän-
dingarne voro ej sena att hörsamma befallningen.

Kristian V:s öfvermod erhöll här första knäcken. Han vågade ej angripa den synliga styrkan, ty han kunde ju icke veta om ej en betydligt större här höll der bakom. Derför drog han sig åt venster och stannade ett stycke vester om Tirups kyrka för att ordna sina sva droner.

Men ännu lefde han i den fasta tron att han vunnit segern vid Landskrona.

Tack vare Helmfelts förutseende att låta små-
landsbönderna stå qvar på Tirups kyrkogård, räd-
dades den svenska venstra flygeln från ett fullstän-
digt nederlag. I stället kunde den nu med full
trygghet ordna sig på andra sidan templet.

Den svenska midten anfördes af general Schoultz. Under honom stodo förnämligast Kristoffer Gyllen-
stjerna med fotgardet, Börstel med vestgötarne och
några andra. Denna del af hären bestod uteslutande
af fotfolk.

När striden här en gång började, blef den, lika-
som på flyglarne, het och blodig.

Danska härens midt fördes af general Ryssen-
sten. Ett fel begick han utan tvifvel, då han icke
genast ryckte fram till anfall utan väntade till dess
de båda flyglarne kommo i strid med hvarandra.

Då äntligen började han röra på sig och stor-
made med sina brigader öfver dalgången.

Men han mottogs af den lugne och erfarne
Schoultz med en kallblodighet, som nära nog grän-
sade till det underbara. Oaktadt danskarnes öfver-
lägsna antal och ytterst häftiga angrepp, vek han
icke ett enda tum tillbaka. Lika envis var Ryssen-
sten att drifva sina underlägsna motståndare till

rygga. Kampen blef därför, såsom det heter "stående", och detta en ganska lång tid.

Under denna strid kom plötsligt den unge Axel Wachtmeister från en annan sida. I spetsen för en af sina sqvadroner störtade han oförväget lös på tre danska sqvadroner och slog "den ene efter den andre till dess han hade blott sex man qvar".

Detta i förening med den oordning som här och der uppstod på danska venstra flygeln, den kung Karl sjelf ju dref till rygga, gjorde Ryssensten allt mera häpen och bestört. Han sände likväl bud till sin bakre träff, att den ögonblickligen skulle lemna understöd åt venstra flygelns skingrade sqvadroner. Men det blef ingenting af med detta understöd, ty just i detsamma anföllo några svenska sqvadroner i förening med en del fotfolk ett helt danskt regemente och kastade det efter en kort strid öfver ända. Under tiden hade en del af svenska fotgardet käckt angripit midtens "artillerifolk" i dess venstra flank och utan svårighet drifvit det undan samt bemäktigat sig kanonerna. Danskarnes förvirring tilltog nu i allt mera oroväckande grad, och länge dröjde det icke förrän en fullständig panik uppstod, ja till och med så fullständig, att, såsom en krigshistorisk författare berättar, några af general Ryssenstens knektar sökte skydd till och med under hans egen häst. Visserligen erhöll generalen då och då tillfällig hjälp af åtskilliga trupper, men vips var det svenska fotfolket framme och dref oemotståndligt undan fienderna.

Då general Ryssensten till slut fann, att hans trupper ohjelpligt råkat i en sådan oordning, att de ej mera kunde användas, gjorde han ej längre motstånd utan skyndade i jagadt tåg öfver Ylleshed bort till Norra Möinge. Hans enda diktan och traktan var nu att kunna föra sina skingrade trupper i säkerhet på andra sidan Billebergaån.

Bland all den förvirring, som naturligtvis måste vara rådande i den tillbakaträngda svenska venstra flygelns led, hvilken förvirring också betydligt ökats genom förlusten af flere högre officerare, framglimmade ändock här och der någon liten skymt af ännu helt och hållet obruten ordning, i det att mindre truppafdelningar försökte att så godt sig göra lät hålla tillsammans.

Detta mest hvad rytteriet beträffade, ty fotfolket hade redan lyckats att sätta sig temligen fast i skogsdungen och syntes beredt att kämpa till det yttersta om den segrande fienden skulle förnya anfallet.

Vid kanten af ett ganska bredt dike, som från Tirups kyrkogård lopp nedåt Råå-ån, hade en ganska anseelig ryttarskara trängt sig tillsammans nära nog som en fårskock. Visserligen funnos der ännu några underofficerare vid lif, men de kunde icke göra sig tillräckligt hörda, och rundt omkring, så långt ögat nådde, i det närmaste en total upplösning.

Denna skara var återstoden af de tre squadroner ur "Riksenkedrottningens lifregemente till häst", hvilka fått sin plats på denna flygel. I förbigående må här nämnas, att det nu varande Bohusläns regementes första bataljon härstammar från detta här nämnda "Riksenkedrottningens lifregemente till häst" och dess andra bataljon från Skåne-Boshusläns dragoner, hvilka också benämndes Sperlings (von Posts) dragoner.

En del af ryttarne hade stigit af hästarne både för att se om de trogna djuren och för att en smula räta ut sina lemmar; återstoden sprängde oafslätligt utåt Ylleshed, hvarifrån den segrande, danska flygeln, att döma af dess rörelser, gjorde tydliga miner af att förnya anfallet. Men trots dessa hotande faror lästes dock i de svenske ryttarnes blickar och åtbördor ett trots, hvilket mer än tydligt ådagalade

den krigiska sinnesstämning som trots motgången ännu var rådande bland dem.

Det var isynnerhet den både till hår och skägg helt och hållet krithvite korporal Fast, som höll modet uppe hos de bussar, som närmast lydde under honom. Fast var också ej blott i sitt eget regemente utan äfven utom detta känd för den uppsjö af historier, han alltid brukade komma med vid lägerställena, och nästan allt hvad han berättade hade han sjelf upplefvat under trettioåriga kriget, då han, blott ett par och tjugo år gammal, stälde sig under "snömajestätets" fanor, samt under Karl X Gustafs bragdrika härnadståg. Nog fans det en och annan, som högeligen tviflade på att gubben Fast *verkligen* upplefvat allt detta, men icke var det lönt för någon att högt uttala sina tvifvelsmål i detta hänseende; det vankades då ganska mustiga genmälen, helst i form af "slående" bevis, ifall opponenter var en underordnad.

"Om nu gubben Fast vore här, så kunde han muntra upp oss med en eller annan mustig historia", utbrast en af de ryttare, som fattat posto i hörnet af en liten jordvall. "Det skulle allt kännas — —".

"Nej, i dag har jag ej några historier", afbröt i detsamma en grof stämman och en undersätsig ryttare trängde sig fram. Det behöfdes ej mera än åsynen af det krithvita håret och skägget för att den, som bar dem, genast skulle vara igenkänd.

"Hvad vill det säga"; skrek den först nämnde ryttaren till, och både han och de andre sågo med bestörtning på gubben, som bokstafligen såg ut i anletsdragen, som om han helt nyligen stigit upp ur grafven.

"Ha' ni sett till pojken?" hväste gubben Fast och såg ännu mera orolig ut.

Man visste hvem han menade med pojken och svarade:

“Nej.” Och derjemte hördes en annan röst: “Han ligger väl der alla de andra officerarne ligga”.

En våldsam skälfning genomfor den gamle korporalens gestalt när han utbrast:

“Det skulle vara en evärdelig olycka. Inte nog med att den gamle, hederlige Nicolas Berg, pojkens farbror, just i dagarne blifvit tillfångatagen på sin gård Snäckhult i Halland och återförd till Danmark och — —”.

“Ja, den der krutgubben har du pratat om förut”, afbröt en annan ryttare. “Du känner ju honom sedan tyska kriget?”

“Vi svuro fanan på samma dag”, inföll gubben Fast, “och sedan jagade vi tillsammans kroater och walloner och allt annat papistiskt afskrap och det fanns i hela den protestantiska hären inte en mera oförtruten knekt än Nicolas Berg, det kan jag be-
dyra. Och samma gry hade han i sig när vi sedan kommo till Polen och togo nappatagen med tartarer och sarmater och sedan — —”.

Bland de eftersta ryttarne uppstod i detsamma en så häftig rörelse, att gubben Fast tvärtystnade. Rytтарleden delade sig hastigt och snart hördes en ungdomlig och stark röst kommendera uppställning.

“Det är han!” skrek gubben Fast och hoppade riktigt till i sadeln, “min aning att han fallit som de andre officerarne, har således lyckligtvis ej besannats. Men”, slutade gubben och ref sig betänkligt i både hår och skägg, “han är också den ende officer qvar i hela regementet; hur skall det gå?”

“Var inte orolig för det, du gamle hedersgubbe, utan följ bara mig så många, som ännu äro qvar, och — —”.

Den unge officern var just den af gubben Fast omnämnde, löjtnanten Karl Gustaf Berg, hvilken aldrig sednast i det blodiga slaget vid Lund året förut gjort sig mer än vanligt bemärkt för sin okuf-
liga tapperhet. Nu stod han i dessa ödesdiga ögon-

blick såsom den ende, tjenstbare officeren vid Riksenkedrottnings lifregemente till häst. Men han, liksom hans tappra förfäder, räknade hvarken med detta, eller hur stort antal fienden kom med.

“Framåt!” fortsatte han sin afbrutna mening och svängde modigt den långa huggvärjan omkring sitt hufvud. “Der kommer vår fiende!”

Detta skedde mot slutet af venstra flygelns kamp. På andra sidan om det nämnda diket syn-tes en stark, fiendtlig trupp, som tydligt ärnade skrida till anfall mot den unge svensken, ensam tjenstbar officer vid sitt regemente, inväntade ej detta. Med lösa tyglar sprängde han i spetsen för sin modiga skara öfver diket och snart var ett blodigt handgemäng åter i full gång.

Väl försvarade sig danskarne käckt, men det ursinne, som svenskarne råkat uti i följd både af den timade motgången och den stora förlusten af kamrater gjorde, att de ingenting aktade när det gällde att hämnas deras död.

Och i de främsta leden såg man Karl Gustaf Berg och hans krithvite korporal Fast, och ingen-dera af dem gaf den andre efter i tapperhet. Det var dem emellan en väldig kamptäflan om hvem som skulle eröfra första priset.

Slutligen ryckte löjtnanten till och den venstra armen slängdes åt sidan. Gubben Fast såg det och skyndade till.

“Ingenting”, ropade ynglingen, “det var bara en kula, som lätt rispade armen. På dem, gossar! Jag tycker att det ser ut som om de inte längre hade lust att pröfva våra svärd!”

Han hade spått rätt. Den lilla, svenska styrkans häftiga anfall hade snart öfvertygat danskarne om, att det vore bäst att söka skydd hos de sina. Och der flydde nu utåt Ylleshed den ståtliga see-ländska adelsfanan utan att mera våga återupptaga kampen.

“Det der var raskt gjort!” utbrast general Lybecker, som från sin position vid kyrkan åsett den här skildrade striden, och red fram till den unge löjtnant Berg, hvilken endast med hjälp af gubben Fast kunde hålla sig qvar i sadeln. “Ni släktas på edra förfäder, unge man, och den här bragden skall kung Karl snart få kännedom om. Men rid nu bort och låt förbinda eder arm, det är hög tid ser jag!”

“Jag skall nog ta hand om pojken, jag”, inföll gubben Fast trohjertadt, “och Gud nåde den, som försöker att kröka ett enda, litet hår på hans hufvud!”

“Tack, tack”, voro de enda två ord, som den unge löjtnanten kunde framstamma och detta med knappt hörbar röst. Blodförlusten hade nemligen mattat ut honom så, att han från hästen måste bäras inom förhuggningen, der en fältskär genast började se till honom.

Han kom sig äfven och deltog alltjemt i de kommande striderna och till erkänsla för visade mandomsprof och orubblig trohet mot konung och fädernesland, erhöll också han, jemte gamle Nicolas Berg, hvilken blifvit utlöst ur fångenskapen, adelsbref, samt antogo namnet Berg von Linde.

Den här nämnde Karl Gustaf följde sedermera Karl XII och utmärkte sig alltid för samma okufliga tapperhet som fordom i sitt hemland. Likasom så många andra hjeltar fann äfven han döden vid Pultava den 27 juni 1709.

Den vid inloppet till Gefle belägrade *Fredrikskans* är till en del uppbyggd af en Otto Adrian Berg, som föddes i Malmö den 29 maj 1711, adlades med ofvan anförda riddarnamn den 21 nov. 1751 och dog den 11 april 1768, samt var egare till de skånska säterierna Möllerup och Axelvold. Det sist nämnda innehafves ännu af en ättling af denna hjelteslägt, godsegaren G. M. S. Berg von Linde.

7.

Pistolsmedens lommaflaska. Fort till hjälp.

Synen vid ladan.

Alla historieförfattare, som behandlat detta fältslag, öfverensstämma i att den fjortonde juli 1677 var den varmaste dag som i mannaminne funnits. Också stupade hoptals menniskor och djur af den förfärliga hettan och då Karl XI företog den vilda jagten efter de flyende danskarne, såg man massor af både flyende och jagande ligga medvetslösa på den ödsliga Ylleshed, der knappast något träd fanns, som kunde skänka den minsta skugga. Ja, hettan var till den grad qväfvande att flera menniskor och djur stupade till döds deraf.

Då Karl XI efter att hafva hindrat de slagne danskarne att draga sig norrut mot Rönneberga och i stället jagat dem under Landskrona fästnings murar, återkom till trakten kring Asmundstorps kyrka, var han så uppgifven af mattighet och törst, att han halft vanmäktig sjönk ned på en dikesren icke långt ifrån Norra Möinge. Ingen af de officerare, hvilka följt honom, hade någonting att stilla den brännande törsten med. Vattnet i Möingeån hade tagit slut; hvar finna något dylikt?

Under jagten efter de flyende danskarne hade de fem frivillige, som medföljt den segrande, högra flygeln, blifvit skiljda åt och innan gubben Claus visste af någonting, så stod han der ensam bland idel okänt folk.

“Åh, skräp“, mumlade han efter en stunds funderande, “jag får väl tag i dem hvad det lider. Hoppas att de äro i lifvet och må bra.“

Trots det att den gamle pistolsmeden varit en af de ifrigaste under danskjagten och därför kände sig ej så litet medtagen, gjorde han ändå kung Karl sällskap när denne, såsom ofvan är sagdt, motade in fienden till staden. Härunder kände gubben alls ingen trötthet och besynnerligt nog stod han sig mycket bättre än mången ung och kraftig soldat. Och då någon sporde honom om orsaken dertill, gaf han genast detta svar:

“Det är ju helt naturligt. Som smed har jag ända sedan jag var så stor att jag kunde lyfta en slägga, varit van vid en värme, mot hvilken denna är ett intet.“

Och nog kunde gamle gubben Brade i visst fall hafva rätt.

Medan han på måfå vandrade hit och dit mellan stupade danskar och svenskar, hvilka påträffades än här och än der, stannade han plötsligt.

“Jag tyckte mig höra människoröster“, tänkte han, “kan det — —.“

Han fullkomnade ej meningen, ty nu kunde han riktigt höra hvad som talades blott några alnar ifrån, på andra sidan om en vidlyftig buske.

“Hur skola vi göra“, utlät sig den ena rösten och den lät så bekymrad. “Vatten finnes ej att få och — —.“

“Jag har ett förslag“, afbröt en annan stämman.

“Nå låt höra!“

“Som du vet, så hafva många, både vänner och fiender, stupat af öfveranstängning här omkring. Det skulle ju kunna hända att någon af dem har kvar åtminstone en bränvinstår i sin lommaflaska och det skulle sannerligen bekomma kungen ganska väl. Hans läppar äro ju så torra, att han med bästa vilja i verlden inte kan få fram ett enda ord.“

Claus Brade spratt till. Kung Karl befann sig alltså i närheten, det var alldeles gifvet. Hastigt ryckte den gamle pistolsmeden upp sin lommaflaska, vägde den först i handen för att öfvertyga sig om huruvida det fanns något i den eller ej och skakade den sedermera utanför högra örat, på hvilket han hörde bäst.

“Klunk — — klunk — — klunk — —“ ljöd det inifrån flaskan och Claus Brade såg så innerligt förnöjd ut, när han mumlade för sig sjelf:

“Det här skall kung Karl ha, det är säkert, men — — jag vet ju inte hvar han finnes och — —“.

En af de okände yttrade nu:

“Men han måtte väl inte lemna dikesrenen der borta innan vi komma tillbaka?”

Hvad den andre svarade, det hörde ej Brade, ty de båda samtalande hade aflägsnat sig.

“Dikesrenen der borta“, mumlade Claus och torkade svetten ur pannan. “Han är således i närheten“.

Det dröjde icke många minuter förrän pistolsmeden till sin stora glädje fick syn på Karl XI, som blek af öfveransträngning, låg på en dikesren och stödde sig på venstra armbågen. Framför honom stodo von Ascheberg, Nils Bjelke och några andra officerare, pustande som “blåsbälgar“ i den olidliga hettan. Claus stannade och öfverlade några ögonblick med sig sjelf, om han skulle lemna flaskan till någon af officerarne, eller — —.

“Nej“, mumlade han raskt och beslutsamt för sig sjelf, “jag vill med egen hand räcka konungen lommaflaskan, det misstycker han nog inte“.

Sagdt. Med fasta steg gick den gamle pistolsmeden rakt fram till den omnämnda gruppen, Då han befann sig endast några steg derifrån drog han upp flaskan och yttrade i det han beslutsamt steg fram till kung Karl:

“Det synes att ert majestät lider af törst; jag har litet bränvin kvar i min lommaflaska, om ert majestät vill — —“.

Utan att fullborda meningen räckte han flaskan till Karl XI. Denne grep girigt efter densamma och satte den för munnen.

“Om ert majestät vill behålla den med dess innehåll, så — — jag behöfver den inte“, utbrast Claus Brade enkelt och rätt på saken.

Kungen vinkade och öppnade just läpparne för att tala, då en ryttare sprängde fram så fort den svettdrypande hästen orkade springa. Några steg framför kung Karl, som nu med ens kände sig så kraftig att han kunde resa sig upp, stupade hästen, hvarvid ryttaren, en officer från venstra flygeln, slungades ända fram till konungens fötter.

Han hade likväl ej skadat sig. En knapp minut derefter stod han åter på benen och snart visste Karl XI i hvilket trångmål hans venstra flygel befann sig.

“Men Helfelt då?“ sporde kung Karl häftigt.

“Död“, lät det så doft och smärtsamt från officerens läppar som om hans röst kommit direkt från ett grafhvalf.

Karl XI ryckte till och såg djupt upprörd ut. Så äfven von Ascheberg och Bjelke, ty den döde fältmarskalken var allmänt afhållen. Sedan kung Karl några sekunder farit med händerna öfver pannan liksom för att klara sina tankar, utbrast han, vänd till Nils Bjelke:

“Tag flygelns hela bakre träff och skynda till undsättning. Ingen tid är att förlora. Jag stannar här för att observera fienden.“

Nils Bjelke ilade bort och länge dröjde det icke förrän han i spetsen för sina någorlunda uthvilade sqvadroner satte i väg i nordostlig riktning öfver Ylleshed.

Ett litet stycke från den plats, der Karl XI suttit, hade Claus Brade stannat i förhoppning att få tala med någon af officerarna för att måhända få veta hvart hans söner och de andra två tagit vägen. Men plötsligt redo allesamman bort. Det kändes ändå så godt i den gamle pistolsmedens hjerta, att kung Karl vänligt nickade åt honom då han red förbi.

Utan att hafva något särskildt mål sig föresatt vandrade Claus Brade nedåt landsvägen. Öfverallt spår af den största förvirring; häckarne genombrutna, nedtrampade och här och der svedda, ängsmarker och landsvägar uppristade i gropar och långa fåror, träden delvis afbrutna, delvis beröfvade mer eller mindre af sina grenar och löf.

Då Claus hann fram till ådalens norra höjd stannade han plötsligt och hans kinder fingo i en hast nära nog dödens färg.

Se här hvad han fick se:

Omkring ladan der nere en flock danska soldater och i spetsen för dem Herlofs fånge, kapten Bern, som under striden lyckats befria sig. Bredvid honom Otte Skiel, Jon Pedersson och Tore.

Och inne i den bräckliga ladan kunde han skönja sina två söner, samt Holger Spetz och Tage Vifeld. Till sin stora förvåning upptäckte han också der Jakob Stensson och gubben Lans. Men ännu var icke slut med förvåningen. Då han af en händelse kom att flytta sig något åt sidan, varseblef han tre qvinnor hopkrupna i en vrå. Han skärpte synen och igenkände snart gamla Stina, Estrid och Dordi.

Att de båda partierna stodo fiendtliga mot hvarandra, det märkte han tydligt af rustningar som gjordes till strid.

Då fick han af en händelse åt Arup till sigte på ett tjugotal svenska fotknektar. Hastigt ilade han emot den, omtalade för befälhafvaren hur landet låg och bad om hjelp.

“Det skall du få, min gubbe“, svarade officeren vänligt. “Jag har nog idag sett hur tappert du och de andra kämpat i våra led. Visa mig vägen, så skall jag försöka att tillfångataga hela danska flocken.“

8.

Gäckade förhoppningar. Nemesis divina.

“Det kan ej slå fel“, mumlade Kristian V för sig sjelf under det han med än långsamma, än något häftiga steg gick fram och åter i det ganska stora tält han låtit uppsätta åt sig midt ibland sina trupper, hvilka som bäst höllo på att ordnas. “Nej“, repeterade han, “det kan ej slå fel; jag måste hafva vunnit en lysande seger! Hvarför synes ej någon svensk reserv komma de slagne till hjälp? Helt enkelt därför att svenskarne inte längre hafva några reservtrupper att tillgå, ty det har naturligtvis gått med dem som med hufvudstyrkan: de hafva lidit nederlag. Jag har — —.“

Skramlandet af vapen hördes i detsamma utanför tältet och strax derefter anmälde adjutanten general Meerheim. Konungen gaf ett tecken och generalen stod snart inför honom.

“Hvad vill detta säga“, utbrast monarken och betraktade både förvånad och orolig generalens ansigte, “edert utseende tyder alls inte på att ni är glad; hvad har inträffat?“

“Ingenting ers majestät och det är just detta, som oroar mig.“

“Jag förstår rakt inte. Förklara er!” bjöd konung Kristian och stannade framför Meerheim.

Denne svarade:

“Det oroar mig att vi ej fått något bud från midten och högra flygeln och att — —.”

“De hålla väl på med att som bäst förfölja fienden”, afbröt Kristian V lifligt.

Det ryckte häftigt till i generalens ansigtsmuskler. Han hade synbarligen ganska svårt för att hålla inne med hvad han tänkte.

Konungen, som ej ett enda ögonblick upphört att betrakta Meerheim, sade nu:

“Jag är fullt och fast öfvertygad om att vi segrat. Äro trupperna i ordning ännu?”

“Icke för ögonblicket, ers majestät. Det torde dröja omkring en half timma ännu.”

“Godt, Så fort allt är klart sätta vi oss i marsch mot Sireköpinge.”

“Hvarför just åt det hållet?” sporde generalen och såg förvånad ut.

“Jo, emedan vi der torde komma att möta våra segrande kamrater.”

Och när Kristian V yttrade dessa ord reste han upp hufvudet änn högre och tog på sig en min som om han eröfrat minst halfva Sverige.

Meerheim, som var af helt andra tankar, insåg tydligt att han var obehöflig för ögonblicket och aflägsnade sig genast, förebärande att han måste öfvervaka anordningarne der ute. När tältdörren väl slutits efter honom, mumlade han för sig sjelf:

“Hafva de våra segrat, skulle vi nog fått mottaga detta glädjande budskap, men nu — — jag fruktar det värsta.”

En half timme derefter uppbröt danska högra flygeln och ställde sin marsch mot Sireköpinge.

Under marschen fick general Meerheim syn på en ryttare, som kom från söder och förenade sig med de eftersta squadronerna. Generalen red dit

och igenkände genast en af underofficerarne vid venstra flygeln. Han anade genast ett olycksbud och underofficeren bekräftade det till fullo. Med ögonskenlig lifsfara och på eget bevåg hade han begifvit sig åstad för att underrätta den högra flygeln om olyckan.

Det är omöjligt att beskrifva den harm och förbittring, som intog Kristian V då general Meerheim i så skonsamma ordalag som stodo honom till buds, berättade hvad som händt.

Hvart tog nu öfvermodet vägen och hvart de högt flygande planerna?

Genast gafs befallning att ändra marschen och så fort hästarne orkade lägga ut, bar det af öfver Ylleshed i riktning mot Norra Möinge. Det var vid fyratiden på eftermiddagen som danska högra flygeln ankom dit, sedan den på heden lemnat qvar en ansenlig mängd hästar och ryttare, som dignat af hettan och ansträngningarne.

Då Kristian V vid Norra Möinge fick kännedom om den olycka, som drabbat äfven midten af hans här, förlorade han helt och hållet modet. Och för att ej blifva afskuren från Landskrona, ilade han genast ditåt.

Men utan förlust kom han ej dit. Några ut-hvilade sqvadroneer af lifregementet till häst och vestgötarne satte efter de flyende danskarne och tilltygade ganska illa deras eftertrupper.

Karl XI, som ännu icke ansåg sig fullt säker, ehuru fiendens både venstra flygel och midt ej allenast blifvit slagna ur fältet, utan äfven sprängda, uppställde sina trupper till strid och gick fram till byarne Vadensjö och Rågahörstad, belägna en half mil från Landskrona. Men då fienden icke gjorde min af att angripa, lät han trupperna straxt försolnedgången tåga bort till Rönneberga högar för att slå läger der.

Sjelf begaf han sig i sällskap med von Ascheberg, Per Hierta och några andra officerare, samt eskorterad af en half sqvadron ur lifregementet, åt Hellstorp till.

“Ännu en gång”, yttrade han under ridten till von Ascheberg, “vill jag se min käre Helmfelts drag, hvilka outplånligt skola bevaras i mitt minne till dess äfven jag kallas hädan.

Med fullt skäl kan man benämna danskarnes nederlag vid Landskrona en *nemesis divina* (en hämnande, gudomlig rättvisa), ty hade icke de danska generalerna den 27 maj vid Rönneberga högar låtit den stickande afundsjukan förmå sig till att motarbeta general Goltz' dispositioner i följd hvaraf svenskarne kommo undan, skulle de otvifvelaktigt blifvit krossade och ej, åtminstone på länge, kunnat uppträda så verksamt, som de nu gjort.

Genom att lyssna till de råd, som voro en följd af den personliga afundsjukan, hade Kristian V åt sig sjelf grävt den grop, i hvilken han nu ohjelpigt fallit.

XXV.

Händelserna utveckla sig. En röst från hafvet.

Kapten Bern hade visserligen ej mera än tio soldater till sitt förfogande, men så voro ej heller motståndarne flere än sex och dem trodde han sig nog kunna rå på, om just icke i första taget, så något sednare.

De tio soldaterna hörde till general Ryssenstens fördelning, det vill säga den slagna, danska midten.

Såsom förut är nämnt hade denna försökt att gömma sig bakom Billebergaån, men misslyckats och varit tvungen att följa den venstra flygelns föredöme och söka skydd under kanonerna i Landskrona fästning.

När dessa tio knektar på det rikligaste hade tillfredsställt sin brännande törst, skulle de följa kamraterna, men stötte oförmodadt på kapten Bern, den de ansett för död. Kaptenen var i sällskap med Otte och Tore, hvilka han träffat på landsvägen.

Inspektoren från Bosjö, Herlof, dennes broder Gunne och Tage Vifeld höllo nästan ängsligt ihop under striderna, men då Kung Karl med sina squadroner jagade efter danskarne och nästan allt, äfven bland segervinnarne, råkade i en sorts förvirring, kommo de fyra att, innan de visste ordet af, skiljas från soldaterna.

Vid samma tid som Helmfeldt stupade på Hells-
torps egor, hade de frivillige gömt sig endast några alnar ifrån den smala sockenväg, som löper förbi Vermö. De voro så förvirrade af de mångskiftande händelserna, att de knappt förmådde tänka en enda redig tanke. Men plötsligt utbrast Tage:

“Ni ha väl pistolerna i ordning åtminstone?”

“Ja då”, svarade Holger Spets, Herlof och Gunne samtidigt.

“Nå tror ni inte, att vi skola kunna rå på ett par danskar?”

“Om det vore aldrig så många,” utbrast Gunne och hans ögon blixtrade djerft.

“Hvad är det nu frågan om?” sporde Holger och undersökte noga sitt vapen.

“Jo, inföll Tage, “jag såg nyss ett par danskar rida in i Vermö och jag förmodar, att de i sitt upp-
retade tillstånd komma att — —.”

“Jag förstår”, afbröt Herlof. “Nå, nå, då Jakob Stensson är den rikaste i byn är det inte så noga

— jag vet hvad du vill säga; kom pojkar, så skola vi knipa bort danskarne, det blir ändå två mindre för dem der borta.“

Sagdt. Mer än till hälften dolda af det ganska djupa diket, kunde de fyra helt obemärkta komma fram till Jakob Stenssons gård. De förnummo genast buller inne i manbyggnaden och straxt derpå hördes ljudet af en fallande, tung kropp. Samtidigt genomskär en qvinnas rop på hjälp luften.

Tage hade genast känt igen Estrids röst. Utan att betänka sig många sekunder rusade han fram till trappan. I samma ögonblick störtade den unga flickan skrikande ut och efter henne den ene ryttaren, under det han hojtade:

“Hvarför springer du undan så der? Jag vill bara ha en kyss af dina vackra läppar, och — —.“

“Ja här har du honom!“ röt Tage till samtidigt med att han med pistolkolfven dängde till dansken så våldsamt i nacken, att han hufvudstupa ramlade utför trappan och blef liggande sanslös.

“Tage, älskade Tage!“ ropade den unga flickan och sprang i den unge mannens utbredda famn, “jag trodde att du var död och — —.“

“Nej. Vål har jag varit ute i åtskilliga strider och nu sednast i den, som håller på att utkämpas der borta på heden, men — —.“

“Store Gud, om den andre dansken skulle döda far!“ afbröt den unga flickan och slet sig ur Tages famn, “om — —.“

“Var lugn, du“, svarade han trohjertadt, “mina tre vänner skola nog sköta om honom, det kan du vara säker på!“

De hade äfven gjort så. Dansken var så ifrig att leta igenom en bordlåda, der han förmodade att den rike bonden hade penningar gömda, att han ej gaf akt på när Herlof, Gunne och Holger beträdde den låga tröskeln. Straxt innanför denna låg den afsvimmade Jakob Stensson.

Herlof tänkte smyga sig på dansken, men bar sig ej försigtigare åt, än att ett lätt buller uppstod. Ryttaren vände sig hastigt om och höjde en lång karbin.

Men innan dansken hann skjuta, hade Gunne med en sjömans hela vighet störtat rakt på honom och med pistolkolfven tilldelat honom ett så väldigt slag vid ena tinningen, att han, utan att gifva ett ljud ifrån sig, sjönk liflös till golfvet.

Då Jakob Stensson, tack vare de omsorger, som hans syster och dotter slösade på honom, vaknade, föllo hans blickar först på Tage och de mulnade betydligt. Den unge mannen låtsade ej om någonting, utan sade, i det han såg ut genom fönstret:

“Här duger inte att stanna längre, ty fienden närmar sig. Tag ni fader Jakob och stöd honom, så skall jag taga hand om qvinnorna.”

Och innan den dryge vermöbonden hann säga ett enda ord, var han åtskilliga famnar från sitt hem.

Kosan ställdes genast ned till Billebergaån. De hade icke hunnit följa den något långt stycke åt vester, då Tage stannade, lade ena handen på läpparne och pekade uppåt vägen, der i detsamma Otte Skiel och Tore försvunno.

“Då måste Dordi vara i närheten“, hviskade Herlof under det en hoppets stråle lyste ur hans ögon.

“Vi skola se efter“, utbrast Tage med lågmäld röst. “Jag känner till den här trakten bättre än någon af er och jag anar hvar de gömt Dordi. Kom, men följ sakta och varsamt som en på rof gående katt efter mig.”

Sedan han öfverlemnade gamla Stina och Estrid åt kamraterna, smög han sjelf som en katt framåt. Efter några minuter stannade han och gaf tecken åt vännerna att sakta komma närmare och inom kort stodo alla vid den förfallna ladans östra knut.

Hur gerna Otte Skiel önskade det, vågade han ändock ej lemna den tillfälliga, fastän så ytterst bristfälliga bostaden vid Billebergaån. För att ännu mera öka på hans dåliga lynne kom nu äfven det, att hans egen dotter nätt och jemt bevärdigade honom med ett svar, då han ställde någon fråga till henne, nej knappast med ett enda ögonkast. Han var nära att flerfaldiga gånger brusa upp, men en oförklarlig känsla såsom af rädsla höll honom alltid tillbaka. Och när han till slut ej hade något eller någon, som han kunde förargas på, så grälade han öfver enformigheten. Då Tore ett par gånger hört det der, sade han:

“Den der enformigheten ta'r nog snart slut, det kan jag försäkra.”

“Hur så?” menade Otte och Kåre på samma gång och äfven Dordi, som för det mesta höll sig i sin vrå under den lilla qvarlefvan af halmtaket, betraktade talaren med förundrade blickar.

“Åh”, svarade denne likgiltigt, “då jag för ett par timmar sedan var uppe vid landsvägen och tittade mig omkring, såg det ut som om det ej skulle dröja så länge, förrän det börjar smälla der uppe på heden, och — —.”

“Det har nog redan börjat”, utropade nu Dordi till stor förundran både för fadren och för de andra, ty så mycket hade de ej på sista dagarne hört henne tala. “Jag hör tydligt liksom kanondunder norrifrån.”

“Ja, flickan har minsann rätt”, utbrast Otte efter det han skarpt lyssnat en stund. “Och vi som skulle hemta oss mat, hur — —.”

“Det är bäst att göra det nu, innan det blir för sent”, afbröt Tore och reste sig upp från sin halfliggande ställning. “Är det någon, som går med mig?”

“Jag följer dig”, inföll Otte. Derpå vände han sig till Kåre och sade i skarp ton: “Jag lemnar

min dotter i dina händer och jag säger dig på förhand, att du är olycklig, om du låter henne komma undan.“

“Ja, hon skulle bara försöka“, utbrast Kåre krögare grymt. “Förr än det sker, skall hon nog få svalka sig tillräckligt der nere“, slutade han och gjorde en betecknande rörelse åt ån till.

Dordi kunde ej hålla tillbaka den rysning, som genomlade henne vid denna hotelse.

Innan Otte och Tore blefvo i ordning gick en så lång tid till ända, att danska venstra flygeln redan var på full flykt och hade hunnit ett godt stycke ned mot Norra Möinge. Otte och Tore lade dock ej någon synnerlig vikt dervid, utan skyndade mot Asmundstorps kyrkoby för att förse sig med hvad de behöfde. Det var ej mycket, som de kunde skrapa åt sig, hvadan de, först som sist styrde kosan mot ladan igen.

Just som de från landsvägen skulle begifva sig ned i ådalen, stötte de på kapten Bern. Ingen af dem kände hvarandra, men det kom ändock till en slags förklaring. Otte Skiel omtalade både hvem han var och i hvilket ärende han var stadd.

“Ni kan vara lugn“, yttrade då kaptenen. “Jag skall laga så, att ni innan solen gått ned, sitter i edert hem.“

Det var de ljufvaste ord, som den rike köpmannen på länge hört. Också kände hans glädje knappast några gränser och härunder lofvade han kaptenen en stor belöning, ja, för att ytterligare sporra honom, en mycket större än han ämnade gifva, om han ämnade gifva ens *någonting*.

Det var därför som kaptenen genast återvände med soldaterna, hvilka han förbjudit att skjuta för att ej väcka svenskarnes uppmärksamhet, ned till ladan för att hemta Dordi och krögaren i Förgyllta Stiernan.

“Nu, ändtligen“, mumlade Otte Skiel för sig sjelf och gnuggade händerna under det han ilade några alnar framför de andra. “När man minst anar att finna lyckan, så flyger den sjelfmant på en och — —.“

Det var nära att han störtat baklänges, då han i dörröppningen, som till hälften från tröskeln och uppåt var barrikaderad med grofva stenar och trädstockar, fick sigte på Herlof, som mot honom sträckte pistolmynningen under det han lugnt sade:

“Ett steg till framåt, Otte Skiel, och du är dödens!“

När Tage och hans vänner trodde att köpmannen och Tore hunnit så långt bort, att de ingenting skulle kunna märka, ifall det komme till strid i ladan, skyndade de dit in. Vid åsynen af dem betogs Kåre krögare af en så våldsam förskräckelse, att han ej allemast släppte pistolen, som han höll på att syna, utan äfven tumlade så godt som handlöst mot ena väggen.

På samma gång hördes också ett glädjerop. Det kom från Dordi, när hon omslöt af Herlofs kraftiga armar.

Här var nu ej tid till vidare känsloutbrott. Sedan de tre kvinnorna fått sin plats i “Dordis hörn“ och Kåre krögare, trots sina protester, blifvit säkert bunden, barrikerades nedre delen af dörren på sätt, som nyss blifvit sagdt.

Kapten Bern hade vid första ögonkastet genast känt igen sin besegrare vid Linneröd. Nu skulle han hämnas, det var ju klart. Derfor störtade han också fram med höjd värja och måttade en kraftig stöt åt öfverdelen af Herlofs kropp. Denne hade knappt behöft vika undan, ty i sin ifver rände dansken värjan rakt mot en af de tunga stenarne, så att den med ett klingande ljud bröts af på midten.

“Fram!“ skrek han ursinnigt till soldaterna, “och vräk undan hindret i dörren. Jag måste in,

om jag också skall offra hela styrkan utanför det här rucklet!“

Men på intet vilkor kunde de fyra vännerna låta knektarne komma sig nära.

“Vi skjuta alla på en gång, så kanske vi få hjälp från de våra“, sade Herlof med halfhög stämma.

Och då soldaterna rusade fram med sänkta pikar, knallade fyra pistolskott och hördes tre jemmerrop. Det mest hjertslitande kom från Jon Pederson, hvilken blifvit träffad i bröstet af kulan från Tages pistol. Två soldater voro så illa sårade, att de ej kunde resa sig och kulan från Herlofs vapen hade rispat upp kapten Berns arm ett stycke, dock ej värre än att han kunde hålla sig upprätt.

Knallen af skotten hade knappt kunnit förtona, då Gunne sprang upp på dörrbarrikaden och ropade till Otte Skiel:

“Jag har många helsningar till dig, mördare, från hafvet, som slukat hundratals af dina offer. En annan gång få vi talas vid derom.“

Otte Skiel hade med ens fått dödens färg öfver sitt ansigte. Utan att yttra ett enda ord, sjönk han ned på gräsmattan och låg som vore han död.

Den svenska styrka, som Claus Brade fått tag i på landsvägen, rusade nu fram. Vid åsynen af öfvermakten fann kapten Bern att en strid ej skulle tjena till någonting, hvadan han gaf sig på nåd och onåd.

XXVI.

Den dödes första färd. Anklagelsen. Straffen.
Efter storm följer lugn.

Innan solen långsamt sjönk ned bakom det seeländska ölandet, skickade hon sina gyllene strålar ut öfver slätterna, höjderna och dalgångarne vid Landskrona liksom för att till afsked sprida ett försönande skimmer öfver all den veklagan, allt det namnlösa elände, som hon denna dag, den 14 juli 1677, bevittnat.

Längs randen af den förut nämnda bäck, som från Billebergaån flyter in på Ylleshed till den der belägna Billeberga källa, sågs ett tåg skrida fram just som solen höll på att försvinna.

Det var ett besynnerligt tåg, icke ett sådant, som består af idel feststämda menniskor med glada, sorglösa anleten, och rörelser, hvilka häntyda på, att en frisk och munter sväng-om i det gröna är målet för alla tankar och önskningsar; nej, tyst som om det vore en begrafningsprocession gick det rakt fram till den lilla kulle, på hvilken källan är belägen.

En mängd af ortens allmoge hade också skyndat till platsen sedan det ryktet spridt sig, att Karl XI skulle komma till platsen efter det han besökt den stupade hjälten, hvilkens sista hvilobädd, smyckad med blommor och grönt af vänliga händer, stod i en af Hellestorps salar. Det blodiga slaget var nu till ända och litet hvar önskade man helse segervinnaren för tredje gången under loppet af elfva månader (Halmstad den 17 aug. 1676, Lund

den 4 dec. samma år och Landskrona den 14 juli 1677). Det var alltså ganska mycket folk samladt vid Billeberga källa. Allas blickar voro naturligtvis riktade mot Hellstorpsgården.

Då kom det förut nämnda tåget och det fanns till och med röster, som förmodade att det ju kunde vara kungen.

“Prat“, utropade en gammal gumma från Örs-torp, “jag såg nog då kungen red ned till Hells-torp, det var annat det. Tror ni, att — —.“

“Men det är nog han ändå“, afbröt en annan, “ty jag ser hästar med och — — ja, det är säkert kungen.“

Det var så äfven, på samma gång som det var ett liktåg. Kung Karl ville nemligen icke lemna den tappra fältmarskalkens jordiska kvarlëfvor efter sig i främmande händer. Den armé, som han fört till seger och ära, kunde ej göra något mindre än att taga hand om honom såsom död.

Det var nemligen Simon Grundel Helffelt som uppgjorde alla planerna under de skånska fälttågen och var den egentlige befälhafvaren öfver och ledaren af den svenska hären, fastän det såg ut, som om Karl XI sjelf skulle varit det. Men denne konung erkände sjelf, att han hade sina läromästare (Helffelt och von Ascheberg) och lemnade därför villigt utslagsrätten i deras händer utom någon gång, då det ungdomligt hetsiga blodet kom honom att taga kungligheten till hjälp för att genomdrifva sin vilja, såsom det till exempel skedde vid Rönneberga, der lyckan dock gynnade honom.

Någon egentlig kista hade natnrilgtvis ej hunnit förfärdigas. Den tappra krigarens lik hade i stället blifvit endast nödtorftigt svept och lagdt på en bår, öfverhöljd med svenska fanor och standar. Knek-tarne hade ömsevis turat om att bära den döde hjälten.

Ändtligen uppnådde tåget den lilla, romantiskt sköna kullen, der den klara källan så muntert porlade; dess kylande vatten förmådde ej de brännheta solstrålarne uttorka, såsom de gjort med bäckarne och delvis äfven åarne.

Det rådde bland den stora mängden en andaktsfull, nästan tryckt stämning, hvilken blef ännu tyngre sedan den stora massan fått veta, hvem den döde var.

Det var en och annan misantrop, som företog sig att förespä olyckor för den svenska hären sedan Helmfelt gått ur tiden, men då hördes öfver det dämpade sorlet en kraftig stämma utbrista:

“Hvem är det, som står här och pratar om olyckor. Vi hafva ju ännu vår älskade konung, Karl XI i lifvet. Och likasom han hittills fört sin här till seger, så skall han nog göra det hädanefter. Gud gifve vår konung ett långt lif och en lyckosam regering.”

Dessa kärnfriska ord hördes öfver hela samlingen, och ett väldigt hurrarop följde på dem.

Då talaren skulle stiga ned från den sten, han tagit till talarestol, greps han på ett vänligt sätt i kragen och en manlig röst sade:

“Kungen vill tala med dig, min gubbe. Kom!”

Det var Rutger von Ascheberg, som nu i all vänskaplighet förde Jakob Stensson med sig till den vid Helmfelts dödsbår stående Karl XI.

“Jakob Stensson!” hördes der och hvar utrop blandade med: “Hvad kommer åt gubben? Har han blifvit kollrig, eller — —.”

Och innebyggarne från Vermö och Billeberga och andra närgränsande byar, der den högmådige Jakob var känd, trängde sig fram så långt de kunde och i allas blickar kunde man läsa denna tysta, betydande mening:

“Det är nog rätt åt dig, Jakob. Du har varit

alltför högfärdig och förhäft dig öfver dina medmänniskor; nu har du fått straffet.“

Men hur förändrad var nu icke den förr så högdragne vermöbonden? Icke på så sätt, att han såg ömklig och nedtryckt ut och hängde läpp, nejj tvärtom. Ingen hade någonsin sett honom bära sitt hufvud så högt som nu. Och hvilken underlig glans låg det ej i hans ögon, då han yttrade:

“Eders majestät, jag kan ej tala så vackert och cirkladt som herremän, dertill är jag alltför olärd, men jag både *kan* och *vill* tala rent språk. Jag har hittills varit dum, ja dummare än någon kan tro då jag ej insett att det föga lönar mödan att spjerna mot en trogen kärlek. Detta har jag hittills gjort, men jag faller till föga. Kom hit du, min dotter, och du, Tage Vifeld. Du, som så ärligt gifvit dig i strid mot våra fiender, du är också din ärliga lön värd. Här har du den“, fortfor han under det han lade dottrens hand i Tages. “Inför vår konung frågar jag dig nu, om du förlåtit min oginhet, ja mitt emot dig, och — —.“

“Håll der“, afbröt nu Karl XI och vände sig till den lycklige Tage, “jag ser dig ensam här. Hvar äro dina kamrater, de andre, käcke frivillige, som så tappert följt min högra flygel?“

“Här, ers majestät“, svarade von Ascheberg, som under tiden fått sigte på Claus Brade och hans båda söner, samt Holger, och nu förde fram dem.

“Ja, der är du“, utbrast kung Karl lifligt. “Du har gjort två fångar, en öfverste och en general. Viljen I“, sporde han derpå Herlof och Tage, “stanna qvar i min här. så gör jag eder från och med i dag till sergeanter vid mitt fotgarde?“

“Ja“, svarade Herlof och Tage samtidigt och med kraftiga stämmor.

I detsamma trängde Gunne sig fram och med sjömannens rättframhet sade han:

“Herre konung, jag fordrar straff på köpman-
nen Otte Skiel från Landskrona, emedan han varit
orsaken till så många hundra raska sjömäns död.
Ja“, fortfor ynglingen då han märkte den rörelse,
som nu, lik en elektrisk gnista, genomlopp folk-
hopen, “han har på ett skamligt sätt genom sina
skeppskaptener idkat hemligt kaperi. Det är nu
två år sedan det svenska handelsfartyg, på hvilket
jag seglade såsom matros, blef öfverfallet utanför
norska kusten och plundradt sedan besättningen
mördats. Kaparefartyget hette Armida och tillhör
ännu Otte Skiel. Lyckligtvis voro ej mina sår död-
liga. På en plank kunde jag efter oerhörda lidan-
den ändteligen uppnå kusten och nu är jag här för
att ställa honom, nidingen, till ansvar inför menni-
skor. Gud skall nog en gång döma honom för hans
gräsliga brott.“

Hemska ryckningar hade genomlat folkmassan
vid dessa Gunnes ord. Den hade nu fått bevis på,
att de smygande, ohyggliga ryktene ej voro sagor,
hopgjorda af Ottes afundsmän, utan rena verklig-
heten och trots det att Karl XI var tillstädes, ljödo
dessa rop, väldiga som basunens:

“Ned med mördaren — —! Skjut honom ge-
nast — —! Häng honom midt på slätten, så att alla
må kunna i honom se det straff en usling fått — —!
Nej, lägg honom på sträckbänk och pina honom till
dess han bekänner alla sina brott!“

Dessa och ännu flera utgjutelser slugade den
uppretade folkmassan ut och litet hvar började man
söka efter Otte Skiel, ty det fanns personer, som
bestämt påstodo att de för ej så länge sedan varse-
blifvit köpmannen der i trakten.

“Här är han, här är han!“ hördes det i det-
samma som ett vildt tjut från randen af den lilla
bäcken och glödande af hämd störtade ett tiotal
personer bort i den riktningen.

Der låg äfven Otte Skiel, som efter det han qvicknat till nere vid ladan, också tvungits att medfölja soldaterna, för andra gången sanslös. Dordi hade af gamla Stina och några andra qvinnor från Vermö och Billeberga förts undan så långt, att hon ej ens kunde höra Gunnes anklagelser mot fadren.

När den uppretade folkmassan fick syn på den sanslöse Otte, beredde den sig genast till sjelfhämd och han hade redan blifvit släpad några alnar fram mot det största i närheten växande trädet, då von Ascheberg i spetsen för några knektar kom till platsen.

“Släpp honom!” ropade han kraftigt. “Han skall föras till kungen och dömas enligt svensk lag”.

“Men, herr general“, utbrast nu gubben Lans och trädde fram, “låt honom, för Guds skull, inte komma undan, ty då — —”.

“Var lugn, gubbe“, afbröt generalen så högt att alla kunde höra det, “kung Karl brukar ej lägga fingrarne emellan när det gäller att bestraffa dylika skurkstreck.”

En stund derefter var tåget åter i rörelse och nu mot Rönneberga högar. Det hade nu blifvit betydligt tillökadt, i det att mer än hälften af den folkmassa, som samlats vid Billeberga källa, följde med, dels för att få bevittna brottslingens straff, dels för att uppsöka i hären varande bekanta och vänner.

Och när den svala sommarskymningen utbredde sig öfver skogarne, slätterna och dalarne och manade de jägtande människorna till sömn, då intågade Karl XI med den döde och med de lefvande, samt jublande helsad af sina tappre krigare, i det nyuppslagna lägret på Rönneberga högar.

Processen mot Otte Skiel blef ej långvarig, ty han gjorde ej det ringaste försök att försvara sig och innan andra dagens afton gått till ända, var hans döda kropp nedgräfd ett stycke ut på Ylleshed. Icke ens hans eget barn fick veta hvar hennes brottslige fader fått sitt sista hvilorum.

Så kom ordningen till de fångne snapphanarne. Mången hade trott att Smör-Lasse från Ousby och Pelle i Oderljunga samt fadermördaren Bengt skulle mjukna till sina hårda sinnen, när de till slut insågo att de ej kunde hoppas på någon räddning, men fåfängt. När de tillsammans med sina öfriga kamrater, ungefär ett tjugotal, utfördes till den plats, der de skulle skjutas, skrek Smör-Lasse under det hans förut vedervärdiga anletsdrag ännu mera förvredos och hans ena öga gnistrade af ett raseri, liknande den fångne tigerns:

“Ja, skjut ni oss! Men jag skall säga er, att i Skåne finnes det tusentals snapphanar kvar och de skola hämnas vår död på ett gruffligt sätt. Lefve kung Kristian och måtte han snart kunna trampa er under sina fötter, såsom jag nu spottar er i ansigtet, edra fege — —.“

Och innan befälhafvaren för vakten hann vika undan hade han fått hela spottsalvan rakt i ansigtet. Detta syntes vara den öfverenskomna signalen, ty i detsamma började också de öfriga banditerna att spotta omkring sig, alldeles som ilska kattor.

Soldaterna påskyndade domens verkställande och efter ett par minuter lågo snapphanarne liflösa. Smör-Lasse behöfde dock ej mindre än tre kulor i sin kropp innan lifvet flydde. Men ännu in i sista minuten rörde sig hans läppar till förbannelser och liksom för att till ett sista hän spotta ut den dödens fradga, som stänkte kring hans läppar.

Så återstodo krogvärderna i Förgyllta Stiernan, Kåre, Tore och Lunge. De hade visserligen sällat sig till Ubbes snapphaneband, men sedan de öppet

omtalat på hvad sätt detta hade gått till och dessutom fått Herlof och Påfvel, som nu tillfrisknat efter mycket svåra blessyrer, hvilka hindrat honom att deltaga i de senare striderna, till förespråkare,, hade de erhållit **nåd** med vilkor att framdeles blifva laglydiga svenska borgare. De höllo också allt framgent det löfte, som de afgåfvo.

Innan julen inbröt hade Tage Vifeld och Herlof Brade genom äktenskapets band förenats med dem, deras hjerta höllo kärast. Dubbelbröllopet stod på kung Karls egen begäran i det svenska lägret vid Ljungby, der vinterquarteret hade tagits, och konungen sjelf trädde mer än en dans med de fagra brudarne.

Ändtligen slöts freden med Danmark i Lund den 29 september 1679 och till bekräftelse på den återställda vänskapen mellan de två förut stridande nationerna, förmäldes Kristian V:s syster, Ulrika Eleonora, med Karl XI, hvilkens trolofvade han varit under hela kriget.

Så blef det frid, der striderna förut rasat. Herlof tog Ottes gård i besittning och utplånade alla spår efter dennes verksamhet, samt behöll gamla Britta hos sig. Gubben Claus höll sig som förut i sin nybyggda gård till sina kära pistoler och Kårekrögare snyggade betydligt upp Förgyllta Stiernan, så att den nu med allt skäl kunde bära sitt namn. Lunge kom i tjänst igen och skötte sig med nit, så att han snart blef en välmående man. Påfvel stannade hos Herlof och var såsom ett slags förvaltare för den ganska vidsträckta egendomen.

Då Märten Vifeld gick till sina fäder, blef Tage hans efterträdare, och lika nitisk och samvetsgrann i att uppfylla sina pligter, så att han snart vann berättigadt anseende och förtroende hos Knutstorps egare.

Jakob Stensson, som mången gång tyckte att

det var enformigt att bara hafva systemen att prata med, föreslog gubben Lans att flytta till Vermö.

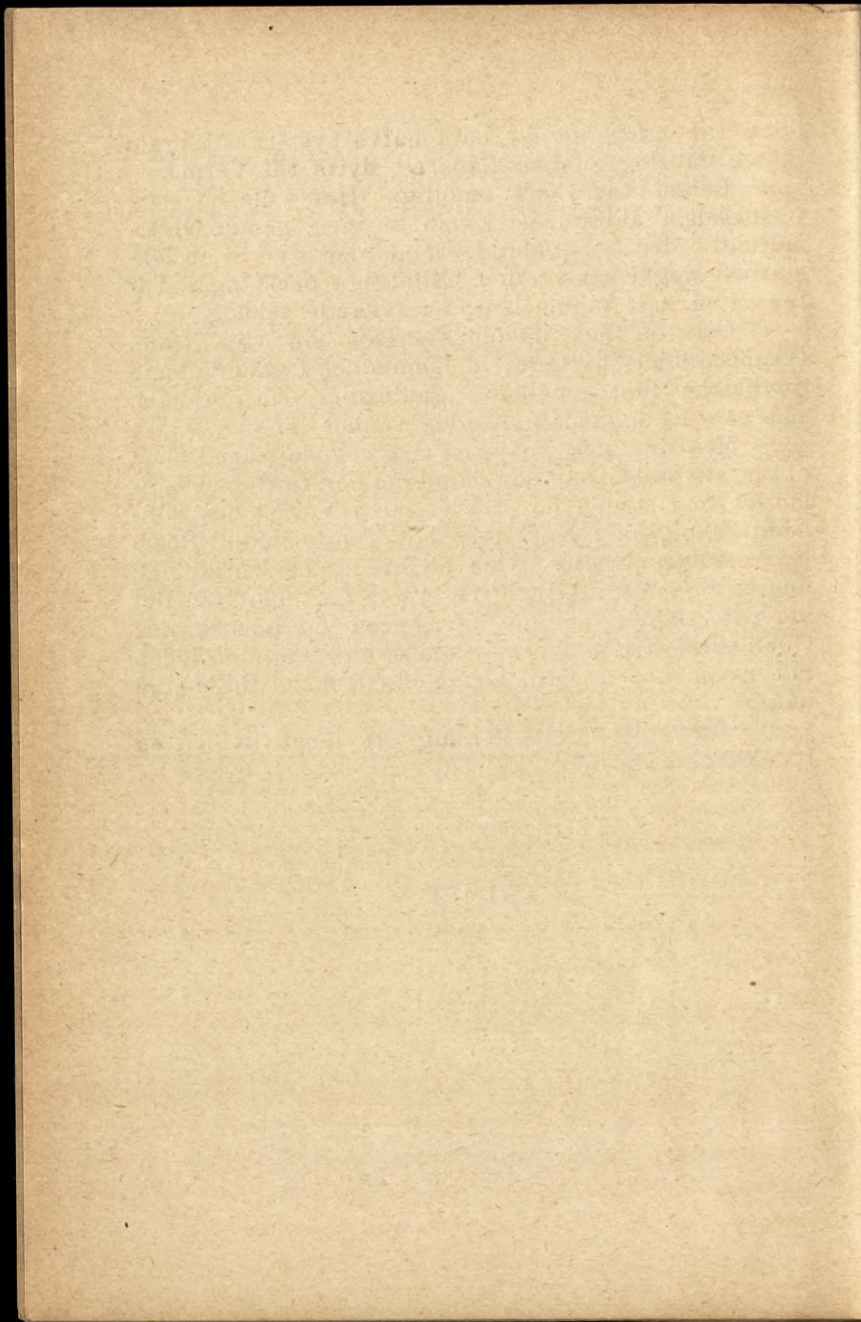
Denne var dock omöjlig. Han ville bo i sin backstuga, aldrig helst sedan kusinen, gamla Greta, affidit. Men en kvalmig sommardag gjorde en åskstråle slag i saken; den fallfärdiga backstugan var inom en half timme blott en rykande askhög.

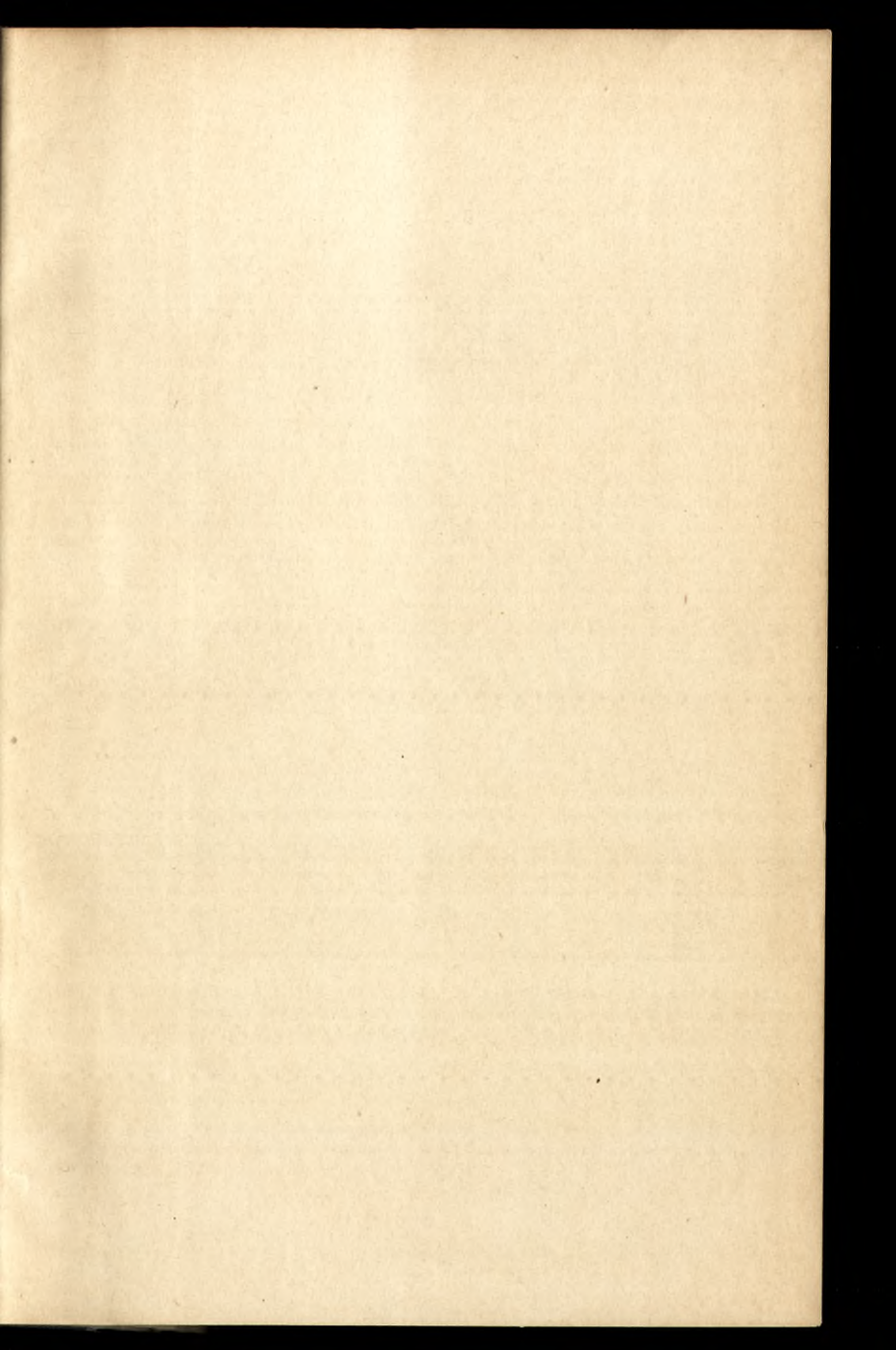
Och då fick Jacob Stensson sin vilja fram. Gubben Lans flyttade till honom och fastän de båda gubbarne litet emellenåt gnabbades och gormade, så voro de ändock lika goda vänner för det.

Men det gick knappast någon enda månad förbi utan att de här nämnda vännerna den fjortonde samlades än i staden hos Herlof, än i Vermö hos gubben Jakob, än i Knutstorp hos Tage och än i Bosjö hos Holger Spetz. Och då firades med gästabud, muntert samspråk och en yster gamman från det yngsta släktet, minnet af segern vid Landskrona. Och alltid afslöts den hjertliga minnesfesten af Jacob Stensson med de ord, han sjelf yttrat vid Billeberga källa:

“Gud gifve vår konung ett långt lif och en lyckosam regering.”

SLUT.

Denna nu utkomna bok, som är ett utaf den populäre och välkände historiske novellförfattaren J. O. Åbergs sista arbeten, utmärker sig allt igenom för ett spännande och fängslande innehåll, fylld som den är af historiska anekdoter och lefvande skildringar af krigshändelser från det blodiga och ödeläggande nordiska 4-årskriget i Skåne.

Handlingen här rör sig närmast om slaget vid Landskrona 1677, der Carl XI och hans berömda generaler Ascheberg och Helmfelt på ett lefvande sätt tecknas för läsaren. Åtskilliga goda karaktärer och typer har författaren med sin kända talang lyckats förträffligt framställa.

Denna J. O. Åbergs, om icke sista så närmast sista, novell skall helt visst mycket välvilligt blifva mottagen af allmänheten.

Vi anse oss på grund af bokens såväl stora billighet som goda innehåll kunna varmt förorda densamma.

LANDSKRONA-POSTEN.

